

La salut mental, la discapacitat i els drets humans

Formació bàsica de Quality Rights de l'OMS:
per a tots els serveis i totes les persones

QualityRights

Generalitat
de Catalunya

Transforming services and promoting the rights of people with psychosocial,
intellectual and cognitive disabilities

2022, © Generalitat de Catalunya

Aquesta publicació és una traducció, d'acord amb la llicència de Creative Commons [CC BY-NC-SA 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/), del text original de l'OMS escrit en anglès.

Aquesta traducció no és obra de de l'OMS, i per tant no es fa responsable del contingut ni de l'exactitud de la traducció. L'edició original en anglès *Mental health, disability and human rights. WHO QualityRights Core training - for all services and all people. Course guide*. Geneva: World Health Organization; 2019 és el text autèntic i vinculant.

Edita:

Pacte Nacional de Salut Mental. Generalitat de Catalunya.

Traducció:

Servei de Planificació Lingüística del Departament de Salut.

Primera edició:

octubre de 2022

Sumari

Agraïments	ii
Prefaci	xi
Declaracions de suport	xii
Què és la iniciativa QualityRights de l'OMS?	xix
La iniciativa QualityRights de l'OMS: eines de formació i orientació	xx
Sobre aquesta formació i orientació	xxi
Orientació per als formadors	xxiii
Nota preliminar sobre el llenguatge	xxvii
Objectius d'aprenentatge, temes i recursos	xxviii
Introducció	1
Tema 1. Entendre la discriminació i la denegació dels drets	2
Tema 2. Entendre la discapacitat des de la perspectiva dels drets humans	8
Tema 3. La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat	15
Tema 4. Aplicar la CDPD a situacions de la vida real	36
Tema 5. Aprofundiment en l'article 12 «Igual reconeixement com a persona davant la llei»	46
Tema 6. Aprofundiment en l'article 16 «Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús»	53
Tema 7. Aprofundiment en l'article 19 «Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat»	56
Tema 8. Empoderar les persones per defensar els drets de la CDPD	60
Referències	72
Annexos.....	75
Annex 1. Casos	75
Annex 2. La Declaració universal dels drets humans de 1948	78
Annex 3. La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat	85

Agraïments

Conceptualització

Michelle Funk (coordinadora) i Natalie Drew Bold (funcionària tècnica), Equip de Desenvolupament de Polítiques i Serveis de Salut Mental, Departament de Salut Mental i Abús de Substàncies (OMS/Ginebra).

Equip editorial i de redacció

Michelle Funk (OMS/Ginebra), Natalie Drew Bold (OMS/Ginebra); Marie Baudel, Universitat de Nantes, França.

Experts internacionals clau

Celia Brown, MindFreedom International (Estats Units); Mauro Giovanni Carta, Universitat de Càller (Itàlia); Yeni Rosa Damayanti, Associació Indonèsia de Salut Mental (Indonèsia); Sera Davidow, Western Mass Recovery Learning Community (Estats Units); Catalina Devandas Aguilar, relatora especial sobre els drets de les persones amb discapacitat (Suïssa); Julian Eaton, CBM International i Escola d'Higiene i Medicina Tropical de Londres (Regne Unit); Salam Gómez, Xarxa Mundial d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Colòmbia); Gemma Hunting, consultora internacional (Alemanya); Diane Kingston, Aliança Internacional contra el VIH/Sida (Regne Unit); Itzhak Levav, Departament de Salut Mental Comunitària, Universitat de Haifa (Israel); Peter McGovern, Modum Bad (Noruega); David McGrath, consultor internacional (Austràlia); Tina Minkowitz, Centre per als Drets Humans dels Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Estats Units); Peter Mittler, Dementia Alliance International (Regne Unit); Maria Francesca Moro, Universitat de Columbia (Estats Units); Fiona Morrissey, consultora de recerca en legislació sobre discapacitat (Irlanda); Michael Njenga, Usuaris i Supervivents de Psiquiatria a Kenya (Kenya); David W. Oaks, Aciu Insitute, LLC (Estats Units); Soumitra Pathare, Centre per a la Legislació i les Polítiques de Salut Mental, Societat de Dret de l'Índia (Índia); Dainius Pūras, relator especial sobre el dret de totes les persones al gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental (Suïssa); Jolijn Santegoeds, Xarxa Mundial d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Països Baixos); Sashi Sashidharan, Universitat de Glasgow (Regne Unit); Gregory Smith, consultor internacional (Estats Units); Kate Swaffer, Dementia Alliance International (Austràlia); Carmen Valle, CBM International (Tailàndia); Alberto Vásquez Encalada, relator especial sobre els drets de les persones amb discapacitat davant de l'Oficina de les Nacions Unides (Suïssa).

Col·laboracions

Revisors tècnics

Abu Bakar Abdul Kadir, Hospital Permai (Malàisia); Robinah Nakanwagi Alambuya, Xarxa Panafricana de Persones amb Discapacitat Psicosocial (Uganda); Anna Arstein-Kerslake, Facultat de Dret de Melbourne, Universitat de Melbourne (Austràlia); Lori Ashcraft, Resilience Inc. (Estats Units); Rod Astbury, Associació de Salut Mental d'Austràlia Occidental (Austràlia); Joseph Atukunda, Heartsounds, Uganda (Uganda); David Axworthy, Comitè de Salut Mental d'Austràlia Occidental (Austràlia); Simon Vasseur Bacle, EPSM Lille Metropole, Centre Col·laborador de l'OMS, Lille (França); Sam Badege, Organització Nacional d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria a Ruanda (Ruanda); Amrit Bakhshy, Associació de Conscienciació sobre l'Esquizofrènia (Índia); Anja Baumann, Acció per a la Salut Mental d'Alemanya (Alemanya); Jerome Bickenbach, Universitat de Lucerna (Suïssa); Jean-Sébastien Blanc, Associació per la Prevenció de la Tortura (Suïssa); Pat Bracken, consultor independent en psiquiatria (Irlanda); Simon Bradstreet,

Universitat de Glasgow (Regne Unit); Claudia Pellegrini Braga, Universitat de São Paulo (Brasil); Fiscalia de Rio de Janeiro (Brasil); Patricia Brogna, Escola Nacional de Teràpia Ocupacional (Argentina); Celia Brown, MindFreedom International (Estats Units); Kimberly Budnick, mestra de Head Start / educadora de la primera infància (Estats Units); Janice Cambri, Psychosocial Disability - Inclusive Philippines (Filipines); Aleisha Carroll, CBM Australia (Austràlia); Mauro Giovanni Carta, Universitat de Càller (Itàlia); Chauhan Ajay, Autoritat Estatal de Salut Mental, Gujarat (Índia); Facundo Chavez Penillas, Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans (Suïssa); Daniel Chisholm, Oficina Regional per a Europa de l'OMS (Dinamarca); Louise Christie, Xarxa Escocesa de Rehabilitació (Regne Unit); Oryx Cohen, Centre Nacional d'Empoderament (Estats Units); Celline Cole, Universitat Lliure de Berlín (Alemanya); Janice Cooper, Carter Center (Libèria); Jillian Craigie, Kings College de Londres (Regne Unit); David Crepaz-Keay, Fundació per a la Salut Mental (Regne Unit); Rita Cronise, International Association of Peer Supporters (Estats Units); Gaia Montauti d'Harcourt, Fondation d'Harcourt (Suïssa); Yeni Rosa Damayanti, Indonesia Mental Health Association (Indonèsia); Sera Davidow, Western Mass Recovery Learning Community (Estats Units); Laura Davidson, advocada i consultora en desenvolupament (Regne Unit); Lucia de la Sierra, Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans (Suïssa); Theresia Degener, Bochum Center for Disability Studies (BODYS), Universitat Protestant d'Estudis Aplicats (Alemanya); Paolo del Vecchio, Administració de Serveis de Salut Mental i de Drogodependències (Estats Units); Manuel Desviat, Atopos, Salut Mental, Comunitat i Cultura (Espanya); Catalina Devandas Aguilar, relatora especial sobre els drets de les persones amb discapacitat (Suïssa); Alex Devine, Universitat de Melbourne (Austràlia); Christopher Dowrick, Universitat de Liverpool (Regne Unit); Julian Eaton, CBM International i Escola d'Higiene i Medicina Tropical de Londres (Regne Unit); Rabih El Chammay, Ministeri de Salut (Líban); Mona El-Bilsha, Universitat de Mansura (Egipte); Ragia Elgerzawy, Iniciativa Egípcia per als Drets Humans (Egipte); Radó Iván, Fòrum d'Interès per la Salut Mental (Hongria); Natalia Santos Estrada, Colectivo Chuhcan (Mèxic); Timothy P. Fadgen, Universitat d'Auckland (Nova Zelanda); Michael Elnemais Fawzy, Hospital de Salut Mental El-Abbassia (Egipte); Alva Finn, Mental Health Europe (Bèlgica); Susanne Forrest, NHS Education for Scotland (Regne Unit); Rodrigo Fredes, Locos por Nuestros Derechos (Xile); Paul Fung, Mental Health Portfolio, HETI Higher Education (Austràlia); Lynn Gentile, Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans (Suïssa); Kirsty Giles, South London and Maudsley (SLaM) Recovery College (Regne Unit); Salam Gómez, Xarxa Mundial d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Colòmbia); Ugnė Grigaitė, ONG Institut de Seguiment de Drets Humans i Perspectives en Salut Mental (Lituània); Margaret Grigg, Departament de Serveis Humans i de Salut, Melbourne (Austràlia); Oye Gureje, Departament de Psiquiatria, Universitat d'Ibadan (Nigèria); Cerdic Hall, Camden i Islington NHS Foundation Trust (Regne Unit); Julie Hannah, Human Rights Centre, Universitat d'Essex (Regne Unit); Steve Harrington, International Association of Peer Supporters (Estats Units); Akiko Hart, Mental Health Europe (Bèlgica); Renae Hodgson, Comitè de Salut Mental d'Austràlia Occidental (Austràlia); Nicole Hogan, Hampshire Hospitals NHS Foundation Trust (Regne Unit); Frances Hughes, Cutting Edge Oceania (Nova Zelanda); Gemma Hunting, consultora internacional (Alemanya); Hiroto Ito, Centre Nacional de Neurologia i Psiquiatria (Japó); Maths Jespersen, PO-Skåne (Suècia); Lucy Johnstone, consultora en psicologia clínica i formadora independent (Regne Unit); Titus Joseph, Centre per a la Legislació i les Polítiques de Salut Mental, Societat de Dret de l'Índia (Índia); Dovilė Juodkaitė, Fòrum Lituà de Discapacitat (Lituània); Rachel Kachaje, Disabled People's International (Malawi); Jasmine Kalha, Centre per a la Legislació i les Polítiques de Salut Mental, Societat de Dret de l'Índia (Índia); Elizabeth Kamundia, Comitè Nacional sobre Drets Humans (Kenya); Yasmin Kapadia, Sussex Recovery College (Regne Unit); Brendan Kelly, Trinity College de Dublín (Irlanda); Mary Keogh, CBM International (Irlanda); Akwatu Khenti, Direcció contra el Racisme d'Ontario, Ministeri de Seguretat Comunitària i Serveis Penitenciaris (Canadà); Seongsu Kim, Centre Col·laborador de l'OMS, Hospital Mental Yongin (Corea del Sud); Diane Kingston, Aliança Internacional contra el VIH/Sida (Regne Unit); Rishav Koirala, Universitat d'Oslo (Noruega); Mika Kontiainen, Departament d'Afers Exteriors i Comerç (Austràlia); Sadhvi Krishnamoorthy,

Centre per a la Legislació i les Polítiques de Salut Mental, Societat de Dret de l'Índia (Índia); Anna Kudiyarova, Institut Psicoanalític per a l'Àsia Central (Kazakhstan); Linda Lee, Mental Health Worldwide (Canadà); Itzhak Levav, Departament de Salut Mental Comunitària, Universitat de Haifa (Israel); Maureen Lewis, Comitè de Salut Mental (Austràlia); Laura Loli-Dano, Centre per a les Addiccions i la Salut Mental (Canadà); Eleanor Longden, Greater Manchester Mental Health NHS Foundation Trust (Regne Unit); Crick Lund, Universitat de Ciutat del Cap (Sud-àfrica); Judy Wanjiru Mbuthia, Serveis de Salut Mental d'Uzima (Kenya); John McCormack, Xarxa Escocesa de Rehabilitació (Regne Unit); Peter McGovern, Modum Bad (Noruega); David McGrath, consultor internacional (Austràlia); Emily McLoughlin, consultora internacional (Irlanda); Bernadette McSherry, Universitat de Melbourne (Austràlia); Roberto Mezzina, Centre Col·laborador de l'OMS, Trieste (Itàlia); Tina Minkowitz, Centre per als Drets Humans dels Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Estats Units); Peter Mittler Dementia Alliance International (Regne Unit); Pamela Molina Toledo, Organització d'Estats Americans (Estats Units); Andrew Molodynski, Oxford Health NHS Foundation Trust (Regne Unit); Maria Francesca Moro, Universitat de Columbia (Estats Units); Fiona Morrissey, consultora de recerca en legislació sobre discapacitat (Irlanda); Melita Murko, Oficina Regional d'Europa de l'OMS (Dinamarca); Chris Nas, Trimbos International (Països Baixos); Sutherland Carrie, Departament de Desenvolupament Internacional (Regne Unit); Michael Njenga, Usuaris i Supervivents de Psiquiatria a Kenya (Kenya); Aikaterini - Katerina Nomidou, GAMIAN-Europe (Bèlgica) i SOFPSI N. SERRON (Grècia); Peter Oakes, Universitat de Hull (Regne Unit); David W. Oaks, Acui Institute, LLC (Estats Units); Martin Orrell, Institut de Salut Mental, Universitat de Nottingham (Regne Unit); Abdelaziz Awadeseed Alhassan Osman, Hospital Al Amal, Dubai (Emirats Àrabs Units); Gareth Owen, King's College de Londres (Regne Unit); Soumitra Pathare, Centre per a la Legislació i les Polítiques de Salut Mental, Societat de Dret de l'Índia (Índia); Sara Pedersini, Fondation d'Harcourt (Suïssa); Elvira Pérttega Andía, Universitat Saint-Louis (Espanya); Dainius Pūras, relator especial sobre el dret de totes les persones al gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental (Suïssa); Thara Rangaswamy, Schizophrenia Research Foundation (Índia); Manaam Kar Ray, Cambridgeshire and Peterborough NHS Foundation Trust (Regne Unit); Mayssa Rekhis, Facultat de Medicina, Universitat El Manar de Tunis (Tunísia); Julie Repper, Universitat de Nottingham (Regne Unit); Geneva Richardson, King's College de Londres (Regne Unit); Annie Robb, Centre Ubuntu (Sud-àfrica); Jean Luc Roelandt, EPSM Lille Metropole, Centre Col·laborador de l'OMS, Lille (França); Eric Rosenthal, Disability Rights International (Estats Units); Raul Montoya Santamaría, Colectivo Chuhcan A.C. (Mèxic); Jolijn Santegoeds, Xarxa Mundial d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria (Països Baixos); Benedetto Saraceno, Institut de Lisboa per a la Salut Mental Global (Suïssa); Sashi Sashidharan, Universitat de Glasgow (Regne Unit); Marianne Schulze, consultora internacional (Àustria); Tom Shakespeare, Escola d'Higiene i Medicina Tropical de Londres (Regne Unit); Gordon Singer, consultor expert (Canadà); Frances Skerritt, especialista entre iguals (Canadà); Mike Slade, Universitat de Nottingham (Regne Unit); Gregory Smith, consultor internacional (Estats Units); Natasa Dale, Comitè de Salut Mental d'Austràlia Occidental (Austràlia); Michael Ashley Stein, Harvard Law School (Estats Units); Anthony Stratford, Mind Australia (Austràlia); Charlene Sunkel, Xarxa Global d'Iguals en Salut Mental (Sud-àfrica); Kate Swaffer, Dementia Alliance International (Austràlia); Shelly Thomson, Departament d'Afers Exteriors i Comerç (Austràlia); Carmen Valle, CBM International (Tailàndia); Alberto Vásquez Encalada, relator especial sobre els drets de les persones amb discapacitat davant de l'Oficina de les Nacions Unides (Suïssa); Javier Vasquez, vicepresident, Programes de Salut, Jocs Olímpics Especials, Internacional (Estats Units); Benjamin Veness, Alfred Health (Austràlia); Peter Ventevogel, Secció de Salut Pública, Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Refugiats (Suïssa); Carla Aparecida Arena Ventura, Universitat de São Paulo (Brasil); Alison Xamon, president del Comitè de Salut Mental d'Austràlia Occidental (Austràlia).

Alumnes en pràctiques a l'OMS

Mona Alqazzaz, Paul Christiansen, Casey Chu, Julia Faure, Stephanie Fletcher, Jane Henty, Angela Hogg, April Jakubec, Gunnhild Kjaer, Yuri Lee, Adrienne Li, Kaitlyn Lyle, Joy Muhia, Zoe Mulliez, Maria Paula Acuna Gonzalez, Jade Presnell, Sarika Sharma, Katelyn Tenbenschel, Peter Varnum, Xin Ya Lim, Izabella Zant.

Seu i oficines regionals de l'OMS

Nazneen Anwar (OMS / Àsia sud-oriental), Florence Baingana (OMS/Àfrica), Andrea Bruni (OMS/Amèriques), Darryl Barrett (OMS / Pacífic Occidental), Rebecca Bosco Thomas (seu de l'OMS), Claudina Cayetano (OMS/Amèriques), Daniel Chisholm (OMS/Europa), Neerja Chowdary (seu de l'OMS), Fahmy Hanna (seu de l'OMS), Eva Lustigova (seu de l'OMS), Carmen Martinez (OMS/Amèriques), Maristela Monteiro (OMS/Amèriques), Melita Murko (OMS/Europa), Khalid Saeed (OMS/Mediterrani Oriental), Steven Shongwe (OMS/Àfrica), Yutaro Setoya (OMS / Pacífic Occidental), Martin Vandendyck (OMS/Pacífic occidental), Mark Van Ommeren (seu de l'OMS), Edith Van't Hof (seu de l'OMS) i Dévora Kestel (seu de l'OMS).

Support administratiu i editorial de l'OMS

Patricia Robertson, Desenvolupament de Polítiques i Serveis de Salut Mental, Departament de Salut Mental i Abús de Substàncies (OMS/Ginebra); David Bramley, edició (Suïssa); Julia Faure (França), Casey Chu (Canadà) i Benjamin Funk (Suïssa), disseny i suport.

Col·laboracions en suport de vídeo

Volem agrair a les següents persones i organitzacions que hagin autoritzat l'ús dels seus vídeos en aquests materials:

50 Mums, 50 Kids, 1 Extra Chromosome

Vídeo produït per Wouldn't Change a Thing

Breaking the chains d'Erminia Colucci

Vídeo produït per Movie-Ment

Chained and Locked Up in Somaliland

Vídeo produït per Human Rights Watch

Circles of Support

Vídeo produït per Inclusion Melbourne

Decolonizing the Mind: A Trans-cultural Dialogue on Rights, Inclusion and Community

(International Network toward Alternatives and Recovery - INTAR, Índia, 2016)

Vídeo produït per Bapu Trust for Research on Mind & Discourse

Dementia, Disability & Rights - Kate Swaffer

Vídeo produït per Dementia Alliance International

Finger Prints and Foot Prints

Vídeo produït per PROMISE Global

Forget the Stigma

Vídeo produït per The Alzheimer Society of Ireland

Ghana: Abuse of people with disabilities

Vídeo produït per Human Rights Watch

Global Campaign: The Right to Decide

Vídeo produït per Inclusion International

Human Rights, Ageing and Dementia: Challenging Current Practice de Kate Swaffer

Vídeo produït per Your aged and disability advocates (ADA), Austràlia

I go home

Vídeo produït per WITF TV, Harrisburg, PA. © 2016 WITF

Inclusive Health Overview

Vídeo produït per Special Olympics

Independent Advocacy, James' story

Vídeo produït per The Scottish Independent Advocacy Alliance

Interview - Special Olympic athlete Victoria Smith, ESPN, 4 de juliol de 2018

Vídeo produït per Special Olympics

Living in the Community

Vídeo produït per Lebanese Association for Self Advocacy (LASA) i Disability Rights Fund (DRF)

Living it Forward

Vídeo produït per LedBetter Films

Living with Mental Health Problems in Russia

Vídeo produït per Sky News

Love, loss and laughter - Living with dementia

Vídeo produït per Fire Films

La salut mental, la discapacitat i els drets humans

Formació bàsica de QualityRights de l'OMS: els serveis socials i de salut mental

Mari Yamamoto

Vídeo produït per Bapu Trust for Research on Mind & Discourse

Mental health peer support champions, Uganda 2013

Vídeo produït per Cerdic Hall

Moving beyond psychiatric labels

Vídeo produït per The Open Paradigm Project/ P.J. Moynihan, Digital Eyes Film Producer

'My dream is to make pizza': the caterers with Down's syndrome

Vídeo produït per The Guardian

My Story: Timothy

Vídeo produït per End the Cycle (Initiative of CBM Australia)

Neil Laybourn and Jonny Benjamin discuss mental health

Vídeo produït per Rethink Mental Illness

No Force First

Vídeo produït per Mersey Care NHS Foundation Trust

No more Barriers

Vídeo produït per BC Self Advocacy Foundation

'Not Without Us' from Sam Avery & Mental Health Peer Connection

Vídeo produït per Mental Health Peer Connection

Open Dialogue: an alternative Finnish approach to healing psychosis (complete film)

Vídeo produït per Daniel Mackler, cineasta

The Open Paradigm Project – Celia Brown

Vídeo produït per The Open Paradigm Project/ Mindfreedom International

Open Paradigm Project – Dorothy Dundas

Vídeo produït per The Open Paradigm Project

Open Paradigm Project – Oryx Cohen

Vídeo produït per The Open Paradigm Project/ National Empowerment Center

Open Paradigm Project – Sera Davidow

Vídeo produït per The Open Paradigm Project/ Western Mass Recovery Learning

Ovidores de Vozes (Hearing Voices) Canal Futura, Brasil 2017

Vídeo produït per L4 Filmes

Paving the way to recovery - the Personal Ombudsman System

Vídeo produït per Mental Health Europe (www.mhe-sme.org)

Peer Advocacy in Action

*Vídeo produït i dirigit per David W. Barker, Createus Media Inc. (www.createusmedia.com)
© 2014 Createus Media Inc., Tots els drets reservats. Utilitzat amb el permís de l'Organització Mundial de la Salut. Contacteu info@createusmedia.com per a més informació. Un agraïment especial a Rita Cronise per tot el seu ajut i suport.*

Planning Ahead – Living with Younger Onset Dementia

Vídeo original produït per Office for the Ageing, SA Health, Adelaide, Austràlia. Copyright de Creative: Kate Swaffer i Dementia Alliance International

Quality in Social Services - Understanding the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

*Vídeo produït per la Garantia de Qualitat Europea en Serveis Socials (EQUASS) Unitat de Plataforma Europea per a la Rehabilitació (EPR) (www.epr.eu – www.equass.be). Amb suport financer del Programa Europeu d'Ocupació i Innovació Social (EaSI) (2014-2020) – <http://ec.europa.eu/social/easi>.
Animació: S. Allaey – QUIDOS. Suport al contingut: Fòrum Europeu de la Discapacitat*

Raising awareness of the reality of living with dementia

Vídeo produït per Mental Health Foundation (Regne Unit)

Recovery from mental disorders, a lecture by Patricia Deegan

Vídeo produït per Patricia E. Deegan, Pat Deegan PhD & Associates LLC

Reshma Valliappan (International Network toward Alternatives and Recovery - INTAR, Índia, 2016)

Vídeo produït per Bapu Trust for Research on Mind & Discourse

Rory Doody on his experience of Ireland's capacity legislation and mental health services

Vídeo produït per Amnistia Internacional Irlanda

Seclusion: Ashley Peacock

Vídeo produït per Attitude Pictures Ltd. Courtesy Attitude – tots els drets reservats.

Seher Urban Community Mental Health Program, Pune

Vídeo produït per Bapu Trust for Research on Mind & Discourse

Self-advocacy

Vídeo produït per Self Advocacy Online (@selfadvocacyonline.org)

Social networks, open dialogue and recovery from psychosis - Jaakko Seikkula

Vídeo produït per Daniel Mackler, cineasta

Discurs de Craig Mokhiber, director adjunt del secretari general de Drets Humans, Oficina de l'Alt Comissariat per als Drets Humans, pronunciat durant l'esdeveniment 'Time to Act on Global Mental Health - Building Momentum on Mental Health in the SDG Era', tingut amb motiu de la 73a sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides.

Vídeo produït per UN Web TV

Thanks to John Howard peers for support

Vídeo produït per Cerdic Hall

The Gestalt Project: Stop the Stigma

Vídeo produït per Kian Madjedi, cineasta

The T.D.M. (Transitional Discharge Model)

Vídeo produït per LedBetter Films

This is the Story of a Civil Rights Movement

Vídeo produït per Inclusion BC

Uganda: 'Stop the abuse'

Vídeo produït per Validity, anomenada prèviament Mental Disability Advocacy Centre (MDAC)

UN CRPD: What is article 19 and independent living?

Vídeo produït per Mental Health Europe (www.mhe-sme.org)

UNCRPD: What is Article 12 and Legal Capacity?

Vídeo produït per Mental Health Europe (www.mhe-sme.org)

Universal Declaration of Human Rights

Vídeo produït per l'Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans

What is Recovery?

Vídeo produït per Mental Health Europe (www.mhe-sme.org)

What is the role of a Personal Assistant?

Vídeo produït per Ruils - Disability Action & Advice Centre (DAAC)

Why self advocacy is important

La salut mental, la discapacitat i els drets humans

Formació bàsica de QualityRights de l'OMS: els serveis socials i de salut mental

Vídeo produït per Inclusion International

Women Institutionalized Against their Will in India

Vídeo produït per Human Rights Watch

Working together- Ivymount School and PAHO

Vídeo produït per l'Organització Panamericana de la Salut (OPS)/ Organització Mundial de la Salut – Oficina Regional per a les Amèriques)

You can recover (Reshma Valliappan, Índia)

Vídeo produït per ASHA International

Suport financer

L'OMS vol expressar el seu agraïment a Grand Challenges Canada, organització finançada pel Govern del Canadà, al Comitè de Salut Mental, al Govern d'Austràlia Occidental, a CBM International i al Departament de Desenvolupament Internacional del Regne Unit (DFID) pel seu generós suport financer per desenvolupar els mòduls de formació de la iniciativa QualityRights.

També vol agrair a International Disability Alliance (IDA) el suport financer que ha prestat a diversos revisors dels mòduls de la iniciativa QualityRights de l'OMS.

Prefaci

Garantir la salut mental i el benestar ha esdevingut un imperatiu a escala mundial i és una fita important dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS).

Malauradament, però, la nostra resposta en tots els països del món ha estat insuficient i no hem aconseguit gaires avenços a l'hora de promoure la salut mental com a dret humà fonamental.

Una de cada deu persones té un trastorn de salut mental, dos-cents milions tenen una discapacitat intel·lectual i es calcula que cinquanta milions tenen demència. Moltes persones amb trastorn de salut mental o discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no tenen accés a uns serveis de salut mental que siguin de qualitat, que satisfacin les seves necessitats i que respectin els seus drets i la seva dignitat

Encara avui dia les persones són recloses en institucions, on se les aïlla de la societat i se les margina de les seves comunitats. En molts casos, pateixen abusos físics, sexuals i emocionals i són objecte de negligència en els serveis sanitaris, les presons i la comunitat. A més, es veuen privades del dret a decidir per elles mateixes sobre l'atenció i el tractament, sobre el lloc on volen viure i sobre qüestions personals i econòmiques. Sovint se'ls denega l'accés a l'atenció sanitària, a l'educació i a oportunitats laborals, i se'ls impedeix una inclusió i participació plenes en la vida comunitària. A conseqüència d'això, les persones amb trastorn de salut mental i discapacitat intel·lectual moren entre deu i vint anys abans que la població en general, tant en els països de renda baixa com en els de renda mitjana i alta.

El dret a la salut és fonamental per a la visió i la missió de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), i és l'eix dels nostres esforços per aconseguir una cobertura sanitària universal (CSU). La base de la CSU són uns sistemes sanitaris basats en l'atenció primària que prestin uns serveis fonamentats en l'evidència i centrats en la persona i que respectin els seus valors i les preferències.

Per fer realitat aquesta visió, ara hi ha disponibles catorze nous mòduls de formació i orientació de la iniciativa QualityRights de l'OMS. L'objectiu d'aquests mòduls és que els diferents països puguin traslladar a la pràctica les normes internacionals en matèria de drets humans i que exerceixin una influència en les polítiques i desenvolupin les aptituds i els coneixements necessaris per implantar abordatges centrats en la persona i basats en la recuperació. Això permetrà prestar una atenció i un suport de qualitat i fomentar la salut mental i el benestar.

Estem convençuts que totes les persones —des dels professionals dels serveis fins als membres de la comunitat— han de tenir les aptituds i els coneixements necessaris per donar suport a qualsevol persona amb trastorn de salut mental o discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Esperem que es faci un ús extensiu d'aquests mòduls de formació i orientació de la iniciativa QualityRights i que l'abordatge que ofereixen esdevingui la norma, i no pas l'excepció, en els serveis socials i de salut mental d'arreu del món.

Dr. Tedros Adhanom Ghebreyesus

Director general / Organització Mundial de la Salut

Declaracions de suport

**Dévora Kestel, directora, Departament de Salut Mental i Abús de Substàncies,
Organització Mundial de la Salut, Ginebra**

Arreu del món, cada vegada s'és més conscient de la importància de la salut mental i de prestar uns serveis i uns suports centrats en la persona, així com de fomentar un abordatge basat en els drets humans i que impulsi la recuperació. Aquesta tendència va acompanyada del reconeixement que els sistemes de salut mental dels països de renda baixa, mitjana i alta no compleixen amb les seves obligacions envers molts individus i comunitats perquè ofereixen un accés limitat i uns serveis de baixa qualitat i vulneren els drets humans.

És inacceptable que les persones usuàries dels serveis de salut mental estiguin exposades a unes condicions de vida inhumanes i a unes pràctiques terapèutiques perjudicials, així com a situacions de violència, de negligència i d'abús. Segons diversos informes, un bon nombre de serveis no satisfan les necessitats de les persones o no els donen el suport que els cal per poder viure amb independència en la seva comunitat, raó per la qual la interacció amb aquests serveis sovint fa que se sentin desesperades i desempoderades.

En el context més ampli de la comunitat, les persones amb trastorn de salut mental o discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva són objecte d'estigmatització, de discriminació i d'importants desigualtats que impregnen tots els aspectes de la seva vida. Se'ls nega l'oportunitat de viure on vulguin, de casar-se, de formar una família, d'anar a l'escola, de buscar feina i de gaudir d'activitats de lleure.

Si volem canviar aquesta situació, cal que adoptem abordatges basats en la recuperació i en els drets humans. Un abordatge basat en la recuperació garanteix que els serveis situïn les persones al centre de l'atenció que necessitin. L'objectiu és donar suport a les persones perquè puguin definir com entenen la seva recuperació, i ajudar-les a recuperar el control de la seva identitat i de la seva existència, a tenir esperança en el futur i a trobar un sentit a la vida gràcies, per exemple, a la feina, a les relacions personals, a la participació en la comunitat o a l'espiritualitat.

Els abordatges basats en la recuperació i en els drets humans tenen molts punts en comú. Tots dos fomenten drets clau recollits en la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat, com ara la igualtat, la no-discriminació, la capacitat jurídica, el consentiment informat i la inclusió comunitària. Ara bé, l'abordatge basat en els drets humans imposa obligacions als països amb la finalitat que promoguin aquests drets.

Mitjançant aquests mòduls de formació i orientació, desenvolupats en el marc de la iniciativa QualityRights, l'Organització Mundial de la Salut ha adoptat mesures contundents per abordar aquests reptes i ajudar els països a complir les seves obligacions internacionals en matèria de drets humans. Aquestes eines permeten dur a terme diverses accions crucials orientades a promoure la participació i la inclusió comunitària per a les persones amb experiència viscuda de trastorn mental; a impulsar l'entrenament en habilitats socials per posar fi a l'estigmatització i a la discriminació i per fomentar els drets i la recuperació; a enfortir el suport entre iguals i les organitzacions de la societat civil amb la finalitat de crear relacions de suport mutu i d'empoderar les persones perquè reclamin que els serveis socials i de salut mental adoptin un abordatge centrat en la persona i en els drets humans.

Confio que els diferents països facin servir aquestes eines de l'Organització Mundial de la Salut per donar una resposta global als reptes a què han de fer front les persones amb trastorn mental o discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Dainius Puras, relator especial sobre el dret de totes les persones al gaudi del més alt nivell possible de salut física i mental

QualityRights ofereix un nou abordatge de l'atenció en salut mental; un abordatge basat en els drets i orientat a la recuperació.

Aquesta iniciativa de l'Organització Mundial de la Salut és molt encertada. Cada vegada es fa més palès que les polítiques i els serveis de salut mental han de canviar a tot el món. És molt freqüent que els serveis per a les persones amb discapacitat psicosocial i altres trastorns de salut mental recorrin a la coacció, a la sobremedicació i a la institucionalització. Aquesta situació és inacceptable, atès que pot continuar reforçant l'estigmatització i la impotència, tant entre els usuaris com entre els professionals dels serveis de salut mental.

Totes les parts interessades —des dels responsables de polítiques fins als professionals de la salut mental i els usuaris dels serveis de salut mental— han de disposar de coneixements i d'aptituds que els permetin gestionar el canvi d'una manera eficaç, així com desenvolupar serveis de salut mental sostenibles i basats en els drets.

La iniciativa QualityRights, mitjançant uns mòduls específics i ben concebuts, proporciona els coneixements i les aptituds necessàries per aconseguir-ho, a més de demostrar d'una manera convincent que el canvi és possible i que aquest canvi es traduirà en una situació favorable per a totes les parts. En primer lloc, les persones amb discapacitat i amb altres trastorns de salut mental que potser necessiten serveis de salut mental estaran motivades a utilitzar uns serveis que les empoderen i que respecten les seves opinions. En segon lloc, els professionals dels serveis seran competents i confiaran en l'aplicació de mesures que impedeixen la coacció. A conseqüència d'això, es reduiran les asimetries de poder i, a la vegada, es reforçaran la confiança mútua i l'aliança terapèutica.

Deixar enrere el llegat d'abordatges de l'atenció en salut mental —obsolets i basats en asimetries de poder, en la coacció i en la discriminació— no serà un camí fàcil. Ara bé, cada vegada és més obvi que cal un canvi a escala global —tant en els països de renda baixa com en els de renda mitjana i alta— per aconseguir uns serveis de salut mental basats en els drets i en l'evidència. La iniciativa QualityRights de l'OMS i els seus materials de formació i orientació són unes eines summament útils que ajudaran i empoderaran totes les parts interessades que vulguin anar en aquesta direcció. Recomano sense reserves que tots els països se sumin a la iniciativa QualityRights.

Catalina Devandas Aguilar, relatora especial sobre els drets de les persones amb discapacitat

Les persones amb discapacitat, en especial les que tenen discapacitat psicosocial i intel·lectual, sovint són objecte de vulneracions dels drets humans en el context dels serveis de salut mental. En molts països, la legislació en matèria de salut mental permet l'ingrés hospitalari i el tractament involuntaris de persones amb discapacitat a causa de la seva deficiència —tant real com percebuda— i d'altres factors, com ara la «necessitat mèdica» i la «perillositat». Molts serveis de salut mental recorren amb regularitat a l'aïllament i a la contenció en casos de crisi emocional i malestar greu, però també els fan servir com a càstig. Les dones i les nenes amb discapacitat psicosocial i intel·lectual solen estar exposades a la violència i sovint són sotmeses a diverses pràctiques perjudicials en àmbits de salut mental, com ara l'anticoncepció forçosa, l'avortament forçós i l'esterilització forçosa.

En aquest context, la iniciativa QualityRights de l'OMS pot proporcionar una orientació fonamental sobre com implantar serveis de salut mental i donar respostes basades en la comunitat des de la perspectiva

dels drets humans, i oferir un camí per posar fi a la institucionalització i al tractament involuntari de les persones amb discapacitat. Aquesta iniciativa exigeix impartir formació als professionals sanitaris perquè proporcionin a les persones amb discapacitat una atenció i suport psicosocials que respectin els seus drets. En promoure el compliment dels marcs de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) i de l'Agenda 2030, els mòduls de la iniciativa QualityRights de l'OMS ens apropen a fer valdre els drets de les persones amb discapacitat.

Julian Eaton, director, Salut Mental, CBM International

L'augment de l'interès per la salut mental com a eix de desenvolupament ofereix l'oportunitat de reduir les enormes diferències que hi ha pel que fa a l'atenció i al suport i de permetre que les persones puguin fer valdre, en tots els casos, el seu dret a una atenció sanitària de qualitat. Al llarg de la història, els serveis de salut mental han tendit a ser molt deficientes i no han tingut en compte les prioritats i les opinions de les persones que n'eren usuàries.

El programa QualityRights de l'OMS ha contribuït significativament a adoptar els mitjans necessaris per mesurar els serveis de salut mental d'acord amb els estàndards de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat. Això sovint representa un canvi de paradigma amb relació a la manera com els serveis han funcionat històricament. Aquests nous mòduls de formació i orientació són un recurs excel·lent que facilita una millor pràctica a l'hora de donar suport a les persones amb trastorn mental i discapacitat psicosocial i que fomenta entorns més saludables que afavoreixen la recuperació. Encara queda un llarg camí per fer, però el programa QualityRights és una eina fonamental per als professionals dels serveis i els usuaris, atès que estableix les directrius per dur a terme una reforma pràctica dels serveis, amb independència del país on siguin, que valora la dignitat i el respecte.

Charlene Sunkel, directora general, Xarxa Global d'Iguals en Salut Mental

El conjunt de materials de formació i orientació de la iniciativa QualityRights de l'Organització Mundial de la Salut fomenta un sòlid abordatge participatiu. Reconeix els valors i la importància de l'experiència viscuda de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva a l'hora de fomentar-ne la recuperació, d'emprendre activitats de promoció, de dur a terme estudis de recerca i de reduir l'estigmatització i la discriminació. Les eines de la iniciativa QualityRights garanteixen el compliment dels estàndards en matèria de drets humans i implementen estratègies per posar fi a les pràctiques coactives. Expliquen de quina manera les persones amb experiència viscuda poden aportar suport entre iguals, a més de contribuir a desenvolupar, dissenyar, implantar, supervisar i avaluar els serveis socials i de salut mental.

L'experiència viscuda va molt més enllà de l'adquisició de coneixements i d'aptituds. La vivència prové d'una profunda comprensió, tant de l'impacte social i en matèria de drets humans que comporta el fet de viure amb una discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva, com de les adversitats patides en sentir el rebuig, la segregació i la discriminació. Prové d'haver de lluitar per moure's per un sistema de salut mental que sovint no proporciona els serveis ni el suport que beneficiarien una persona com a individu únic i que satisfarien les seves necessitats de recuperació específiques.

El sistema de salut mental no és l'únic sistema de la societat que posa obstacles que les persones han de superar; l'accés a altres oportunitats vitals, com ara l'educació, un lloc de treball, l'habitatge, la salut en general i el benestar, pot suposar un repte igual d'important. Les perspectives úniques i profundes de les persones amb experiències viscudes poden ser el catalitzador per al canvi i la transformació de tots els sistemes de la societat per protegir els drets humans, fomentar la inclusió

comunitària, millorar la qualitat de vida i promoure l'empoderament, aspectes que en tots els casos poden contribuir a millorar la salut mental i el benestar.

Kate Swaffer, presidenta, Dementia International Alliance

Ha estat un honor i un plaer per a Dementia Alliance International (DAI) treballar amb la iniciativa QualityRights de l'OMS i els seus col·laboradors en un projecte tan cabdal com aquest. A la pràctica, s'ha tendit a no tenir en compte els drets humans per a les persones amb demència. Ara, però, aquests mòduls introdueixen un nou abordatge per a la salut mental, així com per a la demència, un trastorn neurodegeneratiu que provoca discapacitat cognitiva. A diferència de l'actual camí postdiagnòstic per a la demència, que se centra només en els dèficits i es tradueix únicament en discapacitat i en dependència, aquest nou abordatge i aquests mòduls únics i formadors fomenten els drets, encoratgen les persones amb demència i els donen suport perquè puguin viure d'una manera més positiva.

Els mòduls promouen la necessitat d'un accés clar als drets i són unes eines molt pràctiques que totes les persones, sense excepció, poden fer servir. En essència, prenen principis clau dels drets humans i fan que siguin viables a la pràctica. Són tan apropiats i efectius per als professionals sanitaris com per a les persones amb demència i els seus familiars. Així, per exemple, en subratllar la necessitat i els beneficis del suport entre iguals —un servei gratuït que la DAI ha estat oferint a les persones amb demència des del 2003, fins i tot abans que aquest suport es posés en marxa oficialment— i en centrar-se en la qüestió de la capacitat jurídica i en la seva adequació segons l'article 12 de la CDPD, aquests mòduls ofereixen maneres tangibles d'informar millor els professionals i els familiars per tal de garantir que a les persones amb demència no se'ls continuï denegant els seus drets. Personalment, tinc plena confiança que aquests mòduls ajudaran totes les persones amb problemes de salut mental i discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva a gaudir d'una qualitat de vida millor.

Ana Lucia Arellano, presidenta, International Disability Alliance

La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) de les Nacions Unides és un tractat pioner sobre els drets humans que promou un canvi de paradigma, consistent a deixar de considerar les persones amb discapacitat com a receptores de serveis de beneficència o de tractament mèdic per passar-les a reconèixer plenament com a subjectes de drets. Aquest canvi de paradigma és especialment significatiu per a les persones amb discapacitat intel·lectual, psicosocial i múltiple, o per a les persones amb unes necessitats de suport més intensives. L'article 12 de la CDPD és clau per promoure aquest canvi, atès que reconeix que les persones amb discapacitat poden exercir la plena capacitat jurídica. Aquest és el dret humà fonamental que estableix les bases per exercir la resta dels drets.

QualityRights és una eina excel·lent perquè els especialistes i els professionals de la salut comprenguin millor la CDPD i s'hi adhereixin. Estableix un pont entre les persones amb discapacitat psicosocial, els usuaris i supervivents de psiquiatria, i els serveis de salut mental i l'àmbit de la salut, respectant els principis i els valors de la CDPD. Els mòduls de QualityRights s'han elaborat en estreta col·laboració amb els usuaris i supervivents dels serveis de salut mental, de manera que vinculen les seves veus als missatges transmesos als estats part de la CDPD. International Disability Alliance (IDA) i les seves organitzacions membres celebren amb satisfacció la feina duta a terme en el marc de la iniciativa QualityRights. Animem fermament l'OMS a continuar fent esforços per transformar les lleis, les polítiques i els sistemes de salut mental fins que compleixin la CDPD, així com a fer-se ressò de les veus que reclamen amb força «Res sobre nosaltres sense nosaltres!».

Connie Laurin-Bowie, directora executiva, Inclusion International

La iniciativa QualityRights de l'OMS pretén empoderar els individus, així com les organitzacions de persones amb discapacitat, perquè coneguin els seus drets humans i impulsin el canvi per poder viure amb independència en la comunitat i poder rebre el suport adient. Inclusion International celebra aquesta iniciativa, que pretén promoure els drets que sovint es deneguen a les persones amb discapacitat intel·lectual; concretament, el dret a accedir a uns serveis de salut mental adequats en el marc de la comunitat; el dret a decidir; el dret a tenir una vida familiar; el dret a viure en la comunitat, i el dret a ser ciutadans actius. QualityRights és una aportació molt valuosa als nostres esforços col·lectius per configurar i influir en unes polítiques i pràctiques que permetin la inclusió de totes les persones en les seves comunitats.

Alan Rosen, catedràtic, Illawarra Institute of Mental Health, Universitat de Wollongong, i Brain & Mind Centre, Universitat de Sydney, Austràlia

La llibertat és terapèutica. Promoure els drets humans en els nostres serveis de salut mental pot contribuir a la curació. Pot garantir que, sempre que sigui possible, una persona que visqui amb un trastorn de salut mental: a) conservi el dret d'elecció de l'assistència i de l'atenció que rep i en tingui un control, i b) rebi, si cal, un bon suport clínic i domiciliari per poder viure en la comunitat sense traves, «en el seu propi terreny i d'acord amb les seves condicions».

Després d'una llarga història de defensa dels drets humans en el camp de la psiquiatria, aquests mòduls demostren que és possible satisfer sense contradiccions el dret a una atenció adequada i a tots els drets humans i a totes les llibertats fonamentals. Cal reduir la coacció en l'atenció sanitària, com ara la contenció física, l'aïllament, la medicació forçosa, les unitats d'hospitalització tancades amb pany i clau, la reclusió en espais confinats i institucions. Per tal que en l'atenció sanitària s'assoleixi un grau de llibertat òptim, cal dur a terme un canvi radical, com ara una sistematització generalitzada d'alternatives pràctiques basades en l'evidència per impedir la coacció; és a dir, portes obertes, centres de relleu oberts, un accés lliure i obert, comunitats obertes, mentes obertes, converses obertes entre iguals, suport a la vida comunitària, una millora de la comunicació individual i familiar, habilitats i suport per a la resolució de problemes, documents de voluntats anticipades, formació en tècniques d'alleujament i de desescalada, suport a la presa de decisions, orientació a la recuperació per part de tots els serveis i de tots els professionals experts i elaboració conjunta de polítiques amb totes les parts interessades.

El programa QualityRights de l'OMS, basat en la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) de les Nacions Unides, consta d'un conjunt de mòduls molt pràctics. A nosaltres, com a professionals, aquests mòduls ens ofereixen una trajectòria i un horitzó cap al qual treballar, i no pas una resposta finita o un límit temporal. A més d'optimitzar els serveis clínics i de suport, les nostres accions polítiques, jurídiques i socials amb les persones usuàries dels serveis i amb els seus familiars s'han de combinar amb la nostra pròpia emancipació com a professionals del pensament institucional i de les restriccions que comporten les pràctiques habituals en l'atenció a la salut mental. Només així, tots junts, podrem millorar significativament les perspectives d'una vida empoderada, amb sentit i enriquidora, amb ciutadania plena i amb tots els drets per a les persones amb problemes de salut mental greus, persistents o recurrents.

Victor Limaza, activista i formador del Programa «Discapacitat i justícia» de Documenta, A. C. (Mèxic)

La dignitat i el benestar són conceptes estretament interrelacionats. Avui dia es qüestionen els criteris mitjançant els quals jutgem el patiment psicològic com si només fos un seguit de desequilibris neuroquímics, així com la idea que determinades manifestacions de la diversitat humana són patologies que cal atacar per protegir la persona i la societat de suposats perills, malgrat que les intervencions emprades poden vulnerar drets i causar uns danys irreversibles. La perspectiva interdisciplinària i holística, que permet abordar el malestar subjectiu sense trepitjar la dignitat ni la capacitat de decidir, fins i tot en situacions crítiques, hauria de ser el fonament sobre el qual s'elaboressin els nous models d'atenció en salut mental, respectant els principis de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD). És possible comprendre l'experiència d'una persona que afronta un estat crític en la seva salut mental gràcies al vincle generat per l'empatia, l'escolta, el diàleg obert, l'acompanyament (en especial, entre iguals), el suport en la presa de decisions, la vida comunitària i els documents de voluntats anticipades amb salvaguardes molt estrictes. Les persones amb discapacitat psicosocial són expertes en salut mental a causa de la seva pròpia experiència, i cal implicar-les en el desenvolupament d'instruments que tinguin la recuperació com a finalitat. La iniciativa QualityRights de l'OMS és un bon exemple d'aquest canvi de paradigma, atès que proporciona eines i estratègies per a l'atenció en salut mental amb els estàndards més alts en matèria de respecte dels drets humans. No hi ha dubte que el gaudi ple i equitatiu de tots els drets humans per part de totes les persones promou la salut mental.

Peter Yaro, director executiu, Basic Needs Ghana

El conjunt de documents de formació i orientació de l'OMS és una extensa col·lecció de materials que tenen com a objectiu millorar el treball en salut mental i el desenvolupament inclusiu basat en els drets. Representen, per tant, un pas significatiu cap a una programació i inclusió eficaces de la discapacitat, en especial de la discapacitat psicosocial, intel·lectual i del desenvolupament, en les intervencions orientades a satisfer les necessitats i els drets de les persones, tal com preveu la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD). La iniciativa QualityRights representa un salt enorme cap a la ferma recomanació que les persones amb experiència viscuda formin part de la conceptualització i implantació de les intervencions, així com del seguiment i avaluació dels assoliments del projecte. Aquesta orientació permet garantir la sostenibilitat de les iniciatives, raó per la qual es recomana que els professionals, els usuaris dels serveis, els cuidadors i totes les parts interessades facin ús d'aquests documents. En l'abordatge que presenten, no hi ha lloc per exercir la violència ni el maltractament a les persones especialment vulnerables.

Michael Njenga, president, Xarxa Panafricana per a Persones amb Discapacitat Psicosocial, membre del Consell Executiu, Africa Disability Forum i conseller delegat d'Usuaris i Supervivents de Psiquiatria, Kenya

S'està produint un canvi de paradigma en la manera com hem d'abordar la salut mental a escala mundial. L'impuls d'aquest canvi ha estat fruit de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD), de l'adopció dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

Les eines i materials de la iniciativa QualityRights de l'OMS per a la formació i l'orientació es basen en aquest dret humà internacional clau i en els instruments internacionals de desenvolupament. Aquesta

iniciativa adopta un enfocament basat en els drets humans a l'efecte de garantir que els serveis de salut mental es prestin en un marc de drets humans i siguin sensibles a les necessitats de les persones amb discapacitat psicosocial i trastorn de salut mental. Aquests materials també subratllen la necessitat de prestar els serveis al més a prop possible d'on visquin les persones.

L'abordatge de QualityRights reconeix la importància de respectar la dignitat inherent a cada individu i de garantir que totes les persones amb discapacitat psicosocial i amb trastorn de salut mental tinguin veu, poder i capacitat d'elecció en accedir als serveis de salut mental. Aquest és un element essencial de la reforma dels sistemes i serveis de salut mental, tant a escala mundial com local i nacional. Per consegüent, és fonamental assegurar-se que aquestes eines de formació i materials d'orientació es fan servir àmpliament amb la finalitat última que es tradueixin en resultats tangibles en tots els àmbits per a les persones amb experiència viscuda, els seus familiars, les comunitats on viuen i societats senceres.

Què és la iniciativa QualityRights de l'OMS?

La iniciativa QualityRights de l'Organització Mundial de la Salut (OMS) té el propòsit de millorar la qualitat de l'atenció i del suport que es presten en els serveis socials i de salut mental i de promoure els drets humans de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva arreu del món. Adopta un enfocament participatiu per aconseguir els objectius següents:

1

Crear capacitat per combatre l'estigmatització i la discriminació i per promoure els drets humans i la recuperació.

2

Millorar la qualitat de l'atenció i de les condicions dels drets humans en els serveis socials i de salut mental.

3

Crear uns serveis basats en la comunitat i orientats a la recuperació que respectin i promoguin els drets humans.

4

Donar suport al desenvolupament d'un moviment de la societat civil per promoure i influir en la formulació de polítiques.

5

Reformar polítiques i lleis nacionals en consonància amb la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat i altres estàndards internacionals en matèria de drets humans.

Més informació: <https://www.who.int/activities/transforming-services-and-promoting-human-rights-in-mental-health-and-related-areas>

La iniciativa QualityRights de l'OMS: eines de formació i orientació

Els mòduls de formació i orientació següents, així com les presentacions de diapositives que els acompanyen, són part de la iniciativa QualityRights de l'OMS i es poden consultar a:

<https://www.who.int/publications-detail/who-qualityrights-guidance-and-training-tools>

Eines per a la transformació dels serveis

- Caixa d'eines d'avaluació de la iniciativa QualityRights de l'OMS
- La transformació dels serveis i la promoció dels drets humans

Eines de formació

Mòduls bàsics

- Els drets humans
- La salut mental, la discapacitat i els drets humans ←
- La recuperació i el dret a la salut
- La capacitat jurídica i el dret a decidir
- Protecció contra la coacció, la violència i el maltractament

Mòduls especialitzats

- El suport a la presa de decisions i la planificació de decisions anticipades
- Estratègies per posar fi a l'aïllament i la contenció
- Pràctiques de recuperació per a la salut mental i el benestar

Eines d'avaluació

- Avaluació de la formació QualityRights de l'OMS sobre salut mental, drets humans i recuperació: qüestionari previ a la formació
- Avaluació de la formació QualityRights de l'OMS sobre salut mental, drets humans i recuperació: qüestionari posterior a la formació

Eines d'orientació

- Suport individualitzat entre iguals per a persones amb experiència viscuda
- Grups de suport entre iguals per a persones amb experiència viscuda
- Organitzacions de la societat civil per promoure els drets humans en salut mental i en altres àmbits relacionats
- La defensa de la salut mental, de la discapacitat i dels drets humans

Eines d'autoajuda

- **Planificació de la recuperació centrada en la persona per a la salut mental i el benestar: eina d'autoajuda**

Sobre aquesta formació i orientació

Els mòduls de formació i orientació de la iniciativa QualityRights tenen com a propòsit augmentar els coneixements, les habilitats i la comprensió entre les parts interessades clau sobre com promoure els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva, així com millorar la qualitat dels serveis i dels suports prestats en l'àmbit de la salut mental i en altres àmbits relacionats, en consonància amb els estàndards internacionals en matèria de drets humans i, en particular, amb la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides i amb l'abordatge de la recuperació.

A qui s'adreça aquesta formació i orientació?

- **A les persones amb discapacitat psicosocial.**
- **A les persones amb discapacitat intel·lectual.**
- **A les persones amb discapacitat cognitiva, incloent-hi demència.**
- **A les persones que són o han estat usuàries de serveis socials i de salut mental.**
- **Als gestors sanitaris, de salut mental i de serveis socials.**
- **Als professionals de la salut mental i d'altres disciplines** (com ara medicina, infermeria, psiquiatria, infermeria psiquiàtrica i geriàtrica, neurologia, geriatria, psicologia, teràpia ocupacional, treball social, treball de suport comunitari, assistència personal, suport entre iguals i voluntariat).
- **A altres persones que treballin en l'àmbit dels serveis socials i de la salut mental o que hi prestin serveis, incloent-hi els serveis comunitaris i els serveis d'atenció domiciliària** (com ara ajudants, personal de neteja, de cuina, de manteniment i administradors).
- **A les organitzacions no governamentals (ONG), a les associacions i organitzacions religioses que treballin en l'àmbit de la salut mental, dels drets humans o en altres àmbits pertinents** (com ara organitzacions de persones amb discapacitat; organitzacions d'usuaris o supervivents de psiquiatria, organitzacions de defensa dels drets en salut mental).
- **Als familiars, a les persones de suport i a altres cuidadors.**
- **Als ministeris pertinents (de sanitat, de drets socials, d'educació, etc.) i als responsables de polítiques.**
- **A les institucions i serveis governamentals pertinents** (com ara la policia, el poder judicial, el personal de presons, els organismes que supervisen o inspeccionen centres d'internament — incloent-hi els serveis socials i de salut mental —, les comissions de reforma legislativa, els consells de persones amb discapacitat i les institucions nacionals de drets humans).
- **A altres organitzacions i parts interessades pertinents** (com ara defensors dels drets en salut mental, advocats i organitzacions d'assistència jurídica, acadèmics, estudiants universitaris, líders comunitaris o espirituals i, si escau, curanderos tradicionals)

Qui ha d'impartir la formació?

És convenient que aquesta formació la dissenyi i la imparteixi un equip multidisciplinari que inclogui, entre d'altres, persones amb experiència viscuda, membres d'organitzacions de persones amb discapacitat i professionals que treballin en l'àmbit de la salut mental, de la discapacitat i en altres àmbits relacionats.

Si la formació pretén abordar específicament els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, és important comptar amb representants d'aquest grup com a responsables de la formació. De la mateixa manera, si el propòsit és reforçar les capacitats pel que fa als drets de les persones amb discapacitat intel·lectual o cognitiva, els responsables de la formació també haurien de pertànyer a aquests grups.

Per aconseguir que els debats siguin més àgils i dinàmics, hi ha diverses opcions, com ara sol·licitar la col·laboració de formadors que tinguin coneixements específics sobre un apartat determinat de la formació per a alguns aspectes en concret dels materials que es vulguin impartir. També pot ser útil disposar d'un equip de formadors per a apartats específics de la formació.

Convé que els formadors estiguin familiaritzats amb la cultura i el context del lloc on s'imparteixi la formació. Pot ser que calgui dur a terme sessions de formació de formadors per crear un equip de persones que puguin impartir la formació en una cultura o un context determinats. Aquestes sessions de formació per a formadors haurien d'incloure persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva, així com altres parts interessades locals que contribueixin a millorar la qualitat dels serveis socials i de salut mental i els drets humans de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Com s'ha d'impartir la formació?

Si és possible, cal impartir tots els mòduls de formació QualityRights, començant pels cinc mòduls bàsics. Després, es pot impartir una formació més exhaustiva mitjançant els mòduls especialitzats (vegeu més amunt).

Tota la formació es pot completar fent diversos tallers al llarg d'uns quants mesos. No és necessari acabar un mòdul de formació independent en un sol dia, sinó que es pot dividir en diferents temes i impartir-lo al llarg d'uns quants dies.

Atès que els materials de formació són força extensos, i que és possible que el temps i els recursos siguin limitats, es pot adaptar la formació als coneixements i l'experiència del grup, així com als resultats que es vulguin obtenir.

Per tant, la manera d'utilitzar i d'impartir aquests materials de formació es pot adaptar a diferents contextos i necessitats.

- Per exemple, si els participants encara no tenen experiència en els àmbits de la salut mental, els drets humans i la recuperació, seria important fer un taller d'entre quatre i cinc dies de durada utilitzant els cinc mòduls bàsics de la formació. A l'enllaç següent trobareu un programa de mostra de cinc dies de durada:
<https://qualityrights.org/wp-content/uploads/Sample-program-QR-training.pdf>
- Si els participants ja tenen coneixements bàsics sobre els drets humans de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva, però necessiten uns coneixements més avançats sobre com promoure a la pràctica i específicament el dret a la capacitat jurídica, es podria organitzar un taller que el primer dia se centrés en el mòdul *La capacitat jurídica i el dret a decidir*, i després dedicar els dies 2, 3 i 4 al mòdul especialitzat *El suport a la presa de decisions i la planificació de decisions anticipades* (o alguns apartats seleccionats d'aquest mòdul).

A l'hora d'adaptar els materials educatius segons les necessitats específiques de la formació, també és important que prèviament es revisin tots els mòduls que s'impartiran per tal d'eliminar-ne les repeticions innecessàries.

- Per exemple, si es té la intenció d'impartir una formació que abasti tots els mòduls bàsics, no cal tractar el tema 5 (que se centra en l'article 12) ni el tema 6 (que se centra en l'article 16), ja que aquestes qüestions s'abordaran amb deteniment en els mòduls posteriors (en el mòdul *La capacitat jurídica i el dret a decidir* i en el mòdul *Protecció contra la coacció, la violència i el maltractament*, respectivament).
- Ara bé, si es preveu impartir una formació introductòria basada únicament en el mòdul 2, aleshores és fonamental tractar els temes 5 i 6 d'aquest mòdul, ja que els participants no tornaran a estar en contacte amb aquests temes i articles.

Aquests exemples il·lustren algunes de les diferents maneres en què es poden emprar els materials de formació. També hi ha altres variacions i canvis possibles segons les necessitats i els requisits de la formació en un context específic.

Orientació per als formadors

Principis per impartir el programa de formació

Participació i interacció

La participació i la interacció són fonamentals per a l'èxit d'aquesta formació. Cal considerar tots els participants com a individus que poden aportar coneixements i punts de vista molt valuosos. A l'hora de proporcionar-los prou temps i espai, el formador s'ha d'assegurar, en primer lloc, que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva siguin escoltades i incloses en la formació. La dinàmica de poder existent en els serveis i en la societat en general pot fer que algunes persones siguin reticents a expressar les seves opinions. En general, però, el formador ha de subratllar la importància d'escoltar les opinions de tots els participants.

Es pot donar el cas que algunes persones siguin tímides o se sentin incòmodes i que no hi diguin la seva, cosa que pot denotar una manca d'inclusió o un sentiment d'inseguretat en el grup. Els formadors s'han d'esforçar al màxim per involucrar tots els participants en la formació. Normalment, després que les persones hagin donat la seva opinió una vegada i s'hagin sentit escoltades, tindran més seguretat i estaran més disposades a parlar i a participar en els debats. La formació és una experiència d'aprenentatge compartida. Convé que els formadors agraeixin totes les preguntes i que, sempre que puguin, també les responguin totes perquè ningú no se senti exclòs.

Sensibilitat cultural

Els formadors han de tenir en compte la diversitat dels participants i han de ser conscients que són molts els factors que han configurat les seves experiències i els seus coneixements, com ara la cultura, el gènere, la condició de migrant o l'orientació sexual.

Es recomana emprar un llenguatge culturalment sensible i proporcionar exemples pertinents per a les persones que visquin en el país o en la regió on s'estigui duent a terme la formació. Així, per exemple, segons el país o el context, és possible que les persones expressin o descriguin les seves emocions i els seus sentiments, o que parlin de la seva salut mental, de maneres diferents.

A més, els formadors s'han d'assegurar que durant la formació no passin per alt alguns dels problemes a què s'enfronten determinats grups del país o de la regió (per exemple, les persones indígenes i altres minories ètniques, les minories religioses, les dones, etc.). També caldrà tenir en compte si les qüestions abordades provoquen sentiments de vergonya o són tabú.

Un entorn obert i sense prejudicis

Els debats oberts són fonamentals i totes les opinions mereixen ser escoltades. L'objectiu de la formació és treballar plegats per trobar maneres de millorar el respecte pels drets dels usuaris dels serveis socials i de salut mental i de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva dins de la comunitat en general. Durant aquesta formació, és possible que algunes persones expressin opinions i sentiments intensos. És important que el formador proporcioni un espai durant la formació perquè puguin posar de manifest les seves opinions i sentiments. Això significa donar-los prou temps per parlar de les seves experiències sense interrupcions i assegurar-se que la resta dels participants les escoltin i reaccionin d'una manera adequada i respectuosa.

No cal estar d'acord amb les persones per comunicar-s'hi amb eficàcia. Quan sorgeixi un debat, pot ser útil recordar als participants que tots persegueixen el mateix objectiu —aconseguir el respecte pels drets humans en els serveis socials i de salut mental i en la comunitat— i que cal escoltar totes les veus per aprendre plegats. Pot ser útil establir algunes normes que han de seguir tots els participants (com ara respecte, confidencialitat, reflexió crítica, no-discriminació) i referir-s'hi sempre que calgui.

És important recordar que potser algunes persones mai no han tingut l'oportunitat de parlar lliurement i en un entorn segur (per exemple, les persones amb experiència viscuda i els seus familiars, i també alguns professionals de la salut). Per tant, és fonamental crear aquest espai segur que permeti escoltar totes les veus.

Ús del llenguatge

Els formadors han de tenir en compte la diversitat dels participants. Les persones que participen en la formació tenen uns orígens i uns nivells educatius diferents. Convé emprar un llenguatge entenedor per a tots els participants (així, per exemple, s'ha d'evitar usar/explicar termes mèdics, legals i tècnics molt especialitzats, sigles, etc.) i cal assegurar-se que tothom comprèn els conceptes i missatges clau. Tant el llenguatge com la complexitat de la formació s'han d'adaptar a les necessitats específiques del grup. Per això, és important que els formadors facin pauses, que posin exemples quan calgui i que dediquin temps a fer preguntes i a comentar-les amb els participants per tenir la certesa que els conceptes i els missatges s'entenen correctament. Sempre que sigui possible, els formadors han d'emprar un llenguatge que permeti que formin part del debat models de malestar no mèdics i/o culturalment específics (per exemple, malestar emocional, experiències inusuals, etc.) (1).

Ajustos raonables

Per tenir la certesa que totes les persones són incloses en la formació, a vegades és necessari adaptar la manera de comunicar-s'hi i cal emprar, per exemple, materials audiovisuals, adaptacions de lectura fàcil i llengua de signes, a més d'ajudar-los a redactar alguns exercicis o de permetre que vinguin acompanyades del seu assistent o assistenta personal.

Com actuar en el context legislatiu i polític actual

Durant la formació, és possible que alguns participants expressin preocupació amb relació al context legislatiu o polític del seu país, perquè pot ser que no estigui en consonància amb les normes internacionals en matèria de drets humans, inclosa la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD). D'una manera similar, és possible que alguns dels continguts de la formació siguin contraris a la legislació o política nacional vigents. Així, per exemple, les lleis que preveuen ingrés hospitalari i tractament involuntaris contradiuen l'abordatge general d'aquests mòduls de formació. A més, pot semblar que la qüestió sobre el suport a la presa de decisions entra en conflicte amb la legislació nacional vigent en matèria de tutela. Una altra preocupació pot ser el fet que els recursos nacionals per implantar nous abordatges siguin escassos o inexistents. Tot això pot fer que els participants facin preguntes sobre la responsabilitat, la seguretat, el finançament i el context polític i social més ampli en què viuen i treballen.

En primer lloc, els formadors han d'assegurar als participants que els mòduls no pretenen fomentar pràctiques que entrin en conflicte amb els requisits de la legislació o política nacional ni que els facin córrer el risc d'estar al marge de la llei. En aquells contextos en què la legislació i la política contradiguin les disposicions de la CDPD, és important defensar un canvi de política i una reforma legislativa. Malgrat que els estats part de la CDPD tenen l'obligació immediata de posar fi a les vulneracions d'aquesta Convenció i d'altres instruments internacionals de drets humans, és important reconèixer que l'assoliment del ple respecte dels drets de la CDPD requereix temps i diverses accions en tots els àmbits de la societat.

Per tant, un marc legal i polític obsolet no hauria de representar cap impediment perquè les persones actuïn. Hi ha moltes coses que es poden fer a escala individual i en el dia a dia per canviar les actituds i les pràctiques dins dels límits de la llei i per començar a aplicar la CDPD. Així, per exemple, els tutors tenen un mandat oficial basat en la legislació d'un país que els autoritza a decidir en nom d'altres persones, però això no els impedeix donar-los suport a l'hora de prendre les seves pròpies decisions i, en última instància, de respectar aquestes decisions.

Aquesta formació proporciona una orientació per tractar diversos temes que són clau a l'hora de promoure un abordatge basat en els drets humans en el marc dels serveis socials i de salut mental. És important que al llarg de la formació els formadors encoratgin els participants a debatre com els afecten les mesures i estratègies fomentades en els materials de formació i com les poden posar en pràctica dins dels paràmetres dels marcs polítics i normatius existents. Els canvis en les actituds i en les pràctiques, en combinació amb una defensa efectiva dels drets en salut mental, es poden traduir en canvis positius en la política i en la legislació.

Una actitud positiva i motivadora

Els formadors han de subratllar que la formació ha estat dissenyada per compartir eines i coneixements bàsics i estimular la reflexió per tal de trobar unes solucions útils en el context dels participants. És probable que ja hi hagi algunes accions positives i que els mateixos participants, o altres persones o serveis, ja les estiguin duent a terme. Es poden emprar aquests exemples positius per crear unitat i demostrar que tothom pot contribuir al canvi.

Treball en grup

Al llarg dels exercicis, el formador ha de demanar als participants que treballin en grups. Aquests grups es poden formar d'una manera flexible, segons triïn els participants, o bé a l'atzar o en funció de les seves preferències. Si algun participant no se sent còmode en un grup determinat, cal tenir-ho en compte.

Tots els exercicis de la formació han estat pensats per afavorir la participació i el debat i perquè els participants puguin aportar idees i trobar solucions per si mateixos. La funció del formador consisteix a

guiar els debats i, si escau, a plantejar idees o problemes específics per fer-los més estimulants. Si algun participant no vol participar en algunes de les activitats de la formació, cal respectar-ho.

Notes per als formadors

Els mòduls de formació contenen notes per als formadors. Són de color **blau** i inclouen exemples de respostes o altres instruccions que s'hi adrecen exclusivament, raó per la qual no s'han de llegir als participants.

El text de la presentació i les preguntes i els comentaris adreçats als participants són de color **negre**.

Les diapositives que acompanyen els mòduls de formació estan disponibles a:

<https://www.who.int/publications-detail/who-qualityrights-guidanceand-training-tools>

Avaluació de la formació QualityRights

Els qüestionaris d'avaluació prèvia i posterior de QualityRights que formen part d'aquest paquet de formació han estat dissenyats, tant per mesurar l'impacte de la formació com per millorar-la amb vista als tallers de formació que es duen a terme en el futur.

Els participants han d'emplenar el qüestionari d'avaluació prèvia a la formació abans de començar la formació. Cal reservar 30 minuts per fer aquesta activitat.

Al final de la formació, els participants han d'emplenar el qüestionari d'avaluació posterior a la formació, per a la qual cosa també disposen de 30 minuts.

Cal crear un identificador (ID) únic per a cada participant, amb independència que els qüestionaris es contestin a mà o en línia. Tant en el qüestionari d'avaluació prèvia com en el d'avaluació posterior cal fer servir el mateix ID. Una manera de crear identificadors únics consisteix, per exemple, a utilitzar el nom del país on s'imparteixi la formació i afegir-hi un nombre comprès entre 1 i 25 (o el nombre de participants que hi hagi en el grup). Així, per exemple, un participant podria rebre l'ID únic de *Jakarta12*. Es recomana posar els qüestionaris d'avaluació prèvia i posterior en les carpetes dels participants abans no comenci la formació, i comprovar que en tots els casos contenen un ID únic. Així es té la certesa que cada participant ha rebut l'ID únic correcte. No cal fer-ne un seguiment, ja que els qüestionaris són anònims, però és important assegurar-se que cada persona tingui el mateix ID en tots dos qüestionaris.

Quan els participants hagin acabat d'emplenar el qüestionari d'avaluació posterior a la formació, el formador començarà un debat perquè puguin dir què els ha semblat la formació, quines parts els han agradat i consideren que són útils, quines parts no els han agradat i consideren que no són útils, i qualsevol altra opinió que vulguin posar en comú. També serà un bon moment perquè comentin quines de les accions i estratègies abordades durant la formació tenen la intenció de posar en pràctica.

Cal imprimir els dos qüestionaris —el d'avaluació prèvia i el d'avaluació posterior— abans de la formació. Les versions per imprimir i repartir estan disponibles a:

- Avaluació de la formació QualityRights de l'OMS sobre salut mental, drets humans i recuperació: qüestionari previ a la formació: <https://qualityrights.org/wp-content/uploads/20190405.PreEvaluationQuestionnaireF2F.pdf>
- Avaluació de la formació QualityRights de l'OMS sobre salut mental, drets humans i recuperació: qüestionari posterior a la formació: <https://qualityrights.org/wp-content/uploads/20190405.PostEvaluationQuestionnaireF2F.pdf>

Vídeos de formació

Cal que els formadors revisin tots els vídeos que hi hagi disponibles en el mòdul i que triïn els que siguin més adequats per projectar durant la formació. Els enllaços dels vídeos poden canviar amb el pas del temps. Per tant, és important que abans de començar la formació comprovin que els enllaços funcionen. Si un enllaç no funciona, n'hi ha d'haver un d'alternatiu a un vídeo semblant.

Nota preliminar sobre el llenguatge

Som conscients que el llenguatge i la terminologia reflecteixen l'evolució de la conceptualització de la discapacitat i que al llarg del temps cada persona pot emprar termes diferents en contextos diferents. Les persones han de poder decidir sobre el vocabulari, les expressions i les descripcions que volen emprar per referir-se a la seva experiència, situació o malestar. Així, per exemple, amb relació a l'àmbit de la salut mental, algunes persones utilitzen termes com ara *persones amb diagnòstic psiquiàtric*, *persones amb trastorn mental* o *amb malaltia mental*, *persones amb trastorn de salut mental*, *persones consumidores*, *persones usuàries dels serveis*, o *persones supervivents de psiquiatria*. D'altres consideren que alguns o tots aquests termes són estigmatitzants o fan servir altres expressions per fer referència a les seves emocions, experiències o malestar. De la mateixa manera, per referir-se a la discapacitat intel·lectual s'empren expressions diferents en contextos diferents, com ara *discapacitat d'aprenentatge*, *trastorns del desenvolupament intel·lectual* o *dificultat d'aprenentatge*.

El terme *discapacitat psicosocial* s'ha adoptat per incloure les persones que han rebut un diagnòstic relacionat amb la salut mental o que s'identifiquen amb aquest terme. Els termes *discapacitat cognitiva* i *discapacitat intel·lectual* han estat concebuts per referir-se a les persones que han rebut un diagnòstic relacionat específicament amb la seva funció cognitiva o intel·lectual, com ara, a tall d'exemple, la demència i l'autisme.

L'ús del terme *discapacitat* és important en aquest context perquè posa de manifest els significatius obstacles que dificulten la participació plena i efectiva en la societat de les persones amb discapacitat— real o percebuda— i el fet que aquestes estan emparades per la CDPD. L'ús del terme *discapacitat* en aquest context no implica que les persones tinguin cap deficiència ni trastorn.

També fem servir els termes *persones usuàries* o *persones que han estat usuàries* dels serveis socials o de salut mental per referir-nos a les persones que no consideren necessàriament que tinguin una discapacitat, però que tenen diverses experiències aplicables a aquesta formació.

A més, l'ús en aquests mòduls del terme *serveis socials i de salut mental* fa referència a un ampli ventall de serveis que actualment s'ofereixen en diferents països, com ara centres de salut mental comunitaris, centres d'atenció primària, serveis d'atenció ambulatoria, hospitals psiquiàtrics, unitats de psiquiatria en hospitals generals, centres de rehabilitació, curanderos tradicionals, centres de dia, centres residencials per a gent gran i altres centres *col·lectius*, així com serveis d'atenció domiciliària i serveis i suports que representen alternatives als serveis socials o de salut mental convencionals i que són prestats per una àmplia gamma de professionals de l'atenció socio sanitària en els sectors públic, privat i no governamental.

La terminologia adoptada en aquest document s'ha seleccionat per motius d'inclusió. És una opció individual identificar-se amb unes expressions o conceptes determinats, però els drets humans continuen sent aplicables a tothom, a tot arreu. Per damunt de tot, mai no hem de deixar que un

diagnòstic o una discapacitat defineixin una persona. Tots som individus, amb un context social, personalitat, autonomia, somnis, objectius, aspiracions i relacions amb els altres que són únics.

Objectius d'aprenentatge, temes i recursos

Objectius d'aprenentatge

En finalitzar la formació, els participants han de:

- **entendre els conceptes de discriminació i de denegació dels drets;**
- **entendre el concepte de discapacitat;**
- **conèixer la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) i com aquest instrument és fonamental per al respecte, la protecció i l'exercici dels drets humans de les persones amb discapacitat;**
- **ser capaços d'aplicar el coneixement de la CDPD a casos de la vida real i identificar la violació dels drets de les persones amb discapacitat;**
- **ser capaços d'identificar maneres concretes de respectar i defensar els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.**

Temes

Tema 1. Entendre la discriminació i la denegació dels drets (2 hores)

Tema 2. Entendre la discapacitat des de la perspectiva dels drets humans (2 hores i 45 minuts)

Tema 3. La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (2 hores i 35 minuts)

Tema 4. Aplicar la CDPD a casos de la vida real (40 minuts)

Tema 5. Aprofundiment en l'article 12 «Igual reconeixement com a persona davant la llei» (1 hora i 5 minuts)

Tema 6. Aprofundiment en l'article 16 «Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús» (30 minuts)

Tema 7. Aprofundiment en l'article 19 «Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat» (20 minuts)

Tema 8. Empoderar les persones per defensar els drets de la CDPD (1 hora i 65 minuts)

Recursos necessaris

- **Les diapositives que acompanyen el curs «La salut mental, la discapacitat i els drets humans rights. Formació bàsica QualityRights l'OMS: per a tots els socials i totes les persones» (diapositives del curs) estan disponibles a:**
<https://www.who.int/publications-detail/who-qualityrights-guidance-and-training-tools>
- **Una sala de formació. Per optimitzar l'experiència d'aprenentatge dels participants, la sala on es dugui a terme la formació ha de tenir les característiques següents:**
  - ser prou gran perquè hi càpiguen tots els participants, però també prou petita per crear un entorn que afavoreixi uns debats lliures i oberts;
  - disposar de seients distribuïts de tal manera que els participants es puguin asseure en grups (per exemple, la distribució que solem trobar en un banquet, amb taules rodones repartides per la sala, que permeti als participants seure junts al voltant de cadascuna de les taules; aquesta disposició presenta l'avantatge addicional de fomentar la interacció entre els participants i, a més a més, així ja estan repartits en grups per als exercicis col·lectius)

- **Ajustos raonables, segons escaigui i sempre tenint en compte que garanteixen a totes les persones un accés inclusiu a la formació.**
- **Accés a Internet a la sala per projectar-hi els vídeos.**
- **Altaveus per a l'àudio dels vídeos.**
- **Una pantalla de projecció i un equip de projecció.**
- **Un o diversos micròfons per al formador o formadors i, a més, un mínim de tres micròfons sense fil per als participants (si pot ser, un micròfon per a cada taula).**
- **Un mínim de dues pissarres (amb fulls de paper o d'un altre tipus) i paper i bolígrafs**

A més, per a aquest mòdul de formació calen els recursos següents:

- **còpies de l'annex 1 «Els casos de l'Amelia, el Karim, la Minsuh, la Claire i el Pradeep**
- **còpies de l'annex 2 «Text complet de la DUDH juntament amb una versió simplificada» per a tots els participants**
- **còpies de l'annex 3 «Original de la CDPD juntament amb una versió de lectura fàcil» per a tots els participants**

Durada

Aproximadament 10 hores.

Nombre de participants

D'acord amb l'experiència adquirida fins ara, el nombre ideal de participants per a aquest taller és de 25 com a màxim. Així es té la certesa que tothom té prou oportunitats per interactuar i dir-hi la seva.

A més d'aquesta formació

Es recomana al formador que convidi una o més persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva a venir a parlar sobre com els prejudicis i les actituds negatives han estat obstacles en les seves vides i com han aconseguit superar-los.

A més, el formador pot organitzar una projecció del vídeo següent:

WITF. I go home (56:46 min.) <https://www.youtube.com/watch?v=ILpXLbLdv7I&feature=youtu.be>
[consulta: 9 d'abril de 2019].

Aquest vídeo es pot projectar en finalitzar la formació (per exemple, durant el dinar).

Introducció

Aquest mòdul *La salut mental, la discapacitat i els drets humans* analitza en detall la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) en matèria de promoció i defensa dels drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva. La Convenció va ser adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides a finals de l'any 2006 i va entrar en vigor el maig de 2008, 60 anys després de la Declaració universal dels drets humans (DUDH). En data de novembre de 2018, la Convenció comptava amb 177 estats part.

El mòdul actual amplia la formació més general sobre drets humans recollida al mòdul 1 i posa el focus concretament en els drets humans ratificats internacionalment que aborden de manera específica les necessitats de les persones amb discapacitat. Permet als participants veure la discapacitat des d'una perspectiva dels drets humans, és a dir: examinar les barreres a la inclusió plena que pateixen a la societat les persones amb discapacitat i identificar maneres de superar-les.

Atès que els estats part de la convenció s'han compromès a «garantir i promoure el ple exercici de tots els drets humans i les llibertats fonamentals de les persones amb discapacitat sense cap discriminació per motius de discapacitat», és obligació d'aquests estats prendre mesures per garantir-ho. El mòdul demostra que es poden identificar exemples de discriminació comparant experiències reals de persones amb les declaracions dels articles de la Convenció, alguns dels quals s'hi examinen en detall.

El mòdul també presenta als participants les múltiples mesures concretes que poden adoptar-se per satisfer els drets de les persones amb discapacitat, incloses aquelles amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Tema 1. Entendre la discriminació i la denegació dels drets

Durada del tema

Aproximadament 2 hores.

Aquest tema té per finalitat que els participants entenguin millor la discriminació i la privació de drets pel que fa a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Exercici 1.1: Els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva (30 minuts)

Aquest exercici implica reflexionar sobre els drets humans analitzats al mòdul *Drets humans* i establir quina relació tenen amb les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Demaneu als participants que mirin la seva còpia de la Declaració universal dels drets humans (DUDH) (annex 2). La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) es presentarà en el tema següent.

Consulteu la Declaració universal dels drets humans (DUDH) en diversos idiomes a: <https://udhr.audio/>

Consulteu la DUDH en llengua de signes a: <http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/UDHRinsignlanguages.aspx>

Pregunteu als participants el següent:

Consideredu que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva poden gaudir dels drets de la DUDH?

L'objectiu en aquest cas és convidar els participants a pensar sobre experiències de la vida real que poden afectar aquests col·lectius de persones i fer-los relacionar aquestes experiències amb temes de drets humans.

Els participants poden respondre que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no tenen opció a gaudir d'un seguit de drets. Per exemple:

- **Article 5:** Estan sotmeses a tractaments forçosos i altres intervencions en contra de la seva voluntat que els provocaran un greu patiment i dolor i poden acabar derivant fins i tot en tortures i maltractament.
- **Article 19:** Sovint se'ls denega el dret a expressar-se i a fer sentir la seva opinió.
- **Article 16:** El seu dret a casar-se i formar una família també es vulnera amb freqüència.
- **Article 13:** Sovint se'ls coarta el dret a la llibertat de moviment (per exemple, quan els serveis socials o de salut mental les internen forçosament).

- **Article 23:** El seu dret al treball no sempre es respecta; les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva sovint pateixen discriminació pel fet que els neguen oportunitats laborals o se les acomiada de la feina.
- **Article 25:** Moltes persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no tenen accés a serveis de salut mental i física de bona qualitat o a serveis o ajudes que poden requerir per aconseguir un estàndard de vida adequat a la seva comunitat.
- **Articles 9 i 10:** El dret a no ser sotmeses a un arrest o detenció arbitraris també es vulnera sovint, si tenim en compte que els integrants d'aquests grups acostumen a ingressar-se a serveis socials o de salut mental sense el seu consentiment.

Al debat pot quedar clar que a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva se'ls neguen pràcticament tots els drets recollits a la DUDH, i correspon al formador destacar aquest fet als participants.

Sol·liciteu als participants si, a títol personal, consideren que aquests exemples de vulneracions són discriminació. És possible que no tots els participants estiguin familiaritzats amb aquest concepte. És una oportunitat per formular als participants la pregunta següent:

Què enteneu pel terme *discriminació*?

La definició de discriminació s'explica a la presentació següent. El formador hauria de parlar breument de les similituds entre allò que ha dit el grup i la definició de la presentació.

Presentació: Definir la discriminació (20 minuts)

S'entén per *discriminació* qualsevol forma de distinció, exclusió o restricció per raó de característiques com ara la raça, el gènere, l'orientació sexual, la discapacitat, etc. amb l'objectiu o efecte de debilitar o anul·lar el reconeixement i el gaudi d'exercir, en igualtat de condicions amb la resta de persones, els drets humans i les llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o en qualsevol altre (2).

Aquesta definició està adaptada de la Convenció internacional sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) que es farà servir a la sessió següent.

La discriminació també es pot definir, d'una manera més senzilla, com el fet que algunes persones rebin un tractament diferent d'altres degut a una o més de les característiques que tenen o que els altres perceben que tenen i, en conseqüència, acabi privant-se-les dels seus drets humans.

A continuació, vegeu aquest exemple de discriminació:

Cas: l'Anastasia

L'Anastàsia viu a la zona més pobre d'una gran metròpoli urbana. Fa unes quantes setmanes que té mal de panxa. Donat que no té prou diners per visitar-se amb un metge privat, ha d'anar a la secció d'urgències d'un hospital general. El personal d'emergències sap que la policia l'ha duta allà prèviament per motius de salut mental. Quan es queixa al personal del mal de panxa, li responen que són imaginacions seves i li donen l'alta. Dos dies després retorna en ambulància i li diagnostiquen una úlcera gastrointestinal.

Demaneu als participants que identifiquin com s'ha discriminat l'Anastàsia. Alguns exemples poden ser:

- La discriminen a l'hora d'accedir al sistema de salut públic perquè no pot pagar-se un metge privat.
- A l'hospital, el personal la discrimina remetent-se a la seva experiència prèvia de problemes de salut mental.

La discriminació i la negació de drets té un fort impacte en la vida de les persones.

Les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva sovint s'enfronten a actituds discriminatòries que responen als estereotips negatius o als prejudicis que altres persones tenen envers elles.

El formador hauria de destacar que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva acostumen a patir discriminació a la societat. Ara bé, cadascun d'aquests grups pot patir diverses maneres de discriminació i diferents dificultats en funció de la percepció que se'n tingui als diversos països o comunitats.

La discriminació és el resultat de factors complexos que cal abordar a diferents nivells.

Per combatre la discriminació cal abordar la desinformació, els prejudicis i la por a la diferència que algunes persones poden sentir envers determinats col·lectius i que poden comportar actituds discriminatòries. Les actituds i les conductes discriminatòries poden ser conscients o inconscients. De vegades, les persones no són conscients que el seu comportament és discriminatori perquè han interioritzat determinades creences i normes socials a les seves vides.

La discriminació també passa a nivell sistèmic i, com a conseqüència, cal abordar-la també a aquest nivell; sovint, aquesta discriminació rep el nom de «discriminació institucional» o «discriminació sistèmica». Les polítiques i lleis discriminatòries, la discriminació incrustada al sistema social o de salut, la pobresa i les desigualtats de poder a la societat també són exemples de factors que impedeixen a les persones gaudir dels seus drets i poden fer-les creure que els esforços per canviar la situació i rectificar la situació són inútils. Tot i que aquests temes sistèmics poden semblar més difícils de tractar, es poden fer moltes coses en aquest nivell.

Expliqueu als participants que aquesta formació se centra més en la discriminació que en l'estigmatització perquè dona a les persones una oportunitat d'analitzar el problema com un tot i pot motivar-les a defensar introduir canvis en les legislacions, polítiques o altres aspectes sistèmics, a més d'enfrontar les actituds negatives.

Exercici 1.2: Debat – Jo no soc així! (35 minuts)

Una manera eficaç de qüestionar les concepcions errònies dels participants seria convidar una persona amb una discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva a venir a parlar al grup sobre els obstacles que han comportat els prejudicis i les actituds negatives per a la seva vida i com els han superat. Aquest exercici pot ser molt potent; els formadors haurien de posar tots els seus esforços a aprofitar aquesta oportunitat.

Feu als participants les preguntes següents (però tingueu en compte que poden ser preguntes difícils per a alguns d'ells):

Recordeu alguna ocasió en què us hàgiu sentit discriminats?

Per a aquesta pregunta, demaneu als participants que evitin donar detalls (com ara noms, llocs, etc.) que permetrien identificar una persona concreta.

Quin impacte va tenir en tu?

Per fer aprofundir els participants, el formador els pot preguntar si estarien disposats a parlar de com es van sentir i de com va afectar-los la discriminació aquell dia i després d'aquell dia.

A continuació, feu als participants la pregunta següent:

Com acostuma a percebre la societat a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?

Entre els exemples de resposta dels participants poden incloure's percepcions i estereotips negatius, com ara que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva són incapaces de treballar, de prendre decisions relatives a la seva vida, que haurien d'estar medicades i/o tancades a institucions mentals, etc.

També pot ser interessant destacar que:

Els professionals de la salut mental i altres àmbits a vegades poden tenir una visió o una percepció molt limitada de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva. Per exemple, només veuen les persones amb discapacitat psicosocials en un moment molt determinat de la seva vida (com ara quan senten malestar o tenen una crisi). També poden veure les persones amb discapacitat intel·lectual o cognitiva en contextos específics (per exemple, en serveis residencials) on les persones no tenen oportunitats de desenvolupar el seu potencial. Atès que els professionals no veuen aquestes persones en altres moments de les seves vides o en altres contextos, tenen una visió molt parcial de les persones implicades i d'allò que poden assolir, la qual cosa no reflecteix amb precisió la persona en el seu conjunt.

Aprofiteu l'oportunitat que planteja aquest debat d'explorar les etiquetes comunes i les paraules ofensives que acostumen a imposar-se a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva. Pregunteu als participants:

Quines són algunes de les etiquetes habituals o paraules ofensives que es fan servir en relació amb les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?

Un cop hagin donat alguns exemples (com ara: boig, maníac, malalt mental, esquizofrènic, dement, retardat, imbècil, estúpid, tarat), explora amb els participants els termes i el llenguatge que consideren acceptable per referir-se o abordar a cadascun d'aquests grups en el seu propi context i país.

Per exemple, algunes persones amb discapacitat psicosocials poden considerar acceptable fer servir el terme «persones amb un diagnòstic psiquiàtric» i d'altres no. Altres poden preferir «persones amb trastorn de salut mental» o «persones amb discapacitat psicosocial», etc.

Les persones amb discapacitat intel·lectual poden preferir termes com «discapacitat d'aprenentatge».

De la mateixa manera, algunes persones amb discapacitat cognitiva poden identificar-se amb determinats diagnòstics com ara «persones amb demència», «persones amb Alzheimer» o «persones amb trastorn de l'espectre autista» i d'altres no.

A l'hora de referir-se a persones que fan servir o han fet servir els serveis socials o de salut mental, algunes persones poden preferir termes com ara «clients» o «supervivents de psiquiatria», mentre que d'altres poden preferir «usuaris dels serveis de salut mental».

Pot ser interessant destacar que, a vegades, la mateixa paraula pot ser considerada ofensiva en un context mentre que en un altre pot ser considerada neutra o fins i tot positiva. El terme anglès per a «boig», *mad*, per exemple, ha estat reivindicat pel moviment Mad Pride.

En aquest punt, projecta un o diversos dels vídeos següents als participants:

1. The Gestalt Project (2012). Stop the Stigma (Mental Health Video KCM), dirigit per Kian Connor (4:09 min.): <https://www.youtube.com/watch?v=Ol8OELgJPzw&feature=youtu.be> [consulta: 9 abril 2019]

Aquest vídeo il·lustra la importància de veure les persones més enllà de les etiquetes o els diagnòstics psiquiàtrics.

2. Let's talk about intellectual disabilities: Loretta Claiborne at TedxMidAtlantic, Tedx Talks (11:34), https://www.youtube.com/watch?v=0XXqr_ZSsMg [consulta: 9 abril 2019]

Aquest vídeo il·lustra no només l'estigma i l'assetjament que pateixen les persones amb discapacitat intel·lectual, sinó també com es poden combatre.

3. Stigma and dementia, people with dementia speak out Alzheimer's Society (4:13) <https://www.youtube.com/watch?v=klz6gurnNVc> [consulta: 9 abril 2019]

Aquest vídeo il·lustra l'estigma que afronten les persones amb Alzheimer.

Al final del vídeo és important destacar que:

Moltes persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva es neguen a ser identificades o a veure's limitades per una etiqueta o un diagnòstic i aconsegueixen tenir vides tan satisfactòries i plenes com les de qualsevol altra persona.

D'altra banda, altres persones poden interioritzar les opinions i actituds negatives que la societat manifesta envers elles i es poden sentir avergonyides i culpables, la qual cosa els impedeix assolir les seves aspiracions a la vida. Això rep el nom d'«opressió interioritzada» o «autoestigmatització». També pot impedir que les persones facin valdre els seus drets i obtinguin una rectificació pel maltractament o la discriminació que han patit.

Exercici 1.3: Debat – Què és la discriminació institucional? (15 minuts)

Aquest exercici planteja al grup l'oportunitat de parlar d'exemples en què es tracta de manera injusta les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva a causa de prejudicis i les desigualtats de poder que existeixen a les legislacions, polítiques, sistemes de salut mental, etc. Tal com hem explicat a la presentació prèvia, això es coneix de manera generalitzada com «discriminació institucional».

Pregunteu als participants:

Podeu posar exemples de lleis, polítiques o altres aspectes del sistema que impedeixin a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva gaudir dels seus drets?

Exemples de possibles respostes dels participants

- Les lleis discriminatòries poden impedir que aquestes persones trobin feina. Per exemple, la llei pot establir que les persones perdran els subsidis que reben si treballen. Com a conseqüència, aquestes persones prefereixen continuar rebent ajuts perquè creuen que els ofereixen més seguretat financera que les opcions de feina que poden tenir al seu abast.
- Les pràctiques discriminatòries en àrees com la seguretat sanitària a vegades deneguen la cobertura als serveis de salut mental o ofereixen a les persones unes opcions de serveis limitades que no els semblen acceptables.
- La discriminació sistèmica a nivell de política implica que les persones amb discapacitat poden veure's obligades a ingressar-se a institucions per tenir un refugi i/o serveis que no els proporciona la comunitat.
- Les lleis de salut mental, les actituds i les pràctiques discriminatòries al sistema de salut i benestar social poden derivar en l'ingrés de les persones i en l'administració de tractaments en contra de la seva voluntat.
- Les lleis de tutela fan que familiars o tutors designats prenguin totes les decisions sobre la vida d'una persona.

Un cop els participants hagin donat exemples, introduïu el tema següent:

- **Les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva pateixen moltes formes de discriminació a la seva vida quotidiana.**
- **Les actituds, lleis, polítiques i entorns negatius constitueixen «barreres» que impedeixen que les persones puguin exercir els seus drets.**
- **Aquestes barreres s'analitzaran amb més detall al tema següent.**

Tema 2 :Entendre la discapacitat des de la perspectiva dels drets humans

Durada del tema

Aproximadament 2 hores 50 minuts.

Exercici 2.1: Entendre la discapacitat (30 minuts)

L'objectiu d'aquest exercici és establir els fonaments per a debats posteriors sobre els diferents models de discapacitat. Els participants han d'analitzar els obstacles que han d'afrontar les persones amb discapacitat en la seva vida quotidiana. Això els ajudarà a passar d'un coneixement tradicional de la discapacitat (models benèfic i mèdic) a una concepció actual (models social i de drets humans).

Els participants es dividiran en 5 grups.

Cada grup examinarà un dels cinc tipus d'obstacles que enfronten les persones amb discapacitat:

- obstacles físics
- obstacles d'actitud
- obstacles de comunicació
- obstacles socials
- obstacles legals

Demaneu a cada grup que:

Faci una llista de possibles obstacles físics, d'actitud, de comunicació, socials o legals que enfronten les persones amb discapacitat.

Pot ser necessari proporcionar alguns exemples inicials, triats entre els següents. Recorda als participants que alguns dels obstacles potser ja s'hauran mencionat durant el debat del tema 1. Transcorreguts 10-15 minuts de debat, demaneu a cada grup que seleccioni a un portaveu per exposar el seu exemple al grup sencer. Entre les respostes dels diferents grups poden figurar:

Obstacles físics

- Que et tanquin o ingressin en serveis de salut mental o relacionats.
- Que et mediquin en excés i no puguis qüestionar-ho.
- Fer front a un entorn físic no adaptat a les teves necessitats (com poden ser escales que impedeixen fer servir cadires de rodes per accedir a edificis).

Obstacles d'actitud

- Que et tractin com «anormal» o diferent de la resta de la societat.
- Que et tractin com «incapaç» (per exemple: incapaç de treballar, d'assumir responsabilitats, de jutjar situacions, de conèixer quin és el teu interès superior o de decidir).
- Que t'etiquetin, per les conseqüències que té en la identitat pròpia i en la percepció per part de la societat.

- Fer front a actituds deshumanitzadores (que et tractin com un objecte).
- Que t'assetgin.
- Fer front a actituds desagradables d'altres persones (hostilitat, desconfiança, rebuig, exclusió, etc.).
- Que les teves opinions i experiències s'ignorin.
- Que no et creguin quan et queixes o informes d'haver patit abusos.

Obstacles de comunicació

- No tenir prou oportunitats o temps per expressar-te o no entendre la informació nova.
- Que es doni als mitjans de comunicació no verbal menys valor que als mitjans verbals.
- No rebre informació d'una manera intel·ligible (per exemple: en braille per a persones amb deficiències visuals o informació de fàcil lectura per a persones amb dificultats d'aprenentatge).
- Que et parlin amb un llenguatge simplista o amb to condescendent.
- Que els professionals, els teus familiars o altres persones no t'escoltin.
- Que la teva opinió, perspectiva o opinió divergent es consideri un «síntoma de malaltia» o «manca de coneixement».
- Que no et permetin participar de manera significativa.

Obstacles socials

- Fer front a l'absència d'ajuts o serveis a la comunitat.
- Que l'empresa no estigui disposada a ajustar-se a les teves necessitats i t'etiqueti com incapaç de treballar.
- Que et paguin menys salari que a les persones sense discapacitat per la mateixa feina.
- Que, essent menor, t'excloquin de la escola general o de les activitats escolars.
- Que les activitats de la comunitat, els serveis i els entorns socials no siguin acollidors o no s'ajustin a les necessitats diverses de les persones per garantir la seva participació.
- La pobresa.
- La manca general d'oportunitats (per exemple: feina, ingressos, educació, habitatge).
- La situació social i econòmica d'un país (per exemple: pobresa, recursos, infraestructura, guerra, desastres naturals).

Obstacles legals

- Les lleis discriminatòries que impedeixen a les persones amb discapacitat casar-se, votar, accedir al mercat laboral o gestionar els seus propis diners.
- La manca d'accés a la justícia si es cometen vulneracions dels drets humans.
- Restricció de la capacitat jurídica permesa per les lleis de tutela.
- Lleis que no aconsegueixen protegir l'exercici dels seus drets a les persones amb discapacitat i que, en conseqüència, impacten en les seves relacions, projectes vitals, etc.
- Lleis que impedeixen a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva casar-se o que permeten divorciar-se'n per motiu d'aquesta discapacitat.

Presentació: Els diferents models de discapacitat (3) (30 minuts)

Durant molt de temps, la discapacitat s'ha entès només com una conseqüència del deteriorament d'una persona. Aquesta concepció, però, ha canviat en l'actualitat. Ara s'entén que allò que impedeix a les persones amb discapacitat exercir els seus drets no és, en primer lloc, el seu deteriorament real o percebut, sinó els diversos obstacles que afronten a la societat. Això és així perquè la societat està principalment dissenyada i organitzada per a les persones sense discapacitat.

La presentació següent explica diferents models de discapacitat que reflecteixen aquesta evolució en la concepció de la discapacitat.

Model benèfic

- El model benèfic veu les persones amb discapacitat com a víctimes indefenses dignes de compassió i dependents de la misericòrdia, de les cures i de la protecció d'altres persones.
- Aquest model confia en la bona voluntat i la benevolència dels altres per tenir cura de les persones amb discapacitat i protegir-les (per exemple, mitjançant escoles especials, centres i institucions d'assistència i a través de donacions financeres o benèfiques d'un altre tipus).
- El model benèfic assumeix que a les persones amb discapacitat els manca la capacitat de viure i participar en les seves comunitats per elles mateixes.
- En aquest sentit, el model benèfic és un model molt incapacitant.

Model mèdic

- Per bé que moltes intervencions sanitàries són importants, desitjables i útils, un abordatge basat exclusivament en el model mèdic pot ser problemàtic.
- Segons el model mèdic, la discapacitat és un trastorn de la salut que requereix tractament i les persones amb discapacitat es consideren diferents de la «normalitat».
- Des de la perspectiva del model mèdic, es creu que el problema rau en la persona i l'objectiu últim és curar-la o arreglar-la perquè pugui tornar a ser «normal».
- El model mèdic pot ser incapacitant quan deixa aspectes socials irresolts i quan implica que la persona amb discapacitat ha de canviar, en lloc d'abraçar la diversitat i la inclusió.
- Per exemple, els professionals de la salut mental i altres àmbits de vegades diuen a les persones amb discapacitat psicosocials que mai podran dur «una vida normal» degut a la seva malaltia. També poden dir-los que tenen una malaltia de per vida de la qual no es recuperaran, que necessitaran prendre medicació la resta de la seva vida i que haurien d'abandonar, o ajustar, alguns dels seus objectius (com llicenciar-se per la universitat, aconseguir una feina, formar una família, etc.).
- D'altra banda, certes experiències que, a ulls dels treballadors dels serveis de salut mental i altres professionals, poden semblar símptomes d'una «malaltia» (per exemple, sentir veus) poden ser percebudes d'una manera diferent per les persones que les pateixen (per exemple, maneres de reaccionar a la por, a la pena profunda, a la injustícia, a la desesperació, a la indefensió, a la incomprensió, al pànic, al dolor, etc.). A més, aquestes persones poden veure aquestes experiències com una oportunitat per aprendre d'elles mateixes i créixer.
- Aquest model posa el focus, principalment, en la discapacitat percebuda de la persona, en lloc de prioritzar les seves fortaleses, passions o assoliments.

- A més, les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva poden no identificar-se així i percebre's com a part de la diversitat de la humanitat, en lloc de com algú amb una malaltia o deficiència.

Per a més informació sobre les diferents maneres d'entendre el diagnòstic psiquiàtric, animeu als participants a llegir el document següent de la British Psychological Society:

Understanding psychiatric diagnosis in adult mental health (4)

<https://www.bps.org.uk/system/files/userfiles/Division%20of%20Clinical%20Psychology/public/DCP%20Diagnosis.pdf> [consulta: 23 novembre 2018].

Model social

- Per al model social, la discapacitat és el resultat de la interacció entre persones amb dificultats reals o percebudes i obstacles d'actituds i de l'entorn que impedeixen la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb la resta de persones (preàmbul de la CDPD).
- D'acord amb el model social, la discapacitat respon a l'existència d'obstacles a la comunitat que impedeixen la inclusió.
- En conseqüència, el problema s'origina a la societat, i no en la dificultat real o percebuda de la persona. El model social assumeix que les persones amb discapacitat poden viure vides significatives al marge d'aquesta sempre que s'eliminin o superin els obstacles socials. La diversitat i la diferència formen part de la humanitat i haurien de valorar-se, no rebutjar-se.
- És la societat qui ha de canviar i reconèixer i donar cabuda a la diversitat humana.
- La discapacitat es pot superar canviant l'entorn físic i social, les actituds i la comunicació, per tal de permetre que totes les persones participin de manera igualitària en la societat.
- El model social no implica que els serveis socials o de salut no siguin mai útils; les persones poden voler que es doni una intervenció mèdica, per exemple, per alleugerir-los el mal o el malestar o per recuperar funcions corporals. Ara bé, el model social considera les persones en el seu conjunt, incloent-hi les seves interaccions amb el seu entorn. Per al model social, la intervenció mèdica no és un fi en ella mateixa. En lloc d'això, és un mitjà per ajudar les persones a fer realitat les activitats que volen dur a terme i a participar en la societat si ho troben útil.

Model dels drets humans

- Com el model social, el model dels drets humans reconeix que la discapacitat està provocada pels múltiples obstacles que impedeixen a les persones amb discapacitat participar en la societat en igualtat de condicions amb la resta de les persones.
- Però va un pas més enllà: el model de drets humans reconeix que les persones amb discapacitat són iguals a la resta i que, com a tals, tenen els mateixos drets i han de tenir les mateixes oportunitats de participar en la societat.
- Els obstacles que impedeixen a les persones amb discapacitat participar plenament en la societat i exercir els seus drets són discriminatoris.
- En conseqüència, les persones amb discapacitat tenen dret a que aquests obstacles desapareguin i a reivindicar els seus drets. Aquesta és la principal diferència entre el model de drets humans i el model social.

Com el model social, el model de drets humans no implica que els serveis de salut no siguin útils. Les persones amb discapacitat haurien de tenir dret a accedir a serveis de salut de qualitat per voluntat pròpia i amb el seu consentiment informat.

Els models descrits anteriorment són teòrics i no necessàriament representatius de la pràctica de persones o organitzacions concretes. Els termes «model mèdic» i «model benèfic» no fan referència als sectors mèdics o benèfic com a tals, sinó a la visió que la societat pot tenir de la discapacitat. Persones que treballen en una organització benèfica poden adoptar un model social o de drets humans en la seva pràctica i voler ajudar les persones a capacitar-se. De la mateixa manera, persones que treballen en l'àmbit de la salut mental poden veure les seves pràctiques com a part del model social i respectar els drets humans.

En l'àmbit de la salut mental és freqüent parlar del «model biopsicosocial». Aquest model posa el mateix èmfasi en els aspectes biològic, psicològic i social de la salut mental. Abordar tots aquests elements és important, però hauria de fer-se dins del marc del model dels drets humans. Sovint, els professionals categoritzen les seves pràctiques dins del model biopsicosocial, però, en realitat, treballen dins del marc del model mèdic o benèfic.

Mostra als participants els tres vídeos següents, que il·lustren la importància d'abordar la discapacitat des d'una perspectiva dels drets humans.

Discurs de Craig Mokhiber, director de l'Oficina de Nova York, Oficina de l'Alt Comissariat per als Drets Humans, a l'esdeveniment «És hora d'actuar sobre la salut mental global - Impulsar la salut mental en l'era dels ODS», celebrat durant la 73a sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides.

<https://www.youtube.com/watch?v=H2AmCDDAJ4c&feature=youtu.be> [consulta: 9 abril 2019]. (4 min)

No More Barriers, BC Self Advocacy Foundation (2:13)

<https://youtu.be/nX7slb9ACX0> (2:13) [consulta: 9 abril 2019].

Human Rights, Ageing and Dementia: Challenging Current Practice per Kate Swaffer (6:39)

<https://youtu.be/MdnobJo8AkM> [consulta: 9 abril de 2019].

La taula següent recull exemples de com es desenvolupen els diferents models en la pràctica.

El formador pot triar tres o quatre exemples com els més rellevants per al grup de participants.

Situació	Model benèfic	Model mèdic	Model social	Model basat en els drets
Dona jove en cadira de rodes	«Quina pena que aquesta noia estigui lligada a una cadira de rodes, mai podrà casar-se, tenir fills o cuidar de la seva família. Potser podríem trobar-li un centre d'assistència agradable on pugui viure i conèixer altres persones.»	«Oh, pobra dona, hauria d'anar al metge i esbrinar si hi ha cap tractament que pogués permetre-li tornar a caminar com la resta de persones.»	«La comunitat hauria de construir rampes a tots els edificis públics perquè persones com ella puguin participar en la vida social.»	«Té dret a participar en activitats socials i el Govern hauria d'eliminar els obstacles que li dificulten estar amb altres persones a la societat.»
Home gran amb discapacitat intel·lectual	«Pobre home, mireu que confús que està; sembla retardat mental; seria millor per a ell viure en una residència on algú en prengués cura, d'ell.»	«Potser hi ha algun medicament o tractament que podria millorar la seva percepció. Hauria d'anar al psiquiatra.»	«És una bona solució que visqui amb el seu germà; d'aquesta manera, està integrat en la comunitat i l'envolta un grup divers de persones.»	«On vol viure ell? Per què no li preguntem?»
Dona amb episodis de depressió	«Pobra dona; no pot treballar i haurà de viure de les ajudes socials.»	«Aquesta dona necessita tractar-se amb antidepressius i teràpia cognitiva conductual si vol tornar a la feina.»	«Hauria de tenir accés a un ampli ventall de serveis a la comunitat per satisfer les seves necessitats pràctiques i emocionals. I a la feina li haurien d'oferir un horari flexible per permetre-li treballar.»	«Té dret a treballar! És discriminatori no oferir-li un horari laboral flexible en èpoques difícils! I, si temporalment ha d'estar de baixa, té dret a rebre una pensió per mantenir un estàndard de vida adequat.»
Pares amb una filla amb discapacitat auditiva	«Ha de ser molt trist tenir una filla i saber que mai podrà valdre's per ella mateixa, que sempre haurà de dependre dels seus pares.»	«Estic segur que d'aquí a uns anys hi haurà algun dispositiu d'audició que permetrà que aquesta nena senti millor.»	«Hauríem d'aprendre tots el llenguatge de signes per poder-nos comunicar amb aquesta nena i la resta de persones amb problemes d'audició.»	«Quan aquesta nena sigui gran, estudiarà a la universitat si vol fer-ho i hauria de tenir accés a tecnologies assistides per poder fer realitat tot el seu potencial i tenir una vida independent.»
Home amb un diagnòstic d'esquizofrènia i format com a mecànic	«Mai trobarà feina al mercat laboral. Potser podem trobar-li feina com a jardiner en algun centre laboral protegit.»	«Haurà de prendre medicació a llarg termini, la qual cosa impactarà en la seva capacitat per continuar treballant com a mecànic.»	«És necessari educar i canviar les actituds de les empreses per tal que puguin oferir l'allotjament necessari perquè les persones amb discapacitat puguin dur a terme la professió que elles triïn.»	«Les actituds discriminatòries de les empreses han d'estar prohibides per llei i sancionades quan es donen. Aquest home té dret a treballar en les mateixes condicions que qualsevol altre i a que es facin els ajustos raonables al seu lloc de feina per tal que pugui fer-ho.»

Dona amb una discapacitat visual	«Què trist! No pot fer res ni anar enlloc sense els seus pares. Són molt valents de cuidar-se'n.»	«Segur que existeix alguna cirurgia per corregir-li la visió.»	«Hauria de tenir accés a enregistraments d'àudio de textos complets de llibres publicats, llibres en braille i serveis amb animals.»	«Té dret a participar plenament en la societat, com qualsevol altra persona, i dret també a que es facin els ajustos necessaris perquè pugui fer-ho.»
Home de 46 anys diagnosticat en les fases inicials d'una demència precoç	«Què tràgic! Haurà de deixar de treballar i posar ordre en els seus assumptes del final de vida i, d'aquí a poc, altres persones n'hauran de tenir cura.»	«No hi ha cura, però podem tractar aquests comportaments modificats amb medicació.»	«A la feina podrien posar-li algú de reforç, a més de modificar el seu entorn i ajustar les seves funcions.»	«Aquest home té dret a continuar treballant i a que es facin adaptacions raonables al seu lloc de feina.»

Exercici de reflexió (5 minuts)

Distribuïu entre els participants còpies de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat de les Nacions Unides (annex 3).

Expliqueu als participants el següent:

Us han repartit còpies de la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD).

- **Malgrat que la DUDH i altres tractats miren de protegir els drets de totes les persones, la realitat, en el cas de les persones amb discapacitat, és que la societat continua negant-los-hi.**
- **Tal com ja hem vist, les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva, com altres persones amb altres discapacitats, pateixen un alt grau de discriminació i han de fer front a molts obstacles a la seva vida quotidiana.**
- **Per aquest motiu, el 2006, les Nacions Unides van aprovar la CDPD. Aquesta Convenció crea obligacions legalment vinculants per als estats amb la finalitat de promoure i protegir tots els drets de les persones amb discapacitat en igualtat de condicions amb totes les altres.**

Per preparar el tema següent, llegiu la CDPD i la versió de fàcil lectura (annex 3).

Reflexioneu sobre les qüestions següents:

- **Hi ha algun tema del qual ja n'hagem parlat?**
- **En quin sentit aquesta Convenció és important per a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Tema 3. La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat

Durada del tema

Aproximadament 2 hores 35 minuts.

Reflexió sobre el temes anteriors (15 minuts)

Plantegeu les preguntes següents:

D'acord amb la lectura que heu fet de la CDPD abans d'aquest debat:

- **Teniu alguna reacció o qüestió preliminar?**
- **Hi ha algun tema del qual ja n'hagem parlat?**
- **En quin sentit aquesta convenció és important per a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Presentació: Introducció a la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (35 minuts)

Arribats a aquest punt, es pot deixar clar al grup que l'objectiu d'aquesta sessió no és adquirir un coneixement exhaustiu de la Convenció ni conèixer cada article en detall. L'objectiu és que els participants se'n facin una imatge general i entenguin quina relació hi ha entre la Convenció i les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Comenceu per preguntar als participants què saben del paper de les Nacions Unides i la Declaració universal dels drets humans (ja analitzada al mòdul *Els drets humans*). Si cal fer una recapitulació, subratlleu el següent:

L'ONU és una organització formada per països. Es va crear després de la Segona Guerra Mundial per promoure la integració i les relacions pacífiques entre les nacions. D'aquí que l'adopció de la Declaració universal dels drets humans (DUDH) per part de l'Assemblea General de les Nacions Unides el 1948 fos un moment cabdal per als drets humans al món sencer. Posteriorment es van anar adoptant altres tractats en defensa dels drets humans, els quals tenien la voluntat de garantir l'exercici de tot l'espectre de drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals per a totes les persones.

La DUDH i altres instruments internacionals de defensa dels drets humans contenen drets que TOTS hauríem de poder gaudir. Tanmateix, malgrat l'existència d'aquests instruments, les persones amb discapacitat continuen patint vulneracions dels seus drets i discriminació arreu del món.

A continuació, pregunteu als participants si han sentit a parlar amb anterioritat de Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) i què en saben.

Les Nacions Unides van adoptar la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat (CDPD) el 2006 en resposta a la discriminació i a les vulneracions dels drets humans patides per persones amb discapacitat arreu del món. Cal destacar que en l'esborrany van participar, de manera activa, persones amb discapacitat i organitzacions de persones amb discapacitat (OPD).

La Convenció és un pas endavant important envers el canvi de les percepcions negatives de la discapacitat a la societat i per assegurar que els països reconeixen que les persones amb discapacitat, com persones amb drets, han de rebre l'oportunitat de viure les seves vides en tot el seu potencial, en igualtat de condicions amb la resta de persones.

La Convenció no es va pensar per crear nous drets, sinó per demostrar que els drets existents també s'apliquen a les persones amb discapacitat.

La Convenció adopta els models social i de drets humans de la discapacitat. Reconeix que: «la discapacitat és un concepte que evoluciona i que resulta de la interacció entre les persones amb deficiències i els obstacles deguts a l'actitud i a l'entorn que impedeixen la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres» (preàmbul de la CDPD).

Les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva s'enfronten a molts obstacles i formes de discriminació en la seva vida quotidiana que els impedeixen participar en la societat. Per això les protegeix la Convenció, tal com fa amb la resta de persones amb discapacitat.

L'argument que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no són «persones amb discapacitat» perquè tenen una «malaltia» no és vàlid per als models de drets humans i social.

La Convenció és un instrument legalment vinculant. Això vol dir que, pel fet de ratificar-la, els estats estan obligats a adoptar tot un ventall de mesures per garantir que les persones amb discapacitat tinguin els mateixos drets que qualsevol, siguin tractades amb justícia i igualtat i no siguin discriminades. Entre les accions que han d'adoptar els estats part s'inclouen l'adopció de legislació, de polítiques i d'altres mesures per fer realitat els drets reconeguts a la Convenció. Entre les accions també figura modificar i abolir lleis, polítiques, regulacions, costums i pràctiques existents que discriminin les persones amb discapacitat.

En aquest moment, el formador hauria de debatre amb els participants si els seus països han signat i ratificat o no la CDPD. Si els seus països no l'han ratificada, cal destacar com d'important és informar les persones de l'existència de la CDPD per tal que puguin defensar-la i començar a implementar-ne els principis en la vida quotidiana.

Consulteu la llista de signatures i ratificacions de la CDPD a:

https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=IV-15&chapter=4&lang=en
[consulta: 23 novembre 2018]

Una implicació important de la CDPD és que requereix un canvi en la manera com les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva són percebudes per la societat i en el funcionament dels serveis socials i de salut mental. La institucionalització i l'ingrés i tractament forçosos perpetuen l'exclusió i no es consideren acceptables a l'empara de la Convenció.

Ans al contrari, els serveis han de proporcionar un suport basat en la comunitat i promoure la inclusió. L'**abordatge basat en la recuperació** és coherent amb la CDPD i amb el model de drets humans de la

discapacitat. Aquest abordatge respecta els drets i l'autonomia de les persones, en reconeix les seves fortaleces i n'afavoreix la connexió social, l'esperança, la capacitat i l'adopció positiva de riscos. Té en consideració tots els determinants socials de la salut mental, com ara les relacions, l'educació i la feina (és a dir, tots els elements de la vida d'una persona que tenen significat i que poden tenir un impacte positiu o negatiu en la seva salut mental).

Aquest tema es tracta en els mòduls [La recuperació i el dret a la salut](#) i [Pràctiques de recuperació per a la salut mental i el benestar](#).

Des de l'adopció de la CDPD, mots experts i organismes de les Nacions Unides han reafirmat que aquest canvi és necessari. Per exemple:

- El Consell de Drets Humans va adoptar dues resolucions el 2016 (5) i el 2017 (6) en què establia que «les persones amb trastorn de salut mental o discapacitat psicosocial, en particular les persones usuàries dels serveis de salut mental, podien veure's sotmeses a, entre d'altres, discriminació generalitzada, estigma, prejudicis, violència, exclusió social i segregació, institucionalització il·legal o arbitrària, sobremedicació i pràctiques de tractament que no respecten la seva autonomia, voluntat i preferències».
- L'Alt Comissariat per als Drets Humans va emetre un informe el 2017 en què recomanava un seguit de canvis polítics per donar suport a la materialització dels drets humans plens de les persones amb discapacitat psicosocial, com ara la inclusió sistemàtica dels drets humans en les polítiques i el reconeixement de l'autonomia, la capacitat d'acció i la dignitat de les persones (7).
- El relator especial de l'ONU sobre el dret a la salut també va publicar un informe cabdal el 2017 sobre el dret a la salut mental on reivindicava un canvi de paradigma per tal de posar fi a les vulneracions dels drets humans de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva (8).
- El relator especial de l'ONU sobre els drets de les persones amb discapacitat ha reafirmat en diversos informes la necessitat de posar fi a la discriminació i a les violacions dels drets humans de les persones amb discapacitat, incloses les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Presentació: els articles de la CDPD (60 minuts)

Per a aquesta presentació hi ha dues opcions possibles, en funció del temps que s'assigni a aquest mòdul:

Opció 1 (breu): És l'opció preferida. Demaneu als participants que es reparteixin en grups de tres o quatre persones. Doneu-los 20 minuts per llegir la CDPD i per debatre'n les implicacions en grup. Després pregunteu si hi ha cap dubte sobre cap article específic de la Convenció. Si cal aclarir algun punt, és possible fer referència a articles o apartats específics de la presentació següent. Si no hi ha preguntes, formuleu als participants preguntes directes, com ara: «Què diu la CDPD sobre el tractament involuntari, la tutela, etc.?» o «Què en penseu vosaltres?». Si als participants els costa respondre a aquestes preguntes, expliqueu-los que es debatran més endavant en la formació. Al final de la sessió, mostreu el vídeo d'EQUASS Europa i el vídeo d'INTAR Índia, disponibles al final d'aquest tema.

Opció 2 (llarga): (Aquesta opció només s'ha d'escollir si la formació sobre aquest mòdul de Salut mental, discapacitat i drets humans es duu a terme durant diversos dies.) Reviseu les presentacions següents on s'expliquen els diferents articles de la CDPD. Feu pauses a intervals durant la presentació i demaneu al grup si tenen preguntes.

Aquesta presentació examina tots els articles de la CDPD.

Demaneu als participants que consultin la seva còpia de l'annex 3 (la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat). Recordeu-los que sota cada article de la Convenció poden consultar un text escrit en un llenguatge simplificat.

Encoratgeu els participants a fer preguntes durant la presentació.

El preàmbul de la CDPD introdueix principis importants que s'apliquen a tots els articles de la Convenció. Aquests principis inclouen:

- **Reafirmar la interrelació de tots els drets humans i llibertats fonamentals, així com la necessitat de garantir que les persones amb discapacitat els exerceixin plenament i sense discriminació.**
- **Reconèixer que la discapacitat és un concepte que evoluciona com a resultat d'interaccions, actituds i barreres ambientals.**
- **Reconèixer la diversitat de les persones amb discapacitat.**
- **Reconèixer la importància de l'autonomia i la independència individual, inclosa la llibertat de prendre les seves pròpies decisions i de tenir oportunitats de participar de manera activa en els processos de presa de decisions sobre polítiques i programes.**
- **Preocupar-se per les múltiples formes de discriminació «per motius de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de qualsevol altra índole, origen nacional, ètnic, indígena o social, patrimoni, naixement, edat o qualsevol altra condició», així com els riscos particulars que afronten col·lectius com les dones i les nenes, els nens en general i les persones en situació de pobresa.**

Article 1. Propòsit

L'article 1 explica que l'objectiu de la CDPD és assegurar-se que les persones amb discapacitat gaudeixin de tots els drets humans i les llibertats fonamentals que els corresponen i promoguin el respecte per la seva dignitat inherent.

Aquest article també defineix a qui es considera «persones amb discapacitat» segons la Convenció. Com hem vist, la CDPD fa seus els models social i de drets humans de la discapacitat. En conseqüència, les «persones amb discapacitat» es defineixen com persones amb deficiències a llarg termini que, en interaccionar amb diverses barreres, poden veure impedita la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres persones.

Article 2. Definicions

L'article 2 recull les definicions que es fan servir a la Convenció.

Demaneu als participants que llegeixin les definicions de les seves còpies de la CDPD. Poden fer servir la versió de lectura fàcil de l'article per entendre'l millor. Si alguna definició no queda clara, dediqueu temps a debatre-la amb el grup.

- **Comunicació**
- **Llenguatge**
- **Discriminació per motius de discapacitat**
- **Ajustos raonables**
- **Disseny universal**

Article 3. Principis generals

Els principis generals que guien la Convenció s'inspiren, en molts sentits, en la DUDH. Ara bé, la CDPD aplica específicament aquests principis a les vides de les persones amb discapacitat.

Pregunteu als participants si algú vol llegir els principis recollits en l'article 3. Demaneu al grup si troben algun d'aquests principis especialment significatiu i per què.

- **El respecte de la dignitat inherent, l'autonomia individual, inclosa la llibertat de prendre les pròpies decisions, i la independència de les persones.**
- **La no-discriminació.**
- **La participació i la inclusió plenes i efectives a la societat.**
- **El respecte per la diferència i l'acceptació de les persones amb discapacitat com a part de la diversitat i la condició humanes.**
- **Igualtat d'oportunitats.**
- **Igualtat entre homes i dones.**
- **El respecte a l'evolució de les facultats dels nens i les nenes amb discapacitat i al seu dret a preservar la seva identitat.**

L'article 3 és la base de tota la CDPD. És particularment important perquè la resta dels articles de la Convenció s'interpreten tenint en compte els principis de l'article 3.

Expliqueu que aquests principis s'ampliaran i s'explicaran més en profunditat al llarg d'altres articles de la Convenció.

Article 4. Obligacions dels governs

L'article 4 estableix l'obligació dels governs de respectar, protegir i satisfer els drets recollits a la CDPD. Se'ls requereix fer-ho de la manera següent:

- **lleis**
- **polítiques**
- **educació i formació**
- **altres accions**

Un aspecte molt important és que aquest article requereix als governs que impliquin les persones amb discapacitat i en demani l'opinió a l'hora de crear noves lleis i polítiques.

Aquesta convenció demostra que ara hi ha una nova manera de concebre la discapacitat. En el passat, l'opinió generalitzada era que la discapacitat només era un tema de salut o un «defecte».

La CDPD ens demostra que la discapacitat no consisteix únicament en oferir a les persones tractaments i serveis de salut. Es tracta de proporcionar a les persones amb discapacitat oportunitats de feina, educació, habitatge i serveis socials, a més d'uns serveis sanitaris adequats.

La discapacitat no és només responsabilitat dels treballadors i altres professionals sanitaris, sinó del conjunt de la societat.

En concret, els governs tenen la important responsabilitat de canviar les lleis obsoletes. Les lleis existents acostumen a basar-se en estereotips negatius de persones amb discapacitat psicossocial, intel·lectual o cognitiva. Així doncs, a aquestes persones els neguen drets bàsics, com el dret al vot, el dret a la llibertat, el dret a donar el seu consentiment informat a un tractament, el dret a decidir on i amb qui viure i el dret a exercir la seva funció com a pares (aquest tema es desenvoluparà més endavant).

Demaneu als participants si tenen alguna pregunta o comentari o si els cal algun aclariment, per assegurar-te que tots han entès els elements d'aquest article.

Article 5. Igualtat i no-discriminació

En aquest moment, demaneu al grup fer una revisió de la definició de «discriminació».

Aquest article implica que es requereix als estats reconèixer que totes les persones són iguals, a evitar i prohibir la discriminació i a assegurar-se que les lleis protegeixen les persones amb discapacitat de la discriminació.

Per exemple:

- **La discriminació de les persones amb discapacitat per part de les empreses ha de ser sancionada.**
- **Les lleis que autoritzen a tractar les persones amb discapacitat psicossocial, intel·lectual o cognitiva sense el seu consentiment han de derogar-se.**
- **S'han de fer uns ajustos raonables per donar cabuda a persones amb discapacitat (per exemple, els governs poden aprovar lleis i/o donar finançament per assegurar-se que tots els edificis siguin accessibles per a les persones amb discapacitat).**
- **Fins i tot si les lleis aparentment no semblen discriminatòries, els governs han d'assegurar-se que no tinguin un efecte discriminatori sobre les persones amb discapacitat (per exemple, la llei garanteix el dret a vot a tothom, però no especifica que les persones amb discapacitat han de poder accedir als col·legis electorals).**

Demaneu als participants si poden posar algun exemple d'adaptacions raonables que poden fer-se per a les persones amb discapacitat psicossocial, intel·lectual o cognitiva. Algunes respostes possibles poden ser (9):

- Adaptar la tasca de la feina.
- Modificar els horaris o el calendari a la feina.
- Proporcionar als col·legues i supervisors orientació i formació sobre la discapacitat i sobre com crear un entorn laboral flexible i adaptatiu.
- Modificar les regles i els procediments laborals.
- Modificar les tasques de la feina, els objectius, els horaris i el calendari en moments específics, quan la persona ho requereixi.
- Proporcionar suport personal al lloc de feina.
- Proporcionar suport educatiu a les escoles (per exemple, mestres de reforç) als nens i nenes amb requeriments d'aprenentatge especials.
- Proporcionar temps addicional per prendre decisions formals (per exemple, a l'atenció sanitària o a l'hora de signar contractes bancaris o d'assegurances).
- Proporcionar informació en un llenguatge planer, formats de fàcil lectura, amb un tipus de lletra gran i amb imatges.

Aquest article també explica que quan els països adopten mesures i incorporen adaptacions específiques per a les persones amb discapacitat, però amb l'objectiu d'assolir la seva igualtat amb la població general, NO es considera discriminació envers les persones amb discapacitat.

Article 6. Dones amb discapacitat

La CDPD reconeix que les dones amb discapacitat pateixen una injustícia especial i nombroses formes de discriminació i estableix que els estats han de vetllar perquè gaudeixin dels mateixos drets que la resta de les persones.

- **Per exemple, en molts països, les dones i nenes amb discapacitat són víctimes de pràctiques d'anticoncepció, avortament o esterilització forçats. A més, tenen un risc més alt d'esdevenir víctimes d'abusos i maltractament i menys probabilitats que se les escolti.**

Article 7. Infants amb discapacitat

L'article 7 requereix que, a l'hora d'adoptar mesures per protegir els menors amb discapacitat, la principal consideració sigui el seu interès.

També estableix que els menors amb discapacitat tenen dret a expressar la seva opinió i que aquesta opinió s'ha de tenir degudament en compte en totes les decisions que els afecten, sense discriminació per motiu de la seva discapacitat. Se'ls ha de proporcionar una assistència adequada per poder exercir aquest dret.

- **Els nens i les nenes amb discapacitat tenen, per exemple, el mateix dret que qualsevol altre menor a expressar la seva opinió sobre les cures i el tractament que reben o sobre altres decisions vitals, com ara amb qui voldrien viure si els seus pares se separen.**
- **Si tenen dificultats per expressar-se, els menors amb discapacitat haurien de rebre ajuda per donar la seva opinió; per exemple, donant-los explicacions en un llenguatge planer, amb suport visual, per part d'una persona de confiança o deixant-los un temps addicional per fer-ho.**

En aquest punt, demaneu als participants si tenen preguntes.

Article 8. Presa de consciència

Tal com hem vist en la sessió anterior, la manca de consciència i educació sobre salut mental i drets humans condueix a la discriminació i la negació dels drets humans.

Els països han d'adoptar mesures per:

- **Sensibilitzar sobre els drets i la dignitat de les persones amb discapacitat.**
- **Lluitar contra els estereotips, els prejudicis i les pràctiques nocives, inclosos els que es basen en el gènere o l'edat.**
- **Promoure la presa de consciència sobre les capacitats i aportacions de les persones amb discapacitat.**

L'article 8 tracta d'informar a tota la ciutadania sobre els drets de les persones amb discapacitat.

Oferiu l'oportunitat de debatre amb els participants la imatge que sovint es dona de les persones amb discapacitat psicosocials, intel·lectuals i cognitives als mitjans de comunicació. Demaneu al grup si se'ls acudeixen fórmules bones per conscienciar sobre salut mental i drets humans (per exemple, a través de les xarxes socials, l'educació a les escoles, pòsters, etc.).

Algunes estratègies per conscienciar són:

- **Organitzar campanyes per canviar les percepcions sobre les persona amb discapacitat i promoure'n els drets.**
- **Educar sobre els drets de les persones amb discapacitat a les escoles (educació).**
- **Estimular els mitjans de comunicació per tal que difonguin informació precisa sobre les vulneracions dels drets humans, els drets de les persones amb discapacitat i les iniciatives de reformes legals, i perquè posin en valor les aportacions de les persones amb discapacitat.**
- **Implementar altres programes i estratègies de conscienciació entre públics i sectors diversos.**

Article 9. Accessibilitat

Demaneu al grup que llegeixi les àrees cobertes per l'article 9. A continuació, llegiu el text de l'article en veu alta.

L'accessibilitat és un concepte ampli i no es limita a que les persones amb discapacitat siguin físicament capaces d'entrar a un edifici.

Implica que les persones amb discapacitat haurien de poder accedir i participar en totes les esferes de la vida en igualtat de condicions amb la resta de persones.

- L'entorn físic hauria de permetre a les persones amb discapacitat participar en la societat. Per exemple, les persones amb discapacitat haurien de tenir accés a escoles, llocs de feina, universitats, botigues, mercats, cinemes, cafès, restaurants, estadis, teatres, llibres, etc.
- Ningú no hauria de negar l'accés a activitats a una altra persona perquè té una discapacitat.
- L'accés a la informació és clau al món modern i les persones amb discapacitat haurien de beneficiar-se de la tecnologia moderna.
- La comunicació és un component clau de l'accessibilitat. S'han de fer ajustos per acomodar les persones que fan servir modes i mètodes de comunicació alternatius en funció de les seves necessitats.

Article 10. Dret a la vida

Les persones amb discapacitat tenen el mateix dret a la vida que qualsevol altra.

Això inclou, per exemple, assegurar-se que la esperança de vida de les persones amb discapacitat no sigui més reduïda i evitar una mort previsible per la manca d'accés als serveis o altres circumstàncies.

- En molts països, les condicions a les institucions o altres instal·lacions o residències d'estada perllongada poden ser pèssimes (menjar inadequat, manca d'aire fresc, baixos estàndards d'higiene, efectes adversos de la medicació, forta medicació amb prescripció de múltiples fàrmacs que poden interaccionar entre ells, manca d'accés als serveis de salut generals). Això té unes conseqüències profundament negatives per a l'esperança de vida de les persones i pot suposar una vulneració del seu dret a la vida.

Article 11. Situacions de risc i emergències humanitàries

Durant una emergència (per exemple, un conflicte armat o un desastre natural com ara un huracà), s'ha de protegir les persones adequadament.

- Sovint, durant les emergències, els requeriments específics de les persones amb discapacitat no es tenen en compte. De vegades, senzillament se les desatén o se les ignora durant les operacions d'ajuda humanitària. En conseqüència, és més probable que les persones amb discapacitat morin o resultin ferides.
- Durant les emergències, les persones recloses a serveis socials o de salut mental corren un risc particular. Es pot donar el cas que el personal fugi de la zona i hi abandoni els residents.
- La preparació per a les emergències i els desastres és tan important com la gestió que se'n fa quan es produeixen i durant la reconstrucció posterior. S'han de tenir en compte les necessitats específiques de les persones amb discapacitat en cada fase.

[Demaneu al grup si cal fer algun aclariment en aquest moment de la presentació.](#)

Article 12. Igual reconeixement com a persones davant la llei

Les persones amb discapacitat tenen el mateix dret al reconeixement davant la llei que qualsevol altra.

L'article 12 estableix que les persones amb discapacitat tenen dret a decidir per elles mateixes.

Això s'anomena ***dret a la capacitat jurídica***.

Aquest article també reconeix que, quan les persones tenen dificultats per prendre decisions per elles mateixes, tenen dret a rebre l'ajuda que considerin oportuna.

S'han d'adoptar mecanismes per garantir que els acompanyants d'aquestes persones no n'abusin i que es respectin sempre les seves preferències.

En concret, l'article 12 estableix que les persones amb discapacitat tenen dret a ser propietàries i heretar bens, a controlar els seus assumptes econòmics, a accedir a crèdits financers i a no ser privades de manera arbitrària dels seus bens.

*Informeu els participants que es tracta d'un article clau de la Convenció. Més endavant, en aquest mòdul, s'estudiarà més en profunditat, tal com es farà també al mòdul *La capacitat jurídica i el dret a decidir* i al mòdul especialitzat *El suport a la presa de decisions i la planificació de decisions anticipades*.*

Article 13: Accés a la justícia

Quan les persones amb discapacitat requereixen que la llei intervingui en nom seu, han de tenir un accés just i igualitari a advocats i tribunals.

Malgrat el fet que les persones amb discapacitat sovint pateixen vulneracions dels seus drets, no tenen o tenen oportunitats molt limitades d'interposar demandes davant dels tribunals.

Per exemple, de vegades aquestes persones no poden exigir una compensació quan són víctimes d'un delictes perquè no se les considera persones «fiables». Les pròpies lleis poden constituir una barrera per accedir a la justícia (per exemple, als llocs on la legislació nacional permet privar-les de la seva capacitat jurídica, moltes persones sota tutela no poden presentar una demanda davant dels tribunals, sinó que només ho pot fer el seu tutor; les persones a qui s'interneja en contra de la seva voluntat a institucions d'atenció social o salut mental també poden tenir restringida o anul·lada la possibilitat de presentar una denúncia davant dels tribunals).

La CDPD exigeix als països que permetin a les persones amb discapacitat accedir als mecanismes de justícia en igualtat de condicions que la resta de persones. Si escau, haurien de rebre ajuda per accedir a aquests mecanismes. Els països també són responsables de formar personal sobre com proporcionar serveis legals efectius a persones amb discapacitat.

És important destacar que els tribunals dels països han de reconèixer totes les implicacions dels drets de la CDPD per garantir que les persones amb discapacitat puguin rebre compensació quan es vulneren aquests drets.

Article 14. Llibertat i seguretat de la persona

L'article 14 estableix que no s'hauria de privar il·legalment ni arbitràriament de la seva llibertat les persones amb discapacitat. A més, l'existència d'una discapacitat en cap cas no justifica una privació de llibertat.

Això implica que les persones amb una discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no poden ser internades en contra de la seva voluntat a serveis de salut mental o altres instal·lacions, com ara institucions, campaments d'oració, refugis o habitatges.

La privació de llibertat sobre la base d'una discapacitat diagnosticada o percebuda no està permesa, ni tan sols quan es donen raons o criteris addicionals, com ara la «necessitat de tractament», un «suposat perill» o la «manca de coneixement».

- **En molts països, les lleis autoritzen a privar de llibertat les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva pel seu diagnòstic i pel suposat perill que representen. Això succeeix malgrat que altres grups amb un risc més elevat de violència (per exemple, membres de bandes de carrer o alcohòlics amb un historial de violència domèstica) no poden ser privats de llibertat pel risc de violència que comporten.**

Les persones amb discapacitat es poden veure privades de llibertat només pels mateixos motius que qualsevol altra persona (per exemple, poden ingressar a presó si cometen un delicte), però no se les pot detenir per motius que no implicarien la detenció d'una persona *sense* discapacitat.

Article 15. Protecció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants

Les persones amb discapacitat no han de ser objecte de tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants.

- **És important assenyalar que els experts de les Nacions Unides han determinat que l'ús de pràctiques coactives en el context de la salut mental, com el tractament forçós, la reclusió i les mesures restrictives, la teràpia electroconvulsiva (ECT) i la psicocirurgia sense consentiment informat, poden considerar-se una forma de tortura i maltractament (10), (11),(12),(13),(14).**

A més, les persones amb discapacitat no poden ser sotmeses a experimentació mèdica o científica si no hi donen el seu consentiment informat. En altres paraules, poden participar en experiments mèdics o científics només quan fan una elecció informada explícita i voluntària.

Els països han de fer tot el possible per evitar la tortura o un tractament cruel, inhumà o degradant de les persones amb discapacitat.

Article 16. Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús

L'explotació, la violència i el maltractament poden adoptar múltiples formes i produir-se en qualsevol lloc. Ser colpejat, objecte de burla, agredit sexualment o coaccionat a treballar sense un salari just són alguns exemples de maltractament que poden afrontar aquestes persones.

Segons estableix l'article 16:

- Els estats part han d'adoptar totes les mesures per protegir les persones amb discapacitat, tant dins com fora de casa seva, de totes les formes d'explotació, violència i abús. Han de parar especial atenció en el cas de dones i nens.
- Els estats han de proporcionar suport i informació a les persones amb discapacitat i als seus familiars i cuidadors per permetre'ls reconèixer i denunciar l'explotació i els abusos.
- Els estats han de garantir que els serveis per a les persones amb discapacitat siguin supervisats amb regularitat i adequadament per assegurar-se que no s'hi produeixen abusos.
- Quan les persones amb discapacitat són víctimes d'abusos, han de comptar amb ajuda per cridar l'atenció sobre aquest tema i adoptar les mesures necessàries per denunciar-ho. També se'ls ha de proporcionar el suport necessari per recuperar-se d'aquests episodis.
- Els estats han de vetllar perquè les denúncies i indicis d'abusos s'identifiquin i investiguin, i perquè les persones que els perpetren afrontin demandes criminals.

El tema dels abusos contra les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva es tractarà més endavant en aquest mòdul, així com en el mòdul *Protecció contra la coacció, la violència i el maltractament*.

Article 17. Protecció de la integritat personal

Les persones amb discapacitat tenen el dret que es respecti la seva integritat física i mental en igualtat de condicions amb les altres.

- Això vol dir que cal respectar el seu cos i la seva ment.
- Per exemple, no se les ha de torturar, colpejar, violar o sotmetre a cap altre tipus de maltractament, no han de rebre tractament ni ser sotmeses a intervencions quirúrgiques sense el seu consentiment, no se les pot esterilitzar en contra de la seva voluntat, etc.

Article 18. Llibertat de desplaçament i nacionalitat

D'acord amb l'article 18, les persones amb discapacitat tenen el dret a:

- **la llibertat de circulació**
- **llibertat per escollir la seva residència**
- **una nacionalitat**

Les persones amb discapacitat són lliures per tenir passaport i altres documents d'identitat, per viatjar a l'estranger i retornar al seu país i per canviar de nacionalitat en igualtat de condicions amb la resta de persones. Aquest dret no ha de restringir-se en cap cas segons la seva discapacitat.

Per exemple, de vegades es nega a les persones amb discapacitat la possibilitat de viatjar o accedir a un país perquè preocupa que puguin ser una càrrega per als sistemes de salut i/o social. En conseqüència, se les priva del dret a la llibertat de moviment.

Els infants amb discapacitat han de ser especialment protegits. Han de:

- **inscrits immediatament després del seu naixement**
- **tenir dret a un nom**
- **tenir una nacionalitat, i**
- **tant com es pugui, conèixer els seus pares i a ser atesos per ells**

Això és molt important, perquè, en alguns països, els menors amb una discapacitat de naixement, no es declaren a les autoritats i queden ocults de la societat. I quan creixen, com que no existeixen legalment, no poden anar a l'escola ni accedir a molts altres serveis i oportunitats.

Pregunteu als participants si volen fer preguntes o els cal aclarir alguna qüestió.

Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat

Demaneu a un participant que llegeixi el següent:

Les persones amb discapacitat tenen el dret a:

- **viure en la comunitat**
- **ser incloses en la comunitat**
- **participar en la comunitat**

Això vol dir que les persones amb discapacitat han de poder:

- **Triar el seu lloc de residència, decidir on viure (ciutat, població, poble, veïnat, apartament o si volen viure en un lloc on puguin rebre ajuda específica o no).**
- **Decidir amb qui conviure (soles, amb la família, amb amics, etc.). No se les pot forçar a viure amb una modalitat de vida específica.**
- **Tenir accés a un ampli ventall d'ajuts i serveis que les permetin viure en la comunitat que elles triïn (al seu domicili, una residència o altres serveis de suport comunitari, assistència personal, etc.).**
- **Tenir accés als mateixos serveis i les mateixes instal·lacions a la comunitat que la resta de la població.**

El vídeo següent subratlla la importància de la inclusió a la societat per a les persones amb demència:

Love, loss and laughter - Living with dementia. Fire Films (15:59) <https://youtu.be/0-N4cOKRLtQ>
[consulta: 9 abril 2019].

L'article 19 s'estudiarà amb més profunditat més endavant en aquest mòdul.

Article 20. Mobilitat personal

Les persones amb discapacitat han de gaudir de la major mobilitat i independència possible:

- És important perquè les persones amb discapacitat sovint són incapaces d'anar on volen a la comunitat (per exemple, botigues, mercats, espais públics, cinemes, estadis, parcs d'edificis governamentals, llocs de culte, etc.) a causa de les barreres ambientals, físiques i d'altra índole que poden obstaculitzar el seu accés a la comunitat.
- L'article 20 implica que les persones amb discapacitat han de tenir accés a ajudes a la mobilitat assequibles i de bona qualitat, a dispositius i tecnologies d'assistència (com ara cadires de rodes, patinets, caminadors, bastons, crosses, dispositius prostètics o ortopèdics, audiòfons, dispositius d'assistència informàtics) per permetre-les viure vides plenes en la comunitat.

Article 21. Llibertat d'expressió i d'opinió i accés a la informació

Les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, han de tenir dret a:

- **Pensar i dir el que volen.**
- **Rebre i donar informació.**
- **Sovint les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no reben tota la informació sobre la seva salut o les cures de salut mental i no tenen accés al seu historial mèdic, a altres opinions i perspectives, ni a informació sobre ajudes importants i serveis a la comunitat (per exemple, els grups de suport entre iguals).**
- **A més, a les persones amb discapacitat sovint se'ls nega la informació sobre els mecanismes legals que existeixen per protegir els seus drets (per exemple, els procediments de denúncia).**
- **A més, les opinions i perspectives de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva sovint es passen per alt o es desatenen. Aquest article assegura que tenen dret a expressar-se amb llibertat i emfatitza que les seves opinions s'han de valorar i respectar.**

Aquest article implica que hi ha una responsabilitat especial de proporcionar informació a les persones amb discapacitat d'una manera que els resulti accessible i intel·ligible. Això pot incloure proporcionar els textos en un llenguatge planer de fàcil lectura, oferir explicacions addicionals, deixar-les més temps, fer servir el llenguatge de signes, braille, pictogrames o eines interactives.

Qualsevol informació per al públic general, l'aportin els estats o entitats privades, hauria de fer-se accessible també a les persones amb discapacitat.

Article 22. Respecte a la privacitat

D'acord amb l'article 22:

- **Cap persona ha d'interferir en la seva vida privada, família, llar o correspondència de les persones amb discapacitat;**
- **Cap persona ha d'atemptar contra el seu honor i reputació.**
- **La informació confidencial sobre persones amb discapacitat (dades mèdiques, informació social, informació sobre rehabilitació, etc.) que poden tenir, per exemple, els serveis mèdics o socials, ha de ser privada.**

- **Les bones pràctiques en relació amb la privadesa permeten a les persones retenir el control de la seva informació, decidir amb qui pot compartir-la el professional dels serveis, accedir als seus informes personals en tot moment i demanar que se'ls retornin els informes o es destrueixin quan ja no siguin necessaris per a una tasca concreta que està duent a terme el professional dels serveis a petició de la persona.**

El dret a la privadesa és molt ampli. Per exemple, quan els professionals de la salut mental o altres àmbits entren sense invitació prèvia als domicilis o les habitacions de les persones, estan violant el dret d'aquestes persones a la privadesa. Quan les institucions d'atenció social o salut mental obren i/o confisquen la correspondència de les persones, també estan violant el seu dret a la privadesa.

[A continuació, demaneu als participants si necessiten algun aclariment.](#)

Article 23. Respecte de la llar i de la família

El respecte de la llar i de la família també acostuma a negar-se a les persones amb discapacitat. Sovint se'ls impedeix mantenir o tenir relacions personals i sexuals i portar les seves pròpies famílies. El dret a casar-se acostuma a restringir-se a les persones amb discapacitat a causa de les mesures de tutela o criteris d'elegibilitat.

D'acord amb l'article 23, les persones amb discapacitat haurien de tenir el mateix dret a casar-se, tenir una família i mantenir relacions personals que qualsevol altra persona. Els estats han d'acompanyar-les per tal que puguin exercir aquest dret. En concret, els països haurien de garantir que les persones amb discapacitat tinguin els drets següents:

- **Dret a casar-se i formar una família.**
- **Dret a decidir lliurement si volen tenir fills o no (incloent-hi quan i quants).**
- **Dret a no ser esterilitzades ni a que els impedeixin tenir fills per cap altre mètode.**
  - Aquest punt és molt important perquè moltes dones amb discapacitat en diversos països són esterilitzades en contra de la seva voluntat o sense el seu coneixement.
- **Dret a que no les impedeixin exercir els seus drets i deures com a pares i mares. Els nens i les nenes no han de ser separats dels seus progenitors per raó de la discapacitat d'uns o altres:**
  - Es dona per suposat que molts pares i mares amb discapacitat psicosocial o intel·lectual són incapaços de criar els seus fills degut a la seva discapacitat.
  - Si és necessari, cal donar-los ajuda a la criança.
- **Els nens i les nenes amb discapacitat tenen dret a viure amb la seva família com qualsevol altre menor. En cas que no puguin viure amb la seva família directa, la seva cura ha de recaure en la família ampliada o la comunitat, en un entorn familiar (per exemple, amb pares d'acollida).**
  - De vegades, es recomana als pares i mares de menors amb discapacitat que renunciïn als seus fills després de néixer. Aquests nens i nenes queden sota la tutela del sistema d'atenció social i, en molts casos, els envien a institucions on no es té una cura adequada d'ells. Això té conseqüències importants i negatives per al seu benestar i el seu desenvolupament.
  - D'acord amb la CDPD, els nens i les nenes amb discapacitat no haurien de ser abandonats ni segregats en institucions.

Per il·lustrar el tema, projecteu als participants els vídeos següents:

1/ «Living with mental health problems in Russia», Sky News (4:23)

Advertiment: Aquest vídeo podria provocar respostes emocionals fortes en algunes persones.

Els formadors ho haurien de tenir en compte. Abans d'aquesta activitat, els formadors han de fer saber als participants que s'haurien de sentir lliures per expressar les seves emocions, o fer una pausa o sortir de la sessió de formació fins al final de l'activitat. El formador també ha de tenir present qualsevol signe de malestar que mostrin els participants i ha d'estar preparat per donar-los suport.

<https://youtu.be/fw5V5orgJ-0> [consulta: 9 abril 2019].

Aquest vídeo explica la història d'una parella diagnosticada amb un trastorn de salut mental, que va ser obligada a avortar el seu primer fill i va haver de lluitar per quedar-se el segon.

2/ NZ Herald (2017) «He's the love-light of my life» - Intellectually disabled couple reveal normal life (1:15 min.):

http://www.nzherald.co.nz/nz/news/article.cfm?c_id=1&objectid=11833202 [consulta: 24 gener 2018].

En aquest vídeo, una dona amb una discapacitat intel·lectual comparteix la seva emoció pel seu futur matrimoni.

Article 24. Educació

Sovint es priva del dret a l'educació a les persones amb discapacitat.

- **En alguns països, als nens i les nenes se'ls interna en institucions i no tenen l'oportunitat de rebre una educació o no la reben en igualtat de condicions amb altres nens. Per exemple, els nens i els adults joves amb discapacitat psicosocial poden veure interrompuda la seva educació perquè se'ls interna durant períodes de temps en serveis de salut mental.**
- **En molts casos, l'educació especial compta amb molt pocs recursos i no proporciona oportunitats reals per adquirir habilitats d'aprenentatge i desenvolupar-se.**
- **A més, quan les famílies no tenen mitjans per pagar l'educació dels seus fills i filles, els nens i les nenes amb discapacitat poden ser els primers que es veuen privats de l'oportunitat d'anar a l'escola.**
- **Fins i tot quan els menors sí que tenen l'oportunitat d'anar a l'escola, sovint els manca l'ajuda que els pot caldre perquè l'escola no té recursos per satisfer les seves necessitats d'aprenentatge. Els nens i les nenes amb discapacitat també poden afrontar actituds negatives i ser víctimes d'assetjament escolar. Això comporta unes taxes d'abandonament escolar prematur i fracàs acadèmic significativament més altes que la mitjana.**

L'impacte d'aquesta manca d'educació és a gran escala i a llarg termini, tal com es manifesta en les taxes més elevades d'empresonament, atur i pobresa en l'edat adulta (15).

Segons l'article 24, els sistemes d'ensenyament han de ser inclusius amb les persones amb discapacitat a tots els nivells d'educació i oferir un aprenentatge al llarg de la vida a infants i adults. Això significa que, com qualsevol altra persona, les persones amb discapacitat tenen dret a accedir a l'escola primària, a la secundària i a la universitat, així com dret a rebre la formació necessària per tenir una feina i progressar en les seves vides. L'educació ha de reforçar el coneixement i les capacitats sense discriminació.

Els estats poden adoptar moltes mesures per garantir-ho. Per exemple:

- **Assegurar-se que els nens i les nenes amb discapacitat tinguin accés al sistema d'educació general i que no se'ls segregui en «escoles especials».**
- **Fer uns ajustos raonables i oferir suport a aquests nens i nenes a les escoles.**
- **Facilitar l'ensenyament del llenguatge de signes, el braille o altres mètodes de comunicació.**
- **Formar mestres per treballar amb persones amb discapacitat aplicant el respecte per la diversitat i per les necessitats i estils d'aprenentatge de cada persona, entendre i respectar els drets humans.**
- **Proporcionar accés a les universitats i altres oportunitats de formació per a adults, a més de fer els ajustos raonables que calguin.**

Article 25. Salut

[Pregunteu si algun dels participants vol oferir-se voluntari per llegir el següent:](#)

L'article 25 vol dir que:

- **Les persones amb discapacitat tenen dret a accedir tant als serveis de salut física com mental en igualtat de condicions amb la resta de persones i a rebre el mateix estàndard de serveis que qualsevol persona.**
- **Per exemple, els professionals de la salut mental i altres àmbits no han de tractar les persones amb discapacitat amb manca de respecte, negligència, grolleria ni els han de negar l'assistència o el tractament.**
- **Les persones amb discapacitat han de rebre els serveis de salut que necessitin. Els serveis han d'estar a prop del lloc de residència de les persones, fins i tot si viuen en zones rurals (lluny d'una ciutat). A més, els serveis han de ser sensibles al gènere.**
- **Els professionals de la salut han de ser conscients dels drets humans i l'autonomia de les persones amb discapacitat. En concret, els professionals de la salut no han d'actuar sense el consentiment informat dels pacients amb discapacitat.**
  - **Aquest punt és extremadament important perquè la legislació nacional de molts països permet que es tracti les persones amb discapacitat sense el seu consentiment als serveis socials i de salut mental.**
  - **A més, quan les persones estan sotmeses a mesures de tutela, algú altre pot donar el consentiment perquè les tractin tot i que elles no hi estiguin d'acord. La CDPD estableix que això no està permès.**
- **Les persones amb discapacitat no han de patir discriminació quan busquen una assegurança de vida o de salut.**
  - **Les empreses d'assegurances sovint rebutgen assegurar les persones amb discapacitat o les fan pagar unes quotes desorbitades perquè donen per suposat**

que generaran més despeses mèdiques que altres persones. Les persones amb discapacitat no han de veure's privades de l'atenció sanitària per la seva discapacitat.

Article 26. Habilitació i rehabilitació

Els serveis d'habilitació i rehabilitació estan dissenyats per ajudar les persones a mantenir, desenvolupar, restaurar i/o millorar les capacitats necessàries per participar en la societat dia a dia.

És important destacar que l'article 26 no només parla d'habilitació i rehabilitació en el context de la salut, sinó sobre tota la gamma de serveis que les persones poden necessitar per viure una vida independent a la comunitat, inclosos serveis en tots els àmbits anteriors, així com en el sanitari. Els països han d'assegurar-se que les persones amb discapacitat poden viure de la manera més independent possible i han de prestar serveis i suport en els àmbits laboral, social, sanitari i d'ensenyament per tal que això sigui possible.

Aquests serveis i suports:

- **han d'estar disponibles a la comunitat;**
- **han de ser accessibles de manera voluntària;**
- **han de ser el més propers possibles al lloc de residència de les persones amb discapacitat.**

Les persones amb discapacitat també haurien de tenir accés a serveis de suport entre iguals. El suport entre iguals és una altra manera que les persones amb discapacitat tenen de desenvolupar el seu potencial i crear coneixement juntes, així com de potenciar les seves capacitats per millorar les seves vides i fer aportacions a la seva comunitat.

Article 27. Treball i ocupació

Les persones amb discapacitat tenen el dret a treballar en igualtat de condicions amb les altres.

Per exemple, els governs han de:

- **Prohibir la discriminació tant en l'accés al mercat laboral com en les condicions laborals.**
- **Adoptar una legislació que requereixi a les empreses fer ajustos raonables als llocs de feina.**
- **Assegurar-se que les persones amb discapacitat reben el mateix salari per una feina d'igual valor.**
- **Contractar persones amb discapacitat al sector públic.**
- **Promoure la contractació de persones amb discapacitat als sectors públic i privat, fins i tot mitjançant accions afirmatives (com ara quotes o incentius per a les empreses).**
- **Promoure la formació relacionada amb la feina i oportunitats laborals, incloent-hi la feina com a autònoms, l'emprenedoria i oportunitats per començar un negoci propi.**

El dret a treballar en igualtat de condicions que els altres és una altre dret del qual sovint es priva a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva perquè se les considera falsament incapaces, poc fiables o perilloses. Els governs han de combatre aquests estereotips mitjançant lleis,

polítiques i mesures de conscienciació desenvolupades amb la participació activa i el lideratge de persones amb discapacitat.

A més, les persones amb discapacitat poden afrontar una discriminació indirecta quan les lleis i les pràctiques semblen neutres, però donen lloc que les persones amb discapacitat pateixin uns desavantatges desproporcionats. Per exemple, les persones amb discapacitat psicosocial poden ser rebutjades a l'hora de sol·licitar una feina perquè han estat sense treballar durant períodes de temps.

Podeu projectar als participants el vídeo següent:

Kate Swaffer (2019). *Dementia, Disability & Rights* <https://www.youtube.com/watch?v=9USeDHQCKoA&feature=youtu.be> (1:43 min.): [consulta: 4 abril 2019].

Working together. Ivymount School and PAHO, paho tv, (4.53) <https://youtu.be/WkNNhPnSCi8> [consulta: 9 abril 2019].

Article 28. Nivell de vida adequat i protecció social

- **En molts llocs del món, les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva no tenen accés a uns estàndards de vida adequats. A vegades, viuen en unes condicions tan pèssimes (instal·lacions desateses, aliments de mala qualitat, condicions higièniques terribles, etc.) que es pot considerar que reben un tractament inhumà i degradant.**
- **Als països on la pobresa és generalitzada i on els mecanismes de protecció social són limitats, les persones amb discapacitat són fins i tot més vulnerables a la pobresa i la manca d'habitatge.**
- **L'article 28 reconeix el dret de les persones amb discapacitat i les seves famílies a rebre protecció social sense discriminació. També reconeix la necessitat de garantir l'accés a programes de reducció de la pobresa i protecció social per a tothom, en particular als segments de població i col·lectius vulnerables, com les dones, les nenes i altres persones amb discapacitat.**
- **Els governs tenen l'obligació d'adoptar les mesures pertinents per promoure aquest dret garantint:**
  - l'accés a aigua neta;
  - l'accés a serveis i assistència en relació amb la discapacitat (ajuts econòmics, teràpia, formació, serveis d'ajuda, etc.);
  - l'accés a programes i serveis per garantir que les persones amb discapacitat no viuen en la pobresa;
  - l'accés a habitatge públic;
  - l'accés a programes i prestacions per jubilació (pensions, ajuda a la gent gran, etc.).

Els programes de protecció social no haurien de demanar requisits addicionals a les persones amb discapacitat que vulguin accedir-hi (per exemple, el requeriment de rebre assistència mèdica per accedir a altres serveis o de deixar de treballar per rebre subsidis, etc.).

Article 29. Participació en la vida política i pública

Demaneu al grup que llegeixi la llista inclosa en l'article 29.

Les persones amb discapacitat tenen dret, com qualsevol altra persona, a participar en la vida pública i política:

- **La vida política inclou el dret al vot, a postular-se a unes eleccions, a dirigir campanyes, a afiliar-se a partits polítics, etc.**
- **La vida pública inclou el dret a parlar en públic, a afiliar-se a sindicats, a unir-se a ONG i dur a terme campanyes de sensibilització, etc.**

A les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva sovint se les priva d'aquests drets, tant a la llei com a la pràctica. Això és contrari a la CDPD.

Article 3. Participació en la vida cultural, les activitats recreatives, l'esplai i l'esport

Les persones amb discapacitat tenen dret a accedir i participar en totes les àrees de la vida, incloent-hi:

- **la vida cultural (per exemple, anar a museus, teatres i concerts, però també esdevenir cantants, actors/actrius, còmics/còmiques, etc.)**
- **les activitats recreatives**
- **el lleure**
- **els esports**

Per il·lustrar la importància de garantir que totes les persones amb discapacitat tinguin accés a oportunitats en l'esport, projecteu el vídeo següent:

Interview - Special Olympic athlete Victoria Smith, ESPN, 4 July 2018 (1:38 min.)

<https://youtu.be/k3KASstFTB8> [consulta: 9 abril 2019].

Les persones amb discapacitat haurien de tenir l'oportunitat de desenvolupar el seu potencial intel·lectual i creatiu tant per al seu propi benefici com per fer aportacions a la societat. També haurien de comptar amb el suport de diverses cultures i idiomes, inclosos els idiomes i les cultures desenvolupats i practicats entre les pròpies persones amb discapacitat.

Al final d'aquesta presentació, demaneu als participants si tenen preguntes o comentaris. A més, per assegurar-vos que tothom entén els elements claus de la CDPD, pregunteu-los si cal fer algun aclariment.

Per resumir el tema, projecteu als participants un dels vídeos següents:

EQUASS Europe. *Quality in Social Services – Understanding the Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (10:19 min.)

<https://www.youtube.com/watch?v=vwmcv8DVfeo&feature=youtu.be> [consulta: 9 abril 2019].

Decolonizing the mind: a trans-cultural dialogue on rights, inclusion and community. INTAR India 2016. (14:17 min.) <https://youtu.be/wcsHuGE0ETg> [consulta: 9 abril 2019].

Tema 4. Aplicar la CDPD a situacions de la vida real

Durada del tema

Aproximadament 40 minuts.

Exercicis 4.1: Diferents casos (40 minuts)

L'objectiu d'aquests exercicis és assegurar-se que les persones entenen els elements clau de la CDPD i com poden usar-los en casos de la vida real.

Informeu els participants que aquestes situacions hipotètiques estan pensades per ajudar-los a entendre, en termes generals, els articles de la CDPD. En altres mòduls tindran oportunitat d'estudiar situacions més complexes, incloses situacions problemàtiques.

En funció del temps que s'hi destini, el formador pot decidir triar entre els casos més llargs o més curts que es presenten a continuació.

Opció 1: Cas llarg A

Trieu un cas llarg de les dues opcions següents.

Repartiu còpies del cas entre els participants (annex 1, «La història de l'Amèlia»)

Doneu als participants temps per llegir i parlar entre ells del cas.

L'Amèlia és una dona jove a qui han diagnosticat síndrome de Down. En néixer, el personal de l'hospital va dir als seus pares que era una causa perduda i que el més convenient era renunciar a ella i internar-la en una institució. Degut a la manca de suport a la comunitat, els seus pares així ho van fer, a contracor, pensant que allò li donaria més oportunitats a la vida. Com a conseqüència, l'Amèlia es va passar la infantesa en un orfenat per a nens amb discapacitat. Només va rebre l'educació que es donava a l'orfenat, i que era molt limitada. No va tenir l'oportunitat d'anar a l'escola com la resta dels nens. Quan va fer 18 anys, la van traslladar a una institució per a adults.

Un dia, un equip d'una cadena de televisió nacional va anar a aquella institució a filmar un documental sobre les persones que hi vivien. No es va demanar permís als residents per filmar-los i, quan el documental es va emetre per televisió, molts d'ells, incloent-hi l'Amèlia, eren clarament identificables. També es va revelar informació mèdica. El documental mostrava els residents des d'una perspectiva molt negativa i estigmatitzadora.

El documental va cridar l'atenció d'una ONG de defensa dels drets humans nacional, la qual va decidir oferir ajuda als residents. Quan van visitar la institució i van parlar amb l'Amèlia, els va explicar que estava molt trista per les imatges que havien projectat d'ella a la televisió i que no sabia què podia fer. També els va explicar que no li agradava viure allà, però que era l'única cosa que havia conegut a la seva vida i que tenia por de viure a l'exterior, sola.

Des de l'ONG li van oferir posar-la en contacte amb un servei d'assistència legal per reclamar danys i perjudicis pel documental i assegurar-se que no es tornaria a emetre en el futur. L'Amèlia s'hi va avenir i, amb l'ajuda del servei legal, va iniciar un procediment legal. Quan va rebre la documentació, però, estava escrita en un cos de lletra molt reduït i plena de paraules que no entenia. Al principi es va alterar molt, però va contactar amb el servei d'assistència legal i li van oferir reunir-se amb ella per explicar-li la documentació i ajudar-la a emplenar-la. Amb el temps, la seva demanda va donar fruit.

L'ONG també la va ajudar a traslladar-se a un habitatge tutelat de la comunitat amb altres dos residents. Transcorreguts uns mesos va agafar confiança i va decidir iniciar una formació vocacional com a part d'un programa d'ocupació.

A continuació, pregunteu als participants:

- **Quins articles de la CDPD s'han vulnerat?**

Demaneu als participants que aportin respostes article per article (vegeu l'annex 3). Els participants haurien d'indicar específicament les parts o els paràgrafs rellevants dins de cada article concret de la CDPD (a continuació). També haurien de poder explicar per què pensen que s'ha infringit l'article.

A sota es recullen les respostes més evidents. No obstant això, els participants també poden destacar altres articles que s'hagin vulnerat o protegit. Cal permetre fer aquest tipus d'aportacions al debat.

Articles vulnerats:

- **Article 7. Infants amb discapacitat**
  - Segons l'article 7, els nens i les nenes haurien de gaudir de tots els drets humans i llibertats fonamentals com qualsevol altre menor.
  - El fet que l'Amèlia no pogués viure amb els seus pares i anar a l'escola com la resta dels nens és una vulneració de l'article 7.
  - A més, l'article 7 estableix que l'interès superior de l'infant és la consideració fonamental de totes les accions relatives als menors amb discapacitat.
  - El fet que s'assessorés als pares de l'Amèlia perquè hi renunciessin i la internessin a una institució no va ser en el seu interès. Això també és una vulneració de l'article 7.
- **Article 8. Presa de consciència**
  - Segons l'article 8, els estats part han de combatre els estereotips relatius a les persones amb discapacitat i haurien d'encoratjar els mitjans de comunicació a retratar aquestes persones d'una manera coherent amb els objectius de la CDPD.
  - El documental mostrava els residents d'una manera negativa i estigmatitzadora, la qual cosa constitueix una vulneració de l'article 8.
- **Article 9. Accessibilitat**
  - L'article 9 estableix que els estats part han de garantir que les persones amb discapacitat puguin accedir al seu entorn. Això inclou l'accés a la informació.
  - La documentació per als procediments legals no es va fer accessible a l'Amèlia, pel fet de no estar redactada en un llenguatge planer. Això és una vulneració de l'article 9.

- **Article 12. Igual reconeixement com a persones davant la llei**
  - L'article 12, paràgraf 2, requereix que es permeti a les persones amb discapacitat prendre les seves pròpies decisions i eleccions, i que aquestes siguin respectades.
  - Les decisions de l'Amèlia, les seves eleccions, la seva voluntat i les seves preferències no es van respectar: no li van permetre triar on viure i no li van preguntar si volia participar en el documental.

- **Article 13. Accés a la justícia**
  - L'article 13 requereix que es facin els ajustos raonables per tal d'assegurar l'accés efectiu de les persones amb discapacitat a la justícia.
  - Novament, el fet que la documentació legal no es fes accessible a l'Amèlia és una violació de l'article 13.

- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - Segons l'article 19, les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets a viure en la comunitat i amb les mateixes oportunitats que qualsevol altra persona. En concret, haurien de tenir l'oportunitat de triar el seu lloc de residència i on i amb qui viure.
  - L'Amèlia es va passar gran part de la vida en una institució, la qual cosa és una infracció de l'article 19. A més, el fet que la traslladessin a una institució per a adults suggereix que no va poder intervenir en aquesta decisió.

- **Article 21. Llibertat d'expressió i d'opinió i accés a la informació**
  - L'article 21 (b) requereix als estats acceptar i facilitar l'ús de mitjans de comunicació alternatius i adaptar-se a tots els mitjans, modes i formats de comunicació accessibles utilitzats per les persones amb discapacitat en les interaccions oficials.
  - La documentació legal es va proporcionar en un format que l'Amèlia era incapaç d'entendre, de manera que el seu dret a tenir accés a modes i formats de comunicació que satisfacin les seves necessitats, tal com estableix l'article 21, es va vulnerar.

- **Article 22. Respecte a la privacitat**
  - L'article 22 garanteix a les persones amb discapacitat el respecte del seu dret a la privadesa, independentment del seu lloc de residència o de la seva modalitat de convivència. A més, l'article 22 requereix als estats part que protegeixin la privadesa de la informació personal, de salut i de rehabilitació de les persones amb discapacitat.
  - El document va fer públiques imatges de l'Amèlia sense el seu consentiment i va revelar-ne informació mèdica, la qual cosa vulnera l'article 22.

- **Article 23. Respecte de la llar i de la família**
  - L'article 23, paràgraf 3, estableix que els nens i les nenes amb discapacitat tenen els mateixos drets en relació amb la vida en família, i que «a fi de prevenir l'ocultació, l'abandó, la negligència i la segregació dels nens i les nenes amb discapacitat, els estats part han de vetllar perquè es proporcionin amb anticipació informació, serveis i suport generals als menors amb discapacitat i a les seves famílies».

-

- En la situació de l'Amèlia, es va produir una clara violació de l'article 23 perquè els pares no van tenir accés a ajuda ni a informació sobre com cuidar-la i, en conseqüència, es van veure impel·lits a abandonar-la. No es va fer cap esforç per evitar la separació de la família.
- L'article 23, paràgraf 5, requereix que, quan la família immediata és incapaç de tenir cura d'un menor amb discapacitat, l'infant ha de quedar al càrrec de la família extensa o, en cas que això no sigui possible, en un entorn familiar en el si de la comunitat.
El fet que l'Amèlia fos enviada a una institució contravé les disposicions d'aquest paràgraf.

Article 24. Educació

- L'article 24 garanteix que les persones amb discapacitat tenen dret a una educació que els proporcioni les mateixes oportunitats d'assolir tot el seu potencial. També requereix que els nens i les nenes amb discapacitat no quedin exclosos del sistema d'ensenyament general.
- En aquest cas, l'Amèlia no va poder anar a una escola normal. A més, l'educació que va rebre va ser molt limitada, la qual cosa va reduir les seves oportunitats de desenvolupar capacitats i seguretat en ella mateixa.

-

Article 26. Habilitació i rehabilitació

- L'article 26 estableix que les persones amb discapacitat puguin tenir accés a serveis d'habilitació i rehabilitació en la fase més inicial possible i a partir de l'avaluació multidisciplinària de les necessitats i les fortaleses individuals.
- Inicialment, l'Amèlia no va poder accedir a cap servei d'habilitació o rehabilitació per obtenir i mantenir la independència i participar en la vida en comunitat. Això és una vulneració de l'article 26.

A continuació, pregunteu als participants:

- **Quins articles de la CDPD s'han respectat, protegit o exercit?**

Articles respectats, protegits o exercits:

- **Article 9. Accessibilitat**

- Amb el temps, l'Amèlia va poder rebre suport per entendre la documentació del procediment legal.

- **Article 12. Igual reconeixement com a persona davant la llei**

- En última instància, l'Amèlia va poder prendre decisions i va rebre ajuda per fer-ho: va poder decidir on volia viure i començar una formació ocupacional.

- **Article 13. Accés a la justícia**

- L'Amèlia va poder buscar i obtenir una compensació en relació amb el documental.

-

- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - Finalment, l'Amèlia va poder viure en la comunitat, al lloc on volia viure.

- **Article 24. Educació**
  - Segons l'article 24, paràgraf 5, els estats part han de garantir que els adults amb discapacitat puguin accedir a oportunitats educatives, com ara formació professional.
  - En aquesta cas, l'Amèlia pot començar una formació professional.

- **Article 27. Treball i ocupació**
  - L'article 27 garanteix a les persones amb discapacitat el dret a treballar en condicions d'igualtat amb la resta de les persones. En concret, requereix als estats part que permetin a les persones amb discapacitat tenir «accés efectiu a programes generals d'orientació tècnica i vocacional, serveis d'ocupació i formació professional i contínua». També requereix als estats part que promoguin «programes de rehabilitació vocacional i professional, manteniment de l'ocupació i reincorporació al treball adreçats a persones amb discapacitat». En última instància, l'Amèlia té accés a un programa ocupacional i a formació professional.

Opció 1. Situació llarga B

Repartiu còpies de la situació següent entre els participants (annex 1 «la història del Karim»).

Fa dos mesos, el Karim va sentir que perdia el control i, abatut per una trista perspectiva, no va poder llevar-se del llit durant dies. El Karim volia posar-se a dormir i no despertar-se; estava tan desesperançat que va intentar treure's la vida. El van ingressar a un hospital, on li van tractar les ferides físiques. Posteriorment el van internar, sense el seu consentiment, en una unitat psiquiàtrica. Durant el temps que va passar a la unitat psiquiàtrica, va estar lligat a un llit, el van medicar en contra de la seva voluntat, va estar aïllat a una habitació i no li van consultar pel que feia a les seves opcions. Va sentir per casualitat al personal parlar de la seva assistència sanitària i com compartien dades personal seves, que qualsevol podia sentir. Volia marxar, però no el permetien trucar al seu pare. Ara el Karim es mostra reticent a parlar obertament dels seus pensaments de desesperança per por que el tornin a tancar.

Recentment, el Karim ha perdut l'interès en passar temps amb la seva família i les seves amistats. Té èpoques de poca energia, l'aclapara la perspectiva de veure altres persones i evita qualsevol interacció. La seva mare li diu que maduri i que no parli dels seus sentiments amb ningú de fora de la família per no avergonyir-los.

El Karim no va acabar l'escola i té la sensació que té unes oportunitats laborals limitades, així com manca de confiança en ell mateix. Quan ha aconseguit tenir una feina estable, ha trobat dificultats per conservar-la a llarg termini. En una feina recent a una cafeteria, el seu cap el va fer fora transcorregudes unes poques setmanes sense cap explicació. Continua buscant una feina nova, però té por que el rebutgin una altra vegada.

Després de donar-li l'alta de l'hospital, el seu pare el va impedir que l'ajudés a tenir cura dels fills de la seva germana. Va al·legar que li amoïnava que els fes mal. El Karim continua tenint esperances de tornar a l'escola, trobar una feina i tenir una relació. Vol tenir una vida normal i tornar a riure amb els seus amics.

Quins articles de la CDPD s'han vulnerat?

- **Article 12. Igual reconeixement com a persona davant la llei**
  - El Karim no va comptar amb ajuda per prendre decisions sobre la seva salut. Tampoc no el van consultar sobre el seu tractament.

- **Article 14. Llibertat i seguretat de la persona**
  - El van ingressar involuntàriament a una unitat psiquiàtrica.

- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - El Karim no va tenir accés als serveis a la comunitat. El seu pare el va impedir veure els seus nebots.

- **Article 22. Respecte a la privacitat**

- La informació de salut personal del Karim es va revelar de tal manera que altres persones a l'hospital podien sentir-la.
- **Article 25. Salut**
  - Van medicar el Karim sense el seu consentiment.
- Article 27. Treball i ocupació**
  - El seu cap hauria d'haver-li explicat per què l'acomiadava. No es van fer ajustos per ajudar-lo a conservar la feina.

Opció 2: tres casos curts

Repartiu còpies de les tres situacions breus entre els participants (annex 1 «Tres casos curts»).

Demaneu als participants que es divideixin en tres grups. Cada grup debatrà una de les situacions i després exposarà les seves respostes davant la resta dels grups.

Durant la sessió de preguntes i respostes, convé projectar totes les situacions a la pantalla.

Expliqueu als participants el següent:

- **Ara revisarem tres situacions amb persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva implicades (annex 1).**
- **A cada situació, identifiqueu els drets que es neguen o exerceixen fent servir la vostra còpia dels drets de la CDPD (annex 3).**

Els drets que destaquem no són exhaustius; els participants en poden parlar d'altres de la Convenció. En aquest cas, animeu els participants a explicar perquè han triat un article/dret determinat.

Cas: la història de la Minsuh

La Minsuh és una dona de 27 anys. Quan en tenia 20, va començar a sentir veus que l'espantaven i a tenir pensaments que hi havia persones que intentaven transmetre-li missatges a través de la televisió. Les veus van callar durant uns anys, i en aquella època es va casar. També va poder rebre ajuda d'un psicòleg i un terapeuta ocupacional que la van ajudar per resoldre alguns problemes que l'amoïnaven.

Recentment, ha començat a sentir veus novament i cada vegada estava més angoixada, fins al punt que el seu marit va decidir trucar al metge d'urgències. El metge va ingressar la Minsuh en un hospital psiquiàtric en contra de la seva voluntat. L'hospital és lluny de la seva ciutat i dels seus éssers estimats. A l'hospital, a la Minsuh li diuen que ha de prendre un fàrmac neurolèptic que ella no vol prendre's.

El dia que la van ingressar va veure el personal hospitalari aplicant mesures restrictives a un home i posant-li una injecció. Li van explicar que ho feien perquè l'home es negava a prendre's la medicació. Espantada, accepta prendre's una medicació que la fa trobar-se malament i desconnectada de les seves emocions. Li ho explica al metge, però el metge només li proposa augmentar-ne la dosi. No sap què fer. Vol sortir de l'hospital i deixar de prendre's la medicació, però la manca de contacte amb la seva família i els seus amics l'han deixada aïllada i se sent sola, descoratjada i indefensa davant de la seva situació.

Entre els drets vulnerats s'inclouen (els participants poden esmentar-ne d'addicionals, a més dels que figuren a la llista següent):

- **Article 12. Igual reconeixement com a persona davant la llei**
  - Haurien d'haver consultat la Minsuh per determinar si volia anar o no a l'hospital. L'han privada del dret a decidir sobre el propi tractament i cures.
  - Haurien d'haver donat temps a la Minsuh per decidir i rebre ajuda, si li calia.
- **Article 14. Llibertat i seguretat de la persona**
  - La Minsuh ha estat internada en contra de la seva voluntat a l'hospital psiquiàtric. L'han privada de la seva llibertat per la seva discapacitat.
- **Article 17. Protecció de la integritat personal**
  - El seu ingrés involuntari ha vulnerat el seu dret a la integritat física i mental.
- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - En forçar-la a estar a l'hospital, a la Minsuh se la va privar del seu dret a viure en comunitat. A la Minsuh li haurien d'haver ofert la possibilitat de rebre ajuda addicional a la comunitat.
- **Article 23. Respecte de la llar i de la família**
  - El seu dret al respecte de la llar i de la família es va vulnerar, atès que la van treure a la força de casa seva i la van separar de la seva família.
- **Article 25. Salut**
  - La Minsuh hauria de tenir accés a assistència sanitària a la seva pròpia comunitat, però la van allunyar a la força.
  - La Minsuh no va donar un consentiment lliure i informat al tractament. Va acceptar prendre's la medicació perquè temia les conseqüències si no ho feia.
- **Article 26. Habilitació i rehabilitació**
  - Li van denegar l'accés al psicòleg i al terapeuta ocupacional que prèviament li havien donat un suport útil.

Cas: la història de la Claire

La Claire és una dona de 35 anys amb una discapacitat intel·lectual. Viu amb la seva família i la seva mare és la seva principal cuidadora. Té moltes amistats al veïnat i les visita quan vol. La Claire treballa en un restaurant local i gaudeix rebent clients nous i veient-los marxar feliços després de gaudir d'un bon àpat. En el seu temps lliure, la Claire juga al bàdminton en un club esportiu local. També forma part d'un grup que ajuda persones amb discapacitat intel·lectual. L'estiu vinent espera haver estalviat prou diners per fer un viatge curt amb alguns amics.

Entre els drets exercits s'inclouen (els participants poden esmentar-ne d'altres, a més dels que figuren a la llista següent):

- **Article 14. Llibertat i seguretat de la persona**
  - La Claire té llibertat per visitar els seus amics al veïnat.

- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - La Claire té accés a ajudes i serveis (per exemple, un grup de suport) que li permeten viure amb independència a la comunitat.

- **Article 27. Treball i ocupació**
  - Treballa en un restaurant.

- **Article 29. Participació en la vida política i pública**
  - La Claire pertany a un grup de suport.

- **Article 30. Participació en la vida cultural, les activitats recreatives, l'esplai i l'esport**
  - Juga a bàdminton a un club.

Cas: la història del Pradeep

El Pradeep és un home de 75 anys amb demència. Des de fa un temps viu en una petita i agradable residència de la seva comunitat on està encantat. La seva principal cuidadora a la residència, la Seema, sap que, de vegades, el Pradeep pot actuar d'una manera que desconcerta les persones. En aquestes situacions, la Seema sap com ajudar-lo a recuperar el control amb serenor. La Seema, però, ha estat de baixa unes setmanes durant les quals l'ha substituïda el Vikram, que no coneix tan bé el Pradeep i no entén les seves accions o comportaments quan s'altera.

Un dia, el Pradeep s'altera i es mostra especialment agitat. El Vikram intenta donar-li medicació sedativa, però el Pradeep es nega a prendre-se-la. Llavors el Vikram lliga el Pradeep al llit i li dona la medicació a la força. Quan els seus parents venen a visitar-lo, noten que el Pradeep té tot de blaus al cos. El Pradeep els diu que el seu nou cuidador a la residència l'ha tractat amb violència. Els seus familiars s'alteren molt pel tractament que ha rebut el Pradeep i demanen explicacions al personal de la residència. Exigeixen a la direcció que prengui mesures perquè la situació no es torni a produir.

Entre els drets que prèviament gaudia el Pradeep a la residència s'inclouen (els participants poden esmentar-ne d'addicionals, a més dels que figuren a la llista següent):

- **Article 15. Protecció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants**
  - En un principi, el Pradeep no era maltractat ni tractat amb força.
- **Article 16. Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús**
  - Inicialment, la Seema va ser capaç d'ajudar el Pradeep sense recórrer a la violència.
- **Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat**
  - La residència es troba a la comunitat i el Pradeep és feliç de viure-hi.
- **Article 28. Nivell de vida adequat i protecció social**
  - En general, la residència sembla un entorn amable i agradable.

Entre els drets que el Vikram, el nou cuidador, va negar al Pradeep s'inclouen (els participants poden esmentar-ne d'addicionals, a més dels que figuren a la llista següent):

- **Article 12. Igual reconeixement com a persona davant la llei**
  - Es força al Pradeep a prendre medicació i, en conseqüència, es vulnera el seu dret a decidir per ell mateix.
- **Article 15. Protecció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants**
  - El Pradeep és víctima de maltractament i és tractat amb força.
- **Article 16. Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús**
  - El Pradeep té blaus al cos perquè ha patit violència i maltractament.

Expliqueu als participants que, als temes següents, s'estudiaran en detall articles específics de la CDPD. Els articles 12, 16 i 19 es fan servir com a punt d'entrada per entendre la CDPD, però molts altres són útils i rellevants per als temes que es tracten a continuació. Tots els articles estan interrelacionats.

Tema 5. Aprofundiment en l'article 12 «Igual reconeixement com a persona davant la llei»

Durada del tema

Aproximadament 1 hora i 5 minuts.

L'article 12 es tractarà amb més profunditat en els mòduls *La capacitat jurídica i el dret a decidir* i *Suport a la presa de decisions i planificació de decisions anticipades*.

Exercici 5.1: Aprofundiment en l'article 12 «Igual reconeixement com a persona davant la llei» (15 minuts)

En funció del coneixement dels participants i del grau en què s'hagi explicat la CDPD prèviament en aquest mòdul, pot ser necessari revisar cada paràgraf de l'article 12 amb els participants.

Una altra opció és donar als participants uns minuts per llegir l'article en veu baixa.

Es pot fer servir la versió de lectura fàcil per ajudar-los a entendre'l millor. Aclariu els punts que calguin.

Article 12 (16), (17). Igual reconeixement com a persona davant la llei

1. Els estats part reafirmen que les persones amb discapacitat tenen dret a tot arreu al reconeixement de la seva personalitat jurídica.

La llei ha de reconèixer que les persones amb discapacitat són éssers humans amb drets i responsabilitats, com qualsevol altra persona.

2. Els estats part reconeixen que les persones amb discapacitat tenen capacitat jurídica en igualtat de condicions amb les altres en tots els aspectes de la vida.

Les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets que la resta de les persones i han de poder exercir-los. Les persones amb discapacitat han de ser capaces d'actuar a l'empenta de la llei, la qual cosa implica que poden fer transaccions i crear, modificar o posar fi a relacions legals. Poden prendre les seves pròpies decisions i els altres les han de respectar.

3. Els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per proporcionar a les persones amb discapacitat accés al suport que puguin necessitar en l'exercici de la seva capacitat jurídica.

Quan les persones amb discapacitat troben dificultats per adoptar decisions per elles mateixes, tenen dret a rebre ajuda per prendre-les.

4. Els estats part han d'assegurar que en totes les mesures relatives a l'exercici de la capacitat jurídica es proporcionin salvaguardes adequades i efectives per impedir els abusos en conformitat amb el dret internacional en matèria de drets humans. Aquestes salvaguardes han d'assegurar que les mesures relatives a l'exercici de la capacitat jurídica respectin els drets, la voluntat i les preferències de la persona, que no hi hagi conflicte d'interessos ni influència indeguda, que siguin proporcionals i adaptades a les circumstàncies de la persona, que s'apliquin en el termini més curt possible i que estiguin subjectes a exàmens periòdics per part d'una autoritat o un òrgan judicial competent, independent i imparcial. Les salvaguardes seran proporcionals al grau en què aquestes mesures afectin els drets i els interessos de les persones.

Quan les persones reben ajuda per prendre decisions, han d'estar protegides davant possibles abusos. A més:

- el suport que rep la persona ha de respectar els seus drets i la seva voluntat;
  - no ha de ser en l'interès o el benefici d'altres;
  - les persones que proporcionen suport no han d'intentar influir en la persona per tal que prengui decisions contràries a la seva voluntat;
  - la persona ha de rebre el suport que necessiti;
  - el suport ha de ser pel període de temps més breu possible;
  - ha d'estar supervisat per una autoritat de confiança.
5. Sense perjudici del que disposa aquest article, els estats part han de prendre totes les mesures que siguin pertinents i efectives per garantir el dret de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a ser propietàries i heretar béns, controlar els seus propis assumptes econòmics i tenir accés en igualtat de condicions a préstecs bancaris, hipoteques i altres modalitats de crèdit financer, i han de vetllar perquè les persones amb discapacitat no siguin privades dels seus béns de manera arbitrària.

Els països han de protegir la igualtat de drets per a les persones amb discapacitat:

- a posseir o a rebre propietats;
- a controlar els seus diners;
- a demanar diners prestats, i
- a que no els prenguin els seus diners ni els seus habitatges.

Un cop llegit això, plantegeu-vos la pregunta següent:

Què diu la llei actual del vostre país sobre la capacitat jurídica?

Alguns exemples són, entre d'altres:

- Tenim una llei de tutela que priva les persones de la seva capacitat jurídica.
- Al nostre país es designen administradors encarregats de gestionar les propietats i els assumptes de les persones amb discapacitat.

Presentació: Article 12 de la CDPD «Igual reconeixement com a persona davant la llei (35 minuts)

L'article 12 és un dret clau de la CDPD. De fet, apuntala tota la resta de drets. Si les persones no poden exercir el seu dret a la capacitat jurídica, és molt probable que no en puguin exercir d'altres.

L'article 12 inclou diversos elements:

1. Igual reconeixement com a persona davant la llei

L'article 12 exigeix el reconeixement de les persones amb discapacitat davant la llei. Això implica que han d'estar protegides i gaudir dels beneficis de totes les lleis d'un país en igualtat de condicions amb la resta de persones.

2. Capacitat jurídica i dret a decidir

Sovint a les persones amb discapacitat se'ls nega la protecció i els beneficis de la llei. Per exemple, en alguns països, la llei pot impedir que es casin degut a la seva debilitat, o pot prohibir-les que signin contractes (com ara, un contracte de lloguer o de compra d'un habitatge) o fins i tot les pot privar del dret a gastar-se els seus propis diners.

Segons l'article 12, les persones amb discapacitat tenen dret a decidir per elles mateixes i a exercir plenament del seu dret a la capacitat jurídica.

El dret a la capacitat jurídica inclou:

- **el dret a tenir drets,**
- **el dret a exercir aquests drets.**

Sovint, a les persones amb discapacitat se'ls nega la possibilitat d'exercir els seus drets, la qual cosa comporta que se'ls impedeix prendre les seves pròpies decisions. Per això el dret a la capacitat jurídica rep sovint el nom de «**dret a decidir**».

- **Per exemple: el dret a acceptar o rebutjar el tractament, comprar un habitatge, decidir on viure, etc.**

El dret a la capacitat jurídica afecta tots els àmbits de la vida.

La CDPD estableix que les persones amb discapacitat tenen dret a decidir en tots els àmbits de la vida, incloent-hi:

- **decisiones formals: signar contractes, casar-se, adquirir propietats, donar el seu consentiment a tractaments, etc.**
- **decisiones informals del dia a dia: decidir quina roba portar, què menjar, quines activitats fer, quines relacions personals tenir, etc.**

Arreu del món, lleis relatives a la salut mental, a la tutela i a altres aspectes priven les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva d'adoptar decisions formals (matrimoni, adquisició d'habitatge i signatura de contractes, acceptació o rebuig del consentiment a l'atenció sanitària i a rebre tractament). Aquestes decisions acostumen a recaure en tutors designats per les autoritats, en els professionals de la salut mental i altres àmbits i en les famílies. Aquesta pràctica formal de la presa de decisions derivada rep diversos noms a diversos països (com ara tutela, tuïció, decisió subrogada, supervisió, mentoria, etc.). Les lleis de salut mental i d'altres relacionades també permeten als professionals de la salut mental o altres persones prendre decisions en nom de les persones amb discapacitat, fins i tot en contra de la seva voluntat, com ingressar-les a serveis de salut mental o relacionats i administrar-les tractament.

Les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva també es poden veure privades del dret a prendre decisions informals en el dia a dia. La presa d'aquestes decisions pot recaure en altres persones, en particular en les famílies i altres cuidadors.

Prendre decisions pròpies és quelcom que moltes persones donen per suposat. No obstant això, sovint no és una realitat per a les persones amb discapacitat.

És profundament incapacitant negar a les persones l'oportunitat i el dret a decidir en la seva vida. Privar una persona del seu dret a decidir en la vida quotidiana la priva de tenir el control sobre la seva vida i de tenir la seva identitat pròpia.

Per què és important el dret a decidir?

- **Permet a les persones controlar la seva pròpia vida.**
- **Permet a les persones ser membres en plenitud de la seva comunitat i ser respectades com a tals pels altres.**
- **Permet a les persones defensar-se millor dels abusos, l'explotació i la discriminació.**
- **Transmet a tothom el missatge que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva han de ser respectades i tractades com a iguals.**

3. El suport a la presa de decisions

La CDPD reconeix que, en diferents moments, les persones amb discapacitat poden necessitar ajuda per prendre decisions per elles mateixes. En aquestes situacions, se'ls ha de proporcionar l'oportunitat de comptar amb suport. Això rep el nom de **suport a la presa de decisions**.

Suport i assistents

El suport a la presa de decisions pot implicar permetre a les persones amb discapacitat identificar persones a qui coneixen i de la seva confiança per assistir-les a prendre decisions, siguin formals, informals o d'ambdós tipus. De vegades, els assistents poden tenir reconeixement legal (per exemple, poden estar designats com a assistents en acords de representació, instruccions anticipades, etc.). La persona també pot designar els seus assistents de manera informal (persones de suport naturals, parella, cercle d'amistats, etc.). En els casos on no existeix aquesta xarxa de suport, es pot ajudar les persones a crear-ne una.

Els assistents poden fer moltes coses. Per exemple, poden:

- **oferir suport emocional o pràctic;**
- **assistir en la comunicació i els ajustos adoptats;**
- **discutir temes amb la persona implicada;**
- **prendre's temps per entendre la voluntat i la preferència de la persona;**
- **ajudar la persona a identificar els avantatges i els desavantatges d'una decisió;**
- **ajudar la persona a sospesar les diferents opcions i a identificar alternatives;**
- **ajudar la persona a comunicar les seves decisions als altres (per exemple, a bancs, empreses de serveis públics, restaurants, professionals de la salut mental i altres àmbits).**

El suport a la presa de decisions dona a les persones la llibertat de triar una persona que pugui comunicar els seus desitjos i les seves preferències quan no són capaces de fer-ho elles mateixes.

Els assistents no han de prendre decisions en nom de la persona ni exercir una influència indeguda sobre ella. Per això és important que les persones siguin capaces de triar assistents en qui confien per proporcionar-les el suport que necessiten i/o comunicar les seves decisions si així ho volen. Els assistents també han de respectar el fet que les persones amb discapacitat són lliures de canviar d'opinió en tot moment.

Necessitats de suport canviants

És important destacar que el suport s'ha de fer a mesura de la persona. Atès que la capacitat de decidir pot variar en diferents moments de la vida, una persona pot necessitar diferents graus d'assistència. De vegades, pot no necessitar cap suport per decidir, mentre que en altres pot requerir una petita ajuda i en altres, un suport més intensiu.

Per exemple, les persones amb demència inicialment poden no necessitar suport o necessitar-ne un de mínim, mentre que més endavant poden requerir un suport més intensiu. A més, algunes persones poden requerir suport només per adoptar decisions complexes mentre que d'altres la poden necessitar per prendre decisions quotidianes senzilles. En situacions d'estrès, les persones poden requerir més ajuda que en altres moments. És important aprofitar les capacitats úniques de la persona per proporcionar-li el suport adequat.

Respecte per la voluntat i les preferències de la persona

Totes les decisions i formes de suport (incloses els més intensius) s'han de basar en la **voluntat i les preferències** de la persona implicada, no en allò que els altres consideren que afavoreix el seu interès superior.

A vegades, pot no ser factible determinar la voluntat i les preferències reals de la persona, fins i tot després de fer servir mètodes de comunicació alternatius, de fer ajustos o d'aplicar altres formes de suport. En aquestes situacions, altres persones han de fer **la millor interpretació de la voluntat i les preferències de la persona**. Això pot comportar esbrinar què ha dit la persona que voldria en aquestes circumstàncies particulars o guiar-se pel coneixement propi que es té de la persona (per exemple, descobrir quins valors i creences té la persona que puguin ser rellevants per a una situació determinada). Fins i tot quan una decisió es fonamenta en la millor interpretació de la voluntat i les preferències de la persona, ha de comprovar-se de manera regular després com està reaccionant la persona a aquesta decisió i si la seva capacitat per comunicar les seves decisions ha millorat.

Això és molt diferent dels models tradicionals de suport a la presa de decisions i tutela, on l'«interès superior» de la persona el defineixen altres persones (per exemple, professionals de la salut mental i altres àmbits, familiars o tutors), fins i tot en contra de la voluntat de la persona.

La CDPD estableix que els models que no respecten la voluntat i les preferències de la persona vulneren els drets humans i han de ser substituïts per un suport a la presa de decisions.

El punt cabdal de l'article 12 és que les persones han de ser capaces de prendre decisions per elles mateixes sobre tots els aspectes de les seves vides. Això inclou el dret a assumir riscos i a cometre errors, com qualsevol altra persona. També és essencial recordar que el suport a la presa de decisions és voluntari. No pot imposar-se a la persona. Si algú rebutja un oferiment d'ajuda, s'ha de respectar la seva voluntat.

Els formadors han d'estar preparats per respondre a preguntes sobre l'aplicació de l'article 12 en situacions complicades (per exemple, quan els altres tenen la impressió que una persona és completament incapaç de comunicar-se, quan algú pren una decisió que sembla perillosa per a altres persones, etc.). La persona sempre ha de conduir les decisions sobre la seva pròpia vida, fins i tot en situacions complicades que requeriran una assistència individualitzada en la mesura en què la persona ho consideri d'utilitat. Construir relacions i entendre la voluntat i les preferències de la persona per endavant sovint ajuda a garantir que existeixen un coneixement i unes estratègies efectives que respecten el dret de la persona a decidir, fins i tot davant situacions difícils.

Els participants també poden manifestar inquietud sobre el context legal i les polítiques actuals. Recordeu al grup que és important fer campanya per introduir canvis en aquestes polítiques i reformes legals. Malgrat que els canvis a la legislació i la política no siguin immediats, es poden fer moltes coses individualment en el dia a dia per canviar actituds i pràctiques.

Aquests temes es tracten de manera més detallada al mòdul *El suport a la presa de decisions i la planificació de decisions anticipades*, que conté exemples més complexos. Tanmateix, es pot encoratjar els participants a pensar per endavant sobre aquests temes.

Exercici 5.2: Quins canvis comporta l'article 12? (15 minuts)

Feu la pregunta següent als participants:

- **Com milloraria respectar i aplicar l'article 12 la vida de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Entre les possibles respostes figuren:

- Les persones amb discapacitat tindrien més control sobre les seves vides.
- Se les capacitaria per prendre decisions, per exemple sobre on volen viure, quants fills volen tenir, si volen o no rebre tractament, etc.
- Si les persones amb discapacitat troben dificultats per prendre decisions sobre els seus assumptes econòmics i d'altre tipus per elles mateixes, poden accedir a l'assistència adequada per adoptar aquestes decisions vitals importants.

- Respectar el dret a decidir per elles mateixes pot corregir els desequilibris de poder entre les persones usuàries dels serveis i els professionals dels serveis.
- Si aquest dret es respecta, les persones amb discapacitat seran iguals a la resta de les persones.
- Les persones amb discapacitat portaran vides més satisfactòries.
- Les persones amb discapacitat se sentiran i seran més respectades i guanyaran seguretat en elles mateixes.
- Les persones amb discapacitat podran casar-se.
- Podran llogar o comprar un habitatge.
- Podran decidir com gastar-se les seues diners.
- Es posarà fi a la institucionalització forçosa i les persones podran decidir on viure.
- Altres es familiaritzaran amb les seves preferències, hauran d'escoltar-les i respectaran les seves decisions.
- Les persones amb discapacitat seran capaces de trobar ajuda per prendre decisions basades en la seva voluntat i preferències, en lloc que siguin altres qui prenen decisions per elles fonamentades en el seu suposat interès superior.

Tema 6. Aprofundiment en l'article 16 «Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús»

Durada del tema

Aproximadament 30 minuts.

Exercici 6.1: Debat sobre l'article 16 (18),(17) de la CDPD - Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús (15 min.)

Novament, pot ser necessari llegir l'article 16 de la CDPD amb els participants i proporcionar-los les explicacions que calgui.

1. Els estats part han d'adoptar totes les mesures de caràcter legislatiu, administratiu, social, educatiu i d'una altra índole que siguin pertinents per protegir les persones amb discapacitat, tant en la seva llar com fora d'aquesta, de totes les formes d'explotació, violència i abús, inclosos els aspectes relacionats amb el gènere.

Els estats han de fer lleis i regles per garantir que les persones amb discapacitat estiguin protegides de la violència i de qualsevol forma d'abús o explotació tan dins com fora de casa seva.

2. Els estats part han d'adoptar també totes les mesures pertinents per impedir qualsevol forma d'explotació, violència i abús, i han d'assegurar, entre d'altres, que hi hagi formes adequades d'assistència i suport que tinguin en compte el gènere i l'edat per a les persones amb discapacitat i els seus familiars i cuidadors, fins i tot han de proporcionar informació i educació sobre la manera de prevenir, reconèixer i denunciar els casos d'explotació, violència i abús. Els estats part han d'assegurar que els serveis de protecció tinguin en compte l'edat, el gènere i la discapacitat.

Els estats han d'evitar els abusos oferint ajuda, informació i formació a les persones amb discapacitat, les seves famílies i els seus cuidadors. Tothom hauria d'aprendre a evitar, reconèixer i denunciar la violència i els abusos. Haurien d'assegurar-se que l'assistència per evitar els abusos té en compte les dones, la gent gran, els nens i les nenes i les persones amb diferents tipus de discapacitat.

3. A fi d'impedir que es produeixin casos d'explotació, violència i abús, els estats part han d'assegurar que tots els serveis i programes dissenyats per servir a les persones amb discapacitat els supervisin efectivament autoritats independents.

Els estats han d'assegurar-se que els serveis que ofereixen suport a les persones amb discapacitat se supervisin de manera adequada per part d'un organisme independent.

4. Els estats part han de prendre totes les mesures pertinents per promoure la recuperació física, cognitiva i psicològica, la rehabilitació i la reintegració social de les persones amb discapacitat que siguin víctimes de qualsevol forma d'explotació, violència o abús, fins i tot mitjançant la prestació de serveis de protecció. La recuperació i la integració s'han de fer en un 9 entorn que sigui favorable per a la salut, el benestar, l'autoestima, la dignitat i l'autonomia de la persona, i que tingui en compte les necessitats específiques del gènere i l'edat.

Els estats han de garantir que les persones amb discapacitat que han patit abusos rebin l'ajuda i l'assistència necessàries per vetllar per la seva seguretat i ajudar-les a recuperar-se dels abusos.

5. Els estats part han d'adoptar legislació i polítiques efectives, incloses legislació i polítiques centrades en la dona i en la infància, per assegurar que es detecten, s'investiguen i, si escau, es jutgen els casos d'explotació, violència i abús contra les persones amb discapacitat.

Els estats han d'assegurar-se de crear lleis i polítiques (incloses polítiques centrades en les dones i els menors) per descobrir de manera eficaç si s'estan produint abusos, investigar-los i portar els perpetradors davant de la llei.

Pregunteu als participants:

Quins altres articles de la CDPD són rellevants per als temes de l'explotació, la violència i els abusos?

Molts articles de la CDPD són rellevants per a aquest tema, si bé les respostes més evidents inclouen:

- **Article 10 (el dret a la vida)**
- **Article 14 (el dret a la llibertat i seguretat de la persona)**
- **Article 15 (el dret a la protecció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants)**
- **Article 17 (protecció de la integritat personal)**

Exercici 6.2: Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús (15 minuts)

Advertiment: Aquesta activitat podria provocar respostes emocionals fortes en algunes persones.

Els formadors ho haurien de tenir en compte. Abans d'aquesta activitat, els formadors han de fer saber als participants que s'haurien de sentir lliures per expressar les seves emocions, o fer una pausa o sortir de la sessió de formació fins al final de l'activitat. El formador també ha de tenir present qualsevol signe de malestar que mostrin els participants i ha d'estar preparat per donar-los suport.

Alguns participants poden parlar de la reclusió, l'admissió i el tractament forçosos a serveis socials i de salut mental durant aquest exercici. Informeu el grup que aquests temes es debatran més en profunditat en altres mòduls.

Demaneu als participants que reflexionin sobre la pregunta següent:

- **Quin tipus de violència, explotació i abusos creieu que pateixen les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Entre les possibles respostes figuren:

- Sovint són víctimes d'abusos físics, sexuals i emocionals i de desatenció a la comunitat i els serveis (per exemple, quan se les encadena, se les emmanilla, se les aïlla a habitacions o refugis o són sotmeses a abusos per part de líders religiosos o tradicionals).
- Poden ser víctimes d'explotació econòmica (per exemple, els familiars poden traslladar-les forçosament a una residència per vendre's la casa de la família i apoderar-se de les seves finances o béns).
- Moltes pateixen aïllament o contenció, internament obligatori i tractament forçós als serveis socials i salut mental. Poden veure's amenaçades per aquestes pràctiques si no donen el seu consentiment a rebre tractament.
- Poden ser víctimes d'esterilització o avortament forçosos.
- Les persones usuàries dels serveis socials i de salut mental sovint estan desateses, no se'ls ofereixen activitats significatives i se les medica excessivament per tal que siguin «més fàcils de manejar».
- A vegades, les persones amb discapacitat es fan servir per a experiments mèdics sense el seu consentiment informat.
- A vegades són maltractades pels agents de l'ordre.
- Poden patir assetjament, violacions o robatoris.

Després, pregunteu al grup:

- **Com milloraria la vida de les persones amb discapacitat psicosocials, intel·lectuals i cognitives alliberar-se de l'explotació, la violència i el maltractament?**

Entre les possibles respostes figuren:

- S'alliberarien dels abusos (físics, emocionals i sexuals) i se sentirien segures en la comunitat i en aquells llocs on se suposa que reben assistència i podrien confiar en les persones que els proporcionen cures i ajuda.
- S'alliberarien de la reclusió, de les mesures de restricció físiques i químiques, del tractament forçós, de l'esterilització i l'avortament forçosos i d'altres pràctiques coercitives.
- Sempre podrien expressar la seva opinió sobre els tractaments que reben i no es veurien mai forçades a prendre un tractament que no volen.
- Se les tractaria amb dignitat i respecte.

Tema 7. Aprofundiment en l'article 19 «Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat»

Durada del tema

Aproximadament 20 minuts.

Exercici 7.1: Debat sobre l'article 19 de la CDPD – Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat (10 minuts)

Pregunteu als participants el següent:

Què significa per a vosaltres tenir una vida independent i ser inclosos en la comunitat?

Si escau, demaneu als participants que llegeixin l'article 19 de la CDPD projectant les diapositives següents:

Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat

Els estats part en aquesta convenció reconeixen el dret en igualtat de condicions de totes les persones amb discapacitat a viure a la comunitat, amb opcions iguals a les de les altres, i han d'adoptar mesures efectives i pertinents per facilitar el ple gaudi d'aquest dret a les persones amb discapacitat i la seva plena inclusió i participació a la comunitat, i han d'assegurar especialment que:

Les persones amb discapacitat tenen dret a viure com qualsevol altra persona i a tenir les mateixes oportunitats en la vida. Els estats han de garantir que les persones amb discapacitat:

- a) Les persones amb discapacitat tinguin l'oportunitat de triar el seu lloc de residència i on i amb qui viure, en igualtat de condicions amb les altres, i no es vegin obligades a viure conformement a un sistema de vida específic;

Puguin triar on viure i amb qui. No se les pot forçar a viure en un lloc on no volen viure.

- b) Les persones amb discapacitat tinguin accés a una varietat de serveis d'assistència domiciliària, residencial i altres serveis de suport de la comunitat, inclosa l'assistència personal que sigui necessària per facilitar la seva existència i la seva inclusió a la comunitat, i per evitar-ne l'aïllament o la separació;

Tinguin accés a un ampli ventall de serveis comunitaris per tal que puguin conviure amb la resta de les persones de la comunitat. No han de viure a llocs que les aïllen o que les mantenen allunyades de la seva comunitat.

- c) Les instal·lacions i els serveis comunitaris per a la població en general estiguin a disposició, en igualtat de condicions, de les persones amb discapacitat i tinguin en compte les seves necessitats.

Tinguin accés als mateixos serveis comunitaris que la resta de persones.

Presentació: L'article 19 de la CDPD – Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat (10 minuts) (19), (20), (21)

L'article 19 té 3 dimensions clau:

- 1. Elecció:** Les persones amb discapacitat han de poder triar entre el mateix ventall d'opcions de serveis i suport que la resta de les persones. Han de tenir les mateixes oportunitats d'elecció i control sobre la seva vida que qualsevol altre.
  - **Per poder triar, les persones han de ser capaces d'exercir la seva capacitat jurídica. L'article 12 és molt important per aplicar l'article 19: permet a les persones triar on i amb qui viure, així com a prendre decisions en el seu dia a dia, com ara quan sortir al carrer, què menjar, com vestir-se, si volen dormir fins ben entrat el matí o anar a dormir tard a la nit, si volen estar dins o fora, si volen posar estovalles i espelmes a la taula, si volen tenir mascotes o si volen escoltar música. Aquestes accions i decisions, siguin grans o petites, formen part de la nostra essència. En conseqüència, poder triar-les és essencial per a l'autonomia i la llibertat personals.**
  - **Triar també comporta que no es pugui internar forçosament les persones a institucions, independentment de si es tracta d'institucions grans o petites o d'on s'ubiquin. Si els serveis no respecten les decisions de les persones en el dia a dia (per exemple, a qui poden visitar, què poden menjar, quines activitats volen fer), no estan en consonància amb l'article 19.**
- 2. Assistència:** S'ha d'oferir un ampli ventall de serveis d'assistència per permetre a les persones viure en la comunitat.
  - **Les persones amb discapacitat haurien de tenir capacitat de decisió i control sobre la seva assistència i ser capaces de prendre decisions sobre el tipus d'assistència que volen i sobre com, on i qui els l'ha de donar.**
  - **Entre els serveis d'assistència poden figurar: transferències de diners (per exemple, subsidis socials), assistència personal, ajuda a l'autocura, alleujament en situació de crisi, ajuda amb la planificació avançada, serveis de gestió de crisis familiars, meditació, ajuda amb el manteniment de la casa i el transport, ajuda amb la criança dels fills i la cura de les mascotes i selecció de cuidadors.**

- Cal recordar que les persones tenen dret a decidir si volen interactuar amb els serveis de salut mental o no. Les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva poden no voler accedir als serveis de salut mental i preferir altres formes d'assistència.
  - Aquestes persones tenen dret a crear les seves pròpies xarxes de suport, a accedir a assistència personal i altres suports fora del sistema de salut mental, a accedir a tots els serveis i les instal·lacions que s'ofereixen als membres de la comunitat, com classes de fitnes i ioga, activitats culturals i el culte religiós.
- 3. Disponibilitat d'instal·lacions i serveis comunitaris:** Les instal·lacions i els serveis comunitaris disponibles per a la població general han d'estar disponibles també per a les persones amb discapacitat (per exemple, tenen dret a anar a una escola pública, a accedir al mercat laboral, a accedir als serveis sanitaris, a utilitzar refugis, a fer ús del transport públic, a anar de compres, a anar al cinema, etc.).
- **La comunitat no és una ubicació geogràfica o física específica; són tots els llocs on les persones interaccionen entre elles. En conseqüència, les persones amb discapacitat han de ser capaces de ser independents arreu de la comunitat i per fer tot tipus d'activitats.**

- Molts serveis, fins i tot si estan ubicats a la comunitat, poden no ser inclusius i perpetuar la segregació i l'exclusió (per exemple, habitatges col·lectius, tallers protegits, centres de dia).
- En alguns països, les persones tenen tendència a viure amb les seves famílies durant diverses generacions sota un mateix sostre, mentre que en altres tenir un habitatge propi és un element important de què significa ser independent.
- Quan l'article 19 parla de vida independent, no implica que les persones amb discapacitat hagin de viure soles, allunyades de la seva llar, fer-ho tot per elles mateixes o gestionar-se sense assistència. L'article 19 estableix que les persones amb discapacitat han de tenir les mateixes eleccions en termes de modalitats de convivència i altres àmbits de la vida, així com la resta de persones de la seva comunitat. Per això, els estats part han de desenvolupar una sèrie de serveis culturalment adequats per a les seves comunitats específiques, incloent-hi pobles indígenes, grups de minories ètniques i persones que viuen en zones rurals.
- En resum, l'article 19 té implicacions importants per a les persones amb discapacitat psicosocials, intel·lectuals i cognitives. En concret, prohibeix l'internament forçós de les persones a serveis socials i de salut mental i requereix que les persones tinguin accés a un ampli ventall de serveis (no només els serveis socials i de salut mental) per ajudar-les a viure en comunitat.

Per a una presentació curta de l'article 19 de la CDPD, projecteu als participants el vídeo següent:

UN CRPD: What is article 19 and independent living? Mental Health Europe (3:06)
<https://youtu.be/gy7fJ2kJKo> [consulta: 9 abril 2019].

Per activar els subtítols d'aquest vídeo, feu clic al botó de «subtítols».

Exercici de reflexió (5 minuts)

Demaneu als participants que reflexionin sobre aquesta pregunta abans de passar al tema següent:

- **Creieu que els drets establerts a la CDPD estan protegits actualment, que es respecten i es compleixen en el cas de les persones amb discapacitat psicosocials, intel·lectuals i cognitives?**

Tema 8. Empoderar les persones per defensar els drets de la CDPD

Durada del tema

Aproximadament 1 hora i 5 minuts.

Reflexió sobre els temes anteriors (15 minuts)

Oferiu als participants l'oportunitat de compartir els seus pensaments sobre la pregunta formulada al final del tema anterior:

- **Creieu que els drets establerts a la CDPD estan protegits actualment, que es respecten i es compleixen en el cas de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Aquest exercici de reflexió permet als participants fer la transició i començar a pensar en com poden tenir un impacte positiu en els drets humans de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva. Intenteu dur el debat més enllà del context dels serveis socials i de salut mental, de manera que els participants puguin explorar les funcions de les persones individuals i els col·lectius en la societat en general protegint els drets de la CDPD.

La CDPD en el context dels serveis socials i de salut mental s'estudiarà amb més profunditat en els mòduls *La recuperació i el dret a la salut*, *La capacitat jurídica i el dret a decidir* i *Protecció contra la coacció, la violència i el maltractament*.

Exercici 8.1: Per què m'hauria d'implicar i què canviaria? (30 minuts)

Per a aquest exercici fareu servir la llista dels drets de la CDPD disponible a l'annex 3. L'objectiu és encetar el debat sobre per què haurien d'implicar-se els participants en defensar els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva i què poden fer. Aquest debat hauria d'abordar a tots els grups representats a la sala. Per orientar-los, plantegeu les preguntes següents:

- **Per què és important que, com a persona individual, defenseu activament els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva?**

Encoratgeu els participants a parlar des de la seva pròpia perspectiva (per exemple, com a persona amb experiència vital, com a familiar, com a professional de la salut mental o altres àmbits, com a defensor dels drets humans, etc.). Recordeu que algunes persones poden pertànyer a més d'un grup.

Possibles respostes de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Obrir el camí en la formulació dels nostres drets, remeis, actituds i pràctiques noves pot ajudar a fer canvis positius al món.

- Protegir i respectar els nostres drets ens permet fer-nos sentir i veure i a crear coneixement a partir de la nostra experiència compartida.
Com més es respectin els nostres drets, més podrem aportar un ampli ventall d'experiències, capacitats i talents dels quals tothom es pugui beneficiar.
- La nostra lluita està vinculada a les lluites d'altres persones en contra de la discriminació de qualsevol tipus, la pobresa i el desequilibri de poder.
- Som éssers humans i hauríem de tenir les mateixes oportunitats que qualsevol altre.
- Sabem què és el millor per a nosaltres, què és pràctic i què no ens ajuda i és perjudicial.
- Tenim dret a participar en totes les accions i temes que ens afecten i a proporcionar lideratge i orientació als qui es volen unir a nosaltres per dur a terme canvis.

Possibles respostes dels professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Vull ajudar les persones que venen al meu servei.
- És la meva obligació legal.
- És part de la meva feina i la meva responsabilitat.
- És el correcte.
- Si proporcionem unes cures i un suport que respectin els drets de les persones, és més probable que aquestes acceptin els serveis que proporcionem, que responguin bé a les nostres cures i suport i que es recuperin.
- El meu objectiu és proporcionar serveis de qualitat que les persones amb discapacitat puguin triar lliurement i que no vagin en contra de la seva voluntat.

Possibles respostes dels familiars i cuidadors

- Vull el millor per al meu familiar i aquests drets li ofereixen les millors oportunitats de viure una bona vida.
- Vull ajudar que el meu familiar visqui una vida més plena gràcies al respecte dels seus drets, a l'acceptació de les seves decisions i a la modificació d'algunes de les meves accions.

Possibles respostes d'altres grups representats

- Com a professional de suport entre iguals, la meva funció és ajudar els altres a exercir els seus drets.
- Com a defensor dels drets de les persones amb discapacitat, tinc un paper important en la conscienciació de la societat i la reivindicació dels drets.
- Com a advocat, la meva feina consisteix a ajudar les persones a reclamar els seus drets davant de la justícia, i vull que ho facin amb èxit.
- Com a funcionari públic, la meva obligació és respectar la legislació internacional i vetllar pel ple compliment dels drets recollits a la CDPD.
- Com a membre de la policia, el meu deure és protegir tots els ciutadans, inclosos els ciutadans amb discapacitat.
- Com a mestre, vull que l'ensenyament sigui més inclusiu amb les persones amb discapacitat.
- Com a líder religiós o comunitari, el meu deure és donar suport a tots els membres de la comunitat, inclosos els grups marginats, com les persones amb discapacitat.

Després d'aquest debat inicial, pregunteu al grup:

- **Se us acudeixen accions concretes que podríeu fer per tal que els drets recollits a la CDPD fossin una realitat?**

A l'hora de contestar a aquesta pregunta, és important que els participants entenguin que respectar els drets de la CDPD pot comportar canviar les seves pròpies pràctiques quotidianes.

Possibles respostes de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Puc ajudar persones els drets de les quals s'han vulnerat.
- Puc ajudar altres persones a entendre els seus drets.
- Puc començar a explicar els meus drets a altres persones, inclosa la meua família.
- Puc parlar amb les autoritats locals sobre la necessitat d'implementar canvis.
- Puc ajudar altres persones en la mateixa situació.
- Puc parlar sobre la meua experiència per conscienciar sobre la discapacitat i els drets humans i fer recomanacions per introduir canvis en la legislació, les polítiques i les pràctiques.
- Puc treballar per crear alternatives de suport i/o accions en defensa de les persones amb discapacitat.
- Puc contactar amb organitzacions locals, regionals i internacionals de persones amb discapacitat i altres aliats per compartir informació i experiència sobre estratègies per reclamar els nostres drets.
- Puc fer servir la meua formació professional i les meves capacitats com a advocat, artista, periodista, investigador, escriptor, treballador de suport, professional de la salut mental o com a un altre professional per impulsar el moviment i fomentar el canvi.
- Puc aportar la meua perspectiva d'una persona amb una incapacitat a la meua feina com a advocat, artista, periodista, investigador o professional de la salut mental o altres àmbits.
- Puc parlar amb advocats, defensors dels drets humans, institucions de defensa dels drets humans nacionals, ONG, periodistes i altres possibles aliats per recaptar la seva ajuda i col·laboració per canviar la legislació i obtenir reparació per a les persones els drets de les quals s'han vulnerat.

Possibles respostes dels professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Puc garantir que la meua pràctica clínica respecti els principis i els drets de la CDPD.
- Puc formar-me i informar altres integrants del personal sobre drets humans i garantir que els meus col·legues entenguin els drets de la CDPD.
- Puc parlar amb persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva del meu lloc de feina sobre els seus drets.
- Puc escoltar les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva quan plantegen qüestions sobre drets que no he tingut en compte abans.
- Puc parlar amb la direcció del servei sobre accions que es poden adoptar al meu servei per millorar el respecte dels drets de les persones amb discapacitat.
- Puc parlar amb les autoritats locals sobre la necessitat d'implementar canvis.
- Puc assegurar-me que les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva participin en la presa de decisions relatives al funcionament del servei.
- Puc respectar i donar suport al dret de les persones a triar, incloent-hi a triar com entenen el seu propi malestar i quina assistència i/o opcions de tractament volen tenir.

- Puc oferir a les persones diferents perspectives i possibles explicacions del seu malestar.
- Puc unir-me a campanyes de defensa nacionals i/o internacionals per promoure l'adopció d'un abordatge basat en els drets als serveis.

Possibles respostes dels familiars i cuidadors

- Puc ajudar els meus familiars a formular els seus desitjos i les seves preferències i a expressar-los davant d'altres persones per assegurar-se de rebre l'assistència que volen.
- Puc explicar al meu familiar el que he après sobre els seus drets tan bé com sàpiga.
- Puc donar suport al meu familiar d'una manera respectuosa.
Puc refrenar-me de sobreprotegir el meu familiar.
- Puc assegurar-me d'escoltar i respectar les opinions i decisions del meu familiar.
- Puc donar suport i encoratjar el meu familiar a prendre decisions i esdevenir més independent.
- Puc assegurar-me que altres membres de la família, els treballadors de salut mental i altres professionals respectin els drets del meu familiar.
- Puc parlar amb les autoritats locals sobre la necessitat d'implementar canvis i sobre la creació de serveis que satisfacin les necessitats del meu familiar i de la meva família.
- Puc ajudar els meus familiars a entendre els seus drets.
- Puc ajudar el meu familiar a establir contacte amb xarxes de persones i participar en activitats a clubs esportius, activitats de lleure i culturals.
- Puc intentar conscienciar la meva comunitat per acabar amb els estigmes, els estereotips i els prejudicis.

Possibles respostes d'altres grups representats

- Com a professional de suport entre iguals, puc donar a les persones la informació que els cal per defensar els seus drets.
- Com a defensor dels drets de les persones amb discapacitat, puc llançar una campanya per conscienciar sobre la CDPD.
- Com a advocat, puc portar casos davant dels tribunals per tal que el govern canviï la llei d'acord amb la CDPD.
- Com a funcionari públic, puc proposar una reforma legislativa que compleixi la CDPD.
- Com a membre de les forces policials, puc romandre vigilant per garantir que les persones amb discapacitat de la meva comunitat siguin tractades amb respecte i que es respectin tots els seus drets.
- Com a mestre, puc defensar un ensenyament inclusiu i un increment de la dotació de formació i recursos per satisfer les necessitats dels alumnes amb discapacitat.
- Com a líder religiós o comunitari, puc conscienciar sobre els drets de les persones amb discapacitat i la importància de respectar-les i incloure-les com a membres de la comunitat.

Expliqueu als participants que els drets recollits a la CDPD són drets humans i sempre s'han de respectar, protegir i exercir.

Tanmateix, també convé analitzar els beneficis que pot tenir respectar aquests drets humans per als diferents col·lectius implicats.

Pregunteu al grup:

Si tothom adoptés mesures per garantir els drets de la CDPD, quin seria l'impacte positiu d'aquestes accions per als grups següents:

- **persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva;**
- **professionals de la salut mental i altres àmbits;**
- **familiars i altres cuidadors;**
- **altres persones rellevants de la comunitat.**

Possibles beneficis per a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Tindrien més independència i, en conseqüència, dependrien menys de la família, els amics i els professionals de la salut mental i altres àmbits.
- Se sentirien més capacitats per prendre el control de la seva vida i de la seva recuperació.
- Tindrien més seguretat en què no es poden aprofitar d'ells ni maltractar-los.

Se sentirien més capacitats per posar llum a les vulneracions dels drets humans que puguin patir.

Tindrien la possibilitat de desenvolupar noves capacitats.

- Podrien aportar capacitats i el seu talent a la societat.
- Estarien protegits d'intervencions coercitives.

Possibles beneficis per als professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Podrien proporcionar una atenció de millor qualitat a les persones.
- Veurien millors resultats en les persones i se sentirien més feliços a la seva feina.
- Podrien millorar els serveis prestats.
- El servei seria un lloc de feina més agradable.
- Les persones a les quals proporcionen assistència i suport tindrien vides més plenes i dignes, la qual cosa, de retruc, les faria sentir orgulloses de la seva feina.

Possibles beneficis per als familiars i cuidadors

- Serien més feliços perquè el seu familiar tindria una millor qualitat de vida.
- Poden sentir-se orgullosos dels assoliments del seu familiar i centrar-se en les seves fortaleeses i capacitats.
- Si el parent rep una assistència i un suport de bona qualitat i es respecten els seus drets, els familiars i cuidadors se sentiran més confiats i menys estressats.
- El seu familiar guanyarà independència i podrà participar d'una manera més plena en la vida en família.

Possibles beneficis per a altres persones rellevants de la comunitat

- Els professionals de suport entre iguals podran ajudar els altres de manera més eficient.
- Els defensors dels drets de les persones amb discapacitat podran ajudar-les a exercir els seus drets humans de manera més efectiva.
- Els advocats podran defensar els drets humans de manera més eficaç davant dels tribunals.
- Els funcionaris públics tindran la satisfacció de veure uns serveis i uns suports més efectius per a les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.
- Els membres de la policia podran treballar en una comunitat més respectuosa i segura.
- Els mestres podran educar un grup divers de persones.
- Els líders religiosos o comunitaris veuran un major respecte per la diversitat a la comunitat.

Exercici 8.2: Actuar per promoure els drets que recull la CDPD (20 minuts)

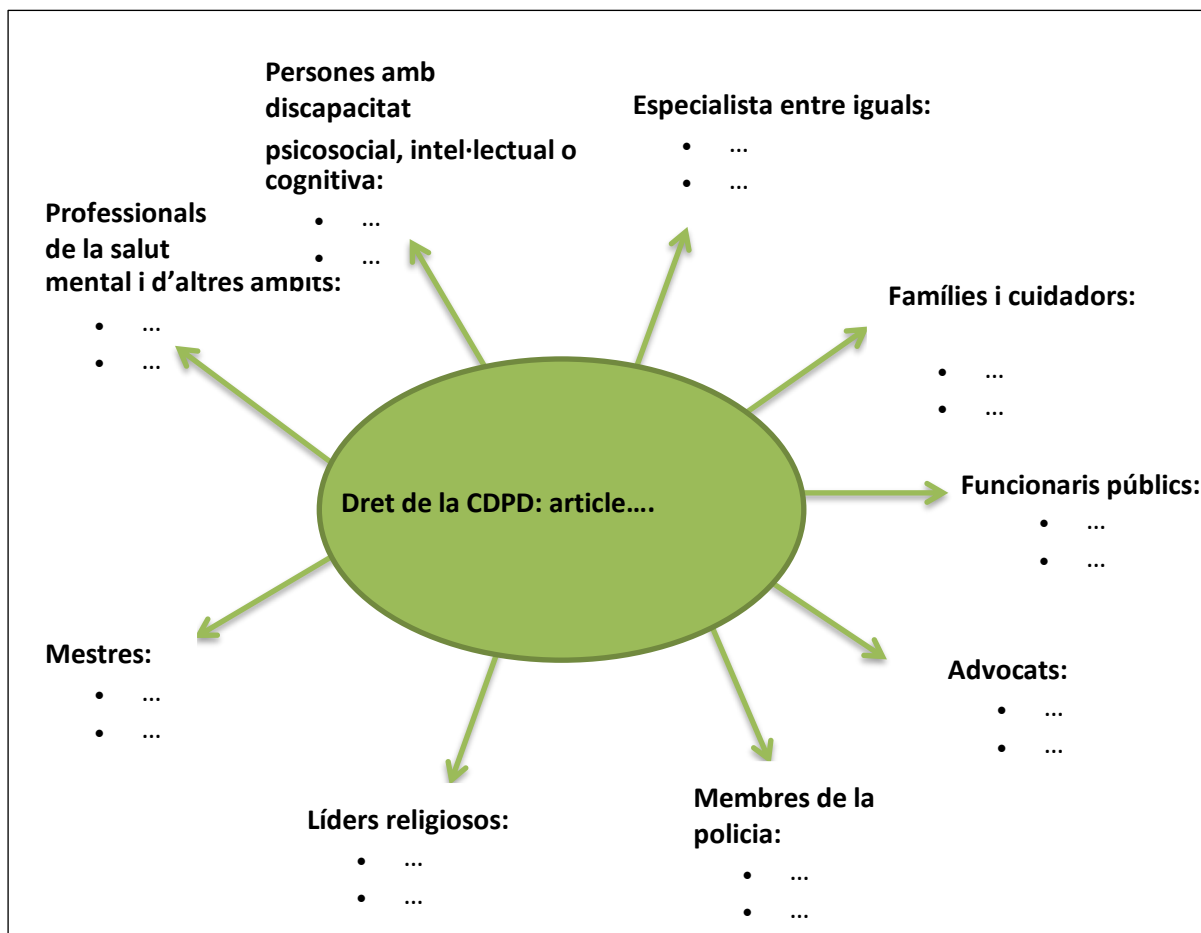
Per resumir breument el debat previ, expliqueu als participants que tots tenim funcions diferents a la societat, però que tothom podem contribuir a respectar, protegir i satisfer els drets de les persones amb discapacitat.

Demaneu als participants que agafin la còpia de l'annex 3 (els drets de la CDPD). Dividiu els participants en tres grups. Assigneu un article (articles 12, 16 i 19) a cada grup.

Doneu als tres grups 15 minuts per debatre la pregunta següent i després exposar la seva resposta davant del grup sencer:

- **Quines accions podeu fer vosaltres per protegir aquest dret que recull la CDPD?**

Quan els participants responguin davant del grup, recolliu les respostes a la pissarra formant un diagrama d'aranya (com el de la imatge). Dibuixeu branques a partir del cercle per a cada grup representat.

El diagrama superior és un exemple de l'aspecte d'un diagrama d'aranya. El formador pot dibuixar un diagrama d'aranya diferent per a cada article o bé afegir les respostes dels participants a un mateix diagrama.

Possibles respostes amb relació a l'article 12

Possibles respostes de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Compartir amb els altres el nostre coneixement de l'article 12 i les seves implicacions per als nostres drets.

- Reafirmar el nostre dret a decidir sobre tots els assumptes que ens afecten, com ara el tractament i decisions financeres, personals o d'altre índole (per exemple, tenir parella, una relació íntima o fills, com gastar-nos els nostres diners, etc.).
- Buscar la rectificació i el suport d'altres persones quan es vulnera el nostre dret a decidir.

Possibles respostes dels professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Respectar el dret a decidir de les persones sol·licitant i seguint les seves instruccions pel que fa a si els agradaria o no rebre determinats tractaments i quin tipus de tractament volen rebre i, pel que fa a coses quotidianes, quin tipus d'activitats els agradaria fer o què els ve de gust menjar.
- Donar a les persones més temps per prendre una decisió.
Assegurar-se que les persones amb discapacitat puguin accedir a persones triades per elles que els proporcionin suport formal o informal per prendre les seves decisions.
Informar les autoritats si veiem que algú no tracta amb dignitat les persones amb discapacitat.
- Ajudar les persones amb discapacitat a accedir als mecanismes de denúncia i/o a posar-se en contacte amb advocats si els necessiten.
- Assegurar-nos que les persones tenen accés a informació com ara expedients mèdics.
- Facilitar l'accés a organitzacions de defensa independents i grups de suport entre iguals.
- Assegurar-nos que les persones tinguin accés als seus diners i a les seves propietats i respectar les decisions que prenguin sobre aquests assumptes.
- Assegurar-nos que hi ha persones amb experiència vital treballant a tots els nivells del servei (per exemple, professionals de suport entre iguals, gestors, etc.).
- Assegurar-nos que les persones amb discapacitat són tractades amb igualtat, que la seva opinió s'escolta en termes de gestió del servei i que puguin participar en les avaluacions de qualitat.

Possibles respostes de les famílies, els cuidadors i altre personal de suport

- Tractar sempre els nostres familiars amb dignitat i respecte.
- Escoltar i respectar totes les decisions i eleccions que facin els nostres familiars.
- Ajudar els nostres familiars a prendre decisions (per exemple, explicant-los i debatent les diferents opcions) i a comunicar-les.
- Assegurar-nos que els altres respecten les decisions dels nostres familiars.
- Ajudar els nostres familiars a accedir als mecanismes de denúncia i a obtenir ajuda del sistema legal, si escau.
- Assegurar-nos d'implicar i consultar els nostres familiars en totes les decisions i aspectes que afectin la vida en família.

Possibles respostes d'altres grups representats

- Els professionals de suport entre iguals poden encoratjar altres persones a respectar el dret a decidir de les persones amb discapacitat.
- Els professionals de suport entre iguals poden encoratjar i ajudar altres persones a expressar les seves preferències i decisions.
- Els defensors poden fer campanya per l'abolició de les lleis de tutela i per la seva substitució per lleis que introdueixin una presa de decisions amb suport.

- Els advocats poden proporcionar informació sobre el dret de capacitat jurídica i ajudar les persones amb discapacitat a presentar demandes davant dels tribunals.
- Els funcionaris públics poden donar suport a la derogació de lleis que permeten restringir la capacitat jurídica d'una persona i donar suport a la creació de lleis i polítiques que respectin i garanteixin el dret de les persones amb discapacitat a prendre decisions i accedir a mecanismes de presa de decisió amb suport.
- Els funcionaris públics i els membres de les forces policials poden aportar informació sobre drets i procediments legals en un format de fàcil lectura, braille o àudio.
- Els mestres poden ajudar les persones amb discapacitat a accedir als recursos que necessiten quan busquen informació sobre temes específics.
- Els líders religiosos i comunitaris poden proporcionar orientació espiritual quan les persones amb discapacitat els demanen consell.

Possibles respostes amb relació a l'article 16

Possibles respostes de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Lluitar per canviar lleis que permeten i perpetuen l'ús de l'explotació, la violència i el maltractament envers persones com nosaltres.
- Si ens sentim maltractats, informar-ne algú de la nostra confiança i presentar una queixa pels fets.
- Ajudar altres persones que poden estar patint abusos ajudant-les a denunciar-los.
- Atreure l'atenció sobre les nostres inquietuds i necessitats específiques, incloent-hi temes relatius al gènere o a la prevenció i correcció del maltractament.

Possibles respostes dels professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Tractar sempre les persones amb respecte i dignitat, al marge de la seva discapacitat, del seu gènere, de la seva edat o d'altres factors.
- Participar en formacions per eliminar la violència, el maltractament i les pràctiques coercitives.
- Assegurar-nos que les persones amb discapacitat no tinguin por de denunciar abusos i se les escolti.
- Assegurar-nos que la nostra reacció a conductes que ens resulten difícils no impliqui mai fer servir l'ús de la força o coaccions o fer mal a la persona.
- Permetre a defensors dels drets humans independents accedir als serveis per ajudar les persones amb discapacitat a presentar denúncies.
- Establir mecanismes de denúncia de fàcil accés i assegurar-nos que les denúncies per abusos s'investiguin a fons i es corregeixin.
- Sol·licitar més recursos i formació (per exemple, sobre tècniques de desescalada per evitar o gestionar crisis).
- Garantir que els nostres col·legues compleixen els principis de la CDPD en la seva feina i tracten totes les persones com a iguals, sense discriminació.

Possibles respostes de les famílies i cuidadors

- Assegurar-nos de no comportar-nos d'una manera abusiva.

- Parar atenció al tractament que reben els nostres familiars per part de les persones que en tenen cura i els donen suport.
- Si ens amoïna que pateixin algun tipus de maltractament o abús, posar-nos en contacte amb algú que ens pugui ajudar.
- Demanar participar activament en la formació de personal per fomentar el respecte dels drets de les persones amb discapacitat.

Possibles respostes d'altres grups representats

- Els professionals de suport entre iguals poden ajudar les persones amb discapacitat a accedir als mecanismes de denúncia i proporcionar suport emocional i pràctic a les persones que han patit maltractament.
- Els defensors dels drets de les persones amb discapacitat poden organitzar formacions per evitar, identificar i informar els abusos i destacar que el gènere, l'edat i altres factors s'han de tenir en compte a l'hora de fer-ho.
- Els advocats poden oferir suport legal a les persones amb discapacitat quan han patit abusos i ajudar-les a obtenir compensacions per les seves demandes.
- Els funcionaris públics poden derogar lleis i normatives que permeten l'ús de pràctiques coercitives als serveis, incloent-hi l'internament obligatori, el tractament no consensuat, la reclusió i l'aplicació de mesures restrictives.
- Els funcionaris públics poden crear i finançar mecanismes per supervisar els serveis per a persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva per garantir que es respecten un alts estàndards de cures i drets humans.
Els funcionaris públics poden assegurar-se que existeixin lleis i mecanismes per garantir que qualsevol que infringeixi aquest dret en sigui responsable davant de la justícia.
Els funcionaris públics poden propiciar el desenvolupament de pautes clares sobre la manera correcta de gestionar les situacions de crisi i com evitar el recurs a pràctiques coercitives, violència i abusos.
- Els funcionaris públics poden oferir recursos financers i altres recursos necessaris per a la formació i el suport dels professionals de la salut mental i altres àmbits.
- Els membres dels cossos policials poden garantir que les persones amb discapacitat puguin accedir a procediments per denunciar abusos i que aquests s'investiguin degudament.
- Els mestres poden educar sobre la importància de respectar els altres i no tolerar cap forma d'assetjament escolar.
- Els líders religiosos i comunitaris poden assegurar-se de reservar temps per reunir-se amb les persones que hagin patit maltractament de qualsevol mena i ajudar-les.

Possibles respostes amb relació a l'article 19

Possibles respostes de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual i cognitiva

- Reafirmar el nostre dret a viure la vida com volem, on volem i amb qui volem.
- Fer campanya perquè totes les instal·lacions i serveis de la nostra comunitat siguin accessibles per a nosaltres.
- Buscar ajuda d'advocats i defensors dels drets de les persones amb discapacitat quan ens allunyen de la nostra comunitat (per exemple, degut a un ingrés forçós als serveis de salut mental, a la manca d'opcions per viure de manera independent o en comunitat, etc.).

Possibles respostes dels professionals de la salut mental i d'altres àmbits

- Assegurar-nos que els nostres serveis respectin el dret de les persones a viure en comunitat i no segregat-les de la seva comunitat, ni tan sols durant períodes breus de temps.
- Assegurar-nos que les nostres pràctiques siguin respectuoses i donin suport a les opcions i les preferències de les persones pel que fa al mode de vida i als seus hàbits.
- Assegurar-nos que el nostre servei no imposa regles que socaven la identitat i les eleccions de les persones (per exemple, rutines rígides, activitats impersonals en grup, ús d'uniformes, etc.).

Possibles respostes de la família i altres cuidadors

- Respectar les eleccions dels nostres familiars en el dia a dia i el seu mode de vida.
- Ajudar les persones a accedir a instal·lacions i serveis a la seva comunitat.
- Ajudar els nostres familiars quan volen tenir o recuperar més independència.
- Parlar amb les persones de la nostra comunitat sobre el dret dels nostres parents a formar part de la comunitat.

Possibles respostes d'altres grups representats

- Els professionals de suport entre iguals poden ajudar les persones amb discapacitat a accedir a ajuts a l'habitatge i d'altre índole i als serveis que els interessin.
- Els defensors dels drets de les persones poden fer campanya pel tancament de les institucions i la creació de serveis comunitaris.
- Els advocats poden ajudar les persones amb discapacitat a aconseguir rectificacions quan se les ha segregat de la seva comunitat.
- Els funcionaris públics poden donar suport a polítiques de desinstitucionalització i la creació d'un ampli espectre de serveis i ajuts comunitaris accessibles per a les persones amb discapacitat.
- Els membres de la policia han de vetllar perquè les persones amb discapacitat no pateixin maltractament, ni siguin excloses o víctimes d'assetjament a la comunitat. Poden rebre formació sobre com ser oberts i tolerants amb persones que demostren conductes poc habituals als espais públics.
- Els mestres poden reivindicar tenir més ajudes per permetre els nens i les nenes amb discapacitat assistir a l'escola.
- Els líders religiosos i comunitaris han de vetllar perquè tots els espais i llocs de culte de la comunitat siguin accessibles i oberts per a persones amb un ampli espectre de discapacitat.

Finalització de la formació (10 minuts)

En conclusió, plantegeu als participants la pregunta següent:

Quins són els punts clau que heu après amb aquesta formació?

Un cop els participants hagin tingut l'oportunitat de respondre, acabeu la sessió amb aquests missatges per recordar.

Missatges per recordar

- Es poden adoptar moltes accions per combatre la discriminació i altres vulneracions dels drets humans i protegir, respectar i exercir els drets de les persones amb discapacitat.
- La CDPD és una convenció legalment vinculant clau per protegir els drets de les persones amb discapacitat, inclosos els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.
- Tothom pot tenir un paper important a l'hora de garantir que els drets de les persones amb discapacitat psicosocial i intel·lectual es respecten, es protegeixen i s'exerceixen.

Referències

1. Guidelines on language in relation to functional psychiatric diagnosis. Leicester: British Psychological Society; 2015. Disponible a: <https://www.bps.org.uk/system/files/userfiles/Division%20of%20Clinical%20Psychology/public/Guidelines%20on%20Language%20we%20b.pdf> [consulta: 18 novembre 2018].
2. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). Article 2 - Definitions. United Nations General Assembly Resolution A/RES/61/106. New York (NY): United Nations; 2007. Disponible a: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith-disabilities/article-2-definitions.html> [consulta: 2 febrer 2017].
3. Making PRST inclusive – 6.1.1: The four models. Munich: Handicap International; 2008. Disponible a: <http://www.making-prsp-inclusive.org/en/6-disability/61-what-is-disability/611-the-fourmodels.html> [consulta: 2 febrer 2017].
4. Understanding psychiatric diagnosis in adult mental health. Leicester: British Psychological Society; 2016. Disponible a: <https://www.bps.org.uk/system/files/userfiles/Division%20of%20Clinical%20Psychology/public/DCP%20Diagnosis.pdf> [consulta: 19 febrer 2017].
5. United Nations Human Rights Council (UNHRC). Mental health and human rights. Resolution A/HRC/RES/32/18, adopted by the Human Rights Council at its Thirty-second session, July 2016. Geneva: United Nations; 2016. Disponible a: http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=26940 [consulta: 18 novembre 2018].
6. United Nations Human Rights Council (UNHRC). The right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health in the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution A/HRC/RES/35/23, adopted by the Human Rights Council at its Thirty-fifth session, June 2017. Geneva: United Nations; 2017. (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/190/18/PDF/G1719018.pdf>, [consulta: 18 novembre 2018].
7. United Nations Human Rights Council (UNHCR). Mental health and human rights. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (document A/HRC/34/32) to the Thirty-fourth session of the Human Rights Council February–March 2017. Geneva: United Nations; 2017. Disponible a: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/34/32 [consulta: 18 novembre 2018].
8. United Nations Human Rights Council (UNHCR). Report of the Special Rapporteur on the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health (document A/HRC/35/21) to the Thirty-fifth Session of the Human Rights Council, June 2017. Geneva: United Nations; 2017. Disponible a: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/35/21 [consulta: 18 novembre 2018].
9. MacDonald-Wilson KL, Rogers ES, Massaro JM, Lyass A, Crean T. An investigation of reasonable workplace accommodations for people with psychiatric disabilities: quantitative findings from a multi-site study. *Community Ment Health J.* 2002;38(1):35–50. doi: 10.1023/A:1013955830779.
10. Interim report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, 28 July 2008, (document A/63/175). New York (NY): United Nations; 2008.

- Disponible a: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Disability/Pages/UNStudiesAndReports.aspx> [consulta: 2 febrer 2017].
11. United Nations Human Rights Council (UNHRC). Report of the Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Juan E. Méndez, February 2013, (document A/HRC/22/53). Geneva: United Nations; 2013. Disponible a: <http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session22/A.HRC.22.53.English.pdf> [consulta: 2 febrer 2017].
  12. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General Comment n°1 (2014), CRPD/C/GC/1, Article 12 (Equal recognition before the law), para 42, at the Eleventh session of the Committee on the Rights of Persons with Disabilities, 31 March–11 April 2014. Geneva: Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2014. (<https://documentsdds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/031/20/PDF/G1403120.pdf>, [consulta: 18 novembre 2018].
  13. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General Comment n°3 (2016), CRPD/C/GC/3, on women and girls with disabilities (paras 53–54). Geneva: Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2016. Disponible a: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fGC%2f3&Lang=en [consulta: 18 novembre 2018].
  14. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Guidelines on article 14 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities. The right to liberty and security of persons with disabilities (para 12). Geneva: Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2015. Disponible a: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/GC/GuidelinesArticle14.doc [consulta: 9 febrer 2017].
  15. Mental health and development: targeting people with mental health conditions as a vulnerable group. Geneva: World Health Organization; 2010. Disponible a: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44257/1/9789241563949_eng.pdf [consulta: 2 febrer 2017].
  16. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). United Nations General Assembly Resolution A/RES/61/106: Article 12 – Equal recognition before the law. New York (NY): United Nations; January 2007. Disponible a: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith-disabilities/article-12-equal-recognition-before-the-law.html> [consulta: 8 febrer 2017].
  17. United Nations (UN) Enable. International agreement on the rights of disabled people [versió de lectura fàcil] [publicació en línia]. New York (NY): United Nations; 2012. Disponible a: <https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/6761.pdf> [consulta: 2 febrer 2017].
  18. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). United Nations (UN) General Assembly Resolution A/RES/61/106, 24 January 2007. New York (NY): United Nations; 2007. Disponible a: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html> [consulta: 20 novembre 2018].
  19. United Nations Human Rights Council (UNHRC). Thematic study on the right of persons with disabilities to live independently and be included in the community. Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (document A/HRC/28/37), December 2014. Geneva: United Nations; 2014. Disponible a:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session28/Pages/ListReports.aspx> [consulta: 2 febrer 2017].

20. The right to live independently and be included in the community – Addressing barriers to independent living across the globe. Brussels: European Network on Independent Living (ENIL); 2017. Disponible a: http://enil.eu/wp-content/uploads/2017/06/The-right-to-liveindependently_FINAL.pdf [consulta: 18 novembre 2018].
21. Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 5, Article 9, on living independently and being included in the community (document CRPD/C/GC/5 [publicació en línia]. Geneva: Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2017. Disponible a: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fGC%2f5&Lang=en [consulta: 18 novembre 2018].

Annexos

Annex 1. Casos

Tema 1. Presentació: Definir la discriminació: l'Anastasia

L'Anastàsia viu a la zona més pobre d'una gran metròpoli urbana. Fa unes quantes setmanes que té mal de panxa. Donat que no té prou diners per visitar-se amb un metge privat, ha d'anar a la secció d'urgències d'un hospital general. El personal d'emergències sap que la policia l'ha duta allà prèviament per motius de salut mental. Quan es queixa al personal del mal de panxa, li responen que són imaginacions seves i li donen l'alta. Dos dies després retorna en ambulància i li diagnostiquen una úlcera gastrointestinal.

Tema 4. Exercici 4.1: Diferents casos, opció 1, cas llarg A: la història de l'Amèlia

L'Amèlia és una dona jove a qui han diagnosticat síndrome de Down. En néixer, el personal de l'hospital va dir als seus pares que era una causa perduda i que el més convenient era renunciar a ella i internar-la en una institució. Degut a la manca de suport a la comunitat, els seus pares així ho van fer, a contracor, pensant que allò li donaria més oportunitats a la vida. Com a conseqüència, l'Amèlia es va passar la infantesa en un orfenat per a infants amb discapacitat. Només va rebre l'educació que es donava a l'orfenat, i que era molt limitada. No va tenir l'oportunitat d'anar a l'escola com la resta dels nens. Quan va fer 18 anys, la van traslladar a una institució per a adults.

Un dia, un equip d'una cadena de televisió nacional va anar a aquella institució a filmar un documental sobre les persones que hi vivien. No es va demanar permís als residents per filmar-los i, quan el documental es va emetre per televisió, molts d'ells, incloent-hi l'Amèlia, eren clarament identificables. També es va revelar informació mèdica. El documental mostrava els residents des d'una perspectiva molt negativa i estigmatitzadora.

El documental va cridar l'atenció d'una ONG de defensa dels drets humans nacional, la qual va decidir oferir ajuda als residents. Quan van visitar la institució i van parlar amb l'Amèlia, els va explicar que estava molt trista per les imatges que havien projectat d'ella a la televisió i que no sabia què podia fer. També els va explicar que no li agradava viure allà, però que era l'única cosa que havia conegut a la seva vida i que tenia por de viure a l'exterior, sola.

Des de l'ONG li van oferir posar-la en contacte amb un servei d'assistència legal per reclamar danys i perjudicis pel documental i assegurar-se que no es tornaria a emetre en el futur. L'Amèlia s'hi va avenir i, amb l'ajuda del servei legal, va iniciar un procediment legal. Quan va rebre la documentació, però, estava escrita en un cos de lletra molt reduït i plena de paraules que no entenia. Al principi es va alterar molt, però va contactar amb el servei d'assistència legal i li van oferir reunir-se amb ella per explicar-li la documentació i ajudar-la a emplenar-la. Amb el temps, la seva demanda va donar fruit.

L'ONG també la va ajudar a traslladar-se a un habitatge tutelat de la comunitat amb altres dos residents. Transcorreguts uns mesos va agafar confiança i va decidir iniciar una formació vocacional com a part d'un programa d'ocupació.

Tema 4: Exercici 4.1: Diferents casos, opció 1, cas llarg B: la història del Karim

Fa dos mesos, el Karim va sentir que perdia el control i, abatut per una trista perspectiva, no va poder llevar-se del llit durant dies. El Karim volia posar-se a dormir i no despertar-se; estava tan desesperançat que va intentar treure's la vida. El van ingressar a un hospital, on li van tractar les ferides físiques. Posteriorment el van internar, sense el seu consentiment, en una unitat psiquiàtrica. Durant el temps que va passar a la unitat psiquiàtrica, va estar lligat a un llit, el van medicar en contra de la seva voluntat, va estar aïllat a una habitació i no li van consultar pel que feia a les seves opcions. Va sentir per casualitat al personal parlar de la seva assistència sanitària i com compartien dades personal seves, que qualsevol podia sentir. Volia marxar, però no el permetien trucar al seu pare. Ara el Karim es mostra reticent a parlar obertament dels seus pensaments de desesperança per por que el tornin a tancar.

Recentment, el Karim ha perdut l'interès en passar temps amb la seva família i les seves amistats. Té èpoques de poca energia, l'aclapara la perspectiva de veure altres persones i evita qualsevol interacció. La seva mare li diu que maduri i que no parli dels seus sentiments amb ningú de fora de la família per no avergonyir-los.

El Karim no va acabar l'escola i té la sensació que té unes oportunitats laborals limitades, així com manca de confiança en ell mateix. Quan ha aconseguit tenir una feina estable, ha trobat dificultats per conservar-la a llarg termini. En una feina recent a una cafeteria, el seu cap el va fer fora transcorregudes unes poques setmanes sense cap explicació. Continua buscant una feina nova, però té por que el rebutgin una altra vegada.

Després de donar-li l'alta de l'hospital, el seu pare el va impedir que l'ajudés a tenir cura dels fills de la seva germana. Va al·legar que li amoïnava que els fes mal. El Karim continua tenint esperances de tornar a l'escola, trobar una feina i tenir una relació. Vol tenir una vida normal i tornar a riure amb els seus amics.

Tema 4. Exercici 4.1: Diferents casos. Opció 2: la Minsuh

La Minsuh és una dona de 27 anys. Quan en tenia 20, va començar a sentir veus que l'espantaven i a tenir pensaments que hi havia persones que intentaven transmetre-li missatges a través de la televisió. Les veus van callar durant uns anys, i en aquella època es va casar. També va poder rebre ajuda d'un psicòleg i un terapeuta ocupacional que la van ajudar per resoldre alguns problemes que l'amoïnaven.

Recentment, ha començat a sentir veus novament i cada vegada estava més angoixada, fins al punt que el seu marit va decidir trucar al metge d'urgències. El metge va ingressar la Minsuh en un hospital psiquiàtric en contra de la seva voluntat. L'hospital és lluny de la seva ciutat i dels seus éssers estimats. A l'hospital, a la Minsuh li diuen que ha de prendre un fàrmac neurolèptic que ella no vol prendre's.

El dia que la van ingressar va veure el personal hospitalari aplicant mesures restrictives a un home i posant-li una injecció. Li van explicar que ho feien perquè l'home es negava a prendre's la medicació. Espantada, accepta prendre's una medicació que la fa trobar-se malament i desconnectada de les seves emocions. Li ho explica al metge, però el metge només li proposa augmentar-ne la dosi. No sap què fer. Vol sortir de l'hospital i deixar de prendre's la medicació, però la manca de contacte amb la

seva família i el seus amics l'han deixada aïllada i se sent sola, descoratjada i indefensa davant de la seva situació.

Tema 4. Exercici 4.1: Diferents casos. Opció 2: la Claire

La Claire és una dona de 35 anys amb una discapacitat intel·lectual. Viu amb la seva família i la seva mare és la seva principal cuidadora. Té moltes amistats al veïnat i les visita quan vol. La Claire treballa en un restaurant local i gaudeix rebent clients nous i veient-los marxar feliços després de gaudir d'un bon àpat. En el seu temps lliure, la Claire juga al bàdminton en un club esportiu local. També forma part d'un grup que ajuda persones amb discapacitat intel·lectual. L'estiu vinent espera haver estalviat prou diners per fer un viatge curt amb alguns amics.

Tema 4. Exercici 4.1: Diferents casos. Opció 2: el Pradeep

El Pradeep és un home de 75 anys amb demència. Des de fa un temps viu en una petita i agradable residència de la seva comunitat on està encantat. La seva principal cuidadora a la residència, la Seema, sap que, de vegades, el Pradeep pot actuar d'una manera que desconcerta les persones. En aquestes situacions, la Seema sap com ajudar-lo a recuperar el control amb serenitat. La Seema, però, ha estat de baixa unes setmanes durant les quals l'ha substituïda el Vikram, que no coneix tan bé el Pradeep i no entén les seves accions o comportaments quan s'altera.

Un dia, el Pradeep s'altera i es mostra especialment agitat. El Vikram intenta donar-li medicació sedativa, però el Pradeep es nega a prendre-se-la. Llavors el Vikram lliga el Pradeep al llit i li dona la medicació a la força. Quan els seus parents venen a visitar-lo, noten que el Pradeep té tot de blaus al cos. El Pradeep els diu que el seu nou cuidador a la residència l'ha tractat amb violència. Els seus familiars s'alteren molt pel tractament que ha rebut el Pradeep i demanen explicacions al personal de la residència. Exigeixen a la direcció que prengui mesures perquè la situació no es torni a produir.

Annex 2. La Declaració universal dels drets humans de 1948

(versió original amb una versió simplificada elaborada per Amnistia Internacional del Regne Unit) ^{1,2}

Preàmbul

Considerant que el respecte a la dignitat inherent a tots els membres de la família humana i als drets iguals i inalienables de cadascun constitueix el fonament de la llibertat, de la justícia i de la pau del món,

Considerant que del desconeixement i menyspreu dels drets humans, n'han derivat actes de barbàrie que revolten la consciència de la humanitat, i que l'adveniment en el futur d'un món on les persones alliberades del terror i de la misèria tinguin dret a parlar i a creure lliurement ha esdevingut la més alta aspiració humana;

Considerant cosa essencial de protegir els drets humans amb un règim de dret a fi que l'ésser humà no es vegi obligat al capdavant a rebel·lar-se contra la tirania i l'opressió,

Considerant que és també essencial de fomentar l'establiment de relacions amistoses entre les nacions,

Considerant que en la Carta de les Nacions Unides els pobles han proclamat llur fe en els drets fonamentals de l'ésser humà, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana, en la igualtat de drets d'homes i dones, i que s'han demostrat disposats a afavorir el progrés social i a instaurar unes millors condicions de vida dins d'una més gran llibertat,

Considerant que els estats membres s'han compromès a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu dels drets humans, de les llibertats fonamentals,

Considerant que una concepció comuna d'aquests drets i d'aquestes llibertats és de la més gran importància amb vista al ple acompliment d'aquest compromís,

L'ASSEMBLEA GENERAL

Proclama aquesta Declaració universal dels drets humans com l'ideal comú que tots els pobles i totes les nacions han d'assolir a fi que totes les persones i òrgans de la societat, tenint aquesta Declaració sempre present a l'esperit, s'esforcin a promoure el respecte d'aquests drets i d'aquestes llibertats mitjançant l'ensenyament i l'educació, i assegurar amb mesures progressives d'ordre nacional i internacional llur reconeixement i aplicació universals i efectius, tant per part dels estats membres com dels territoris que jurídicament en depenen.

Article 1

Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i en drets. Són dotats de raó i de consciència, i els cal mantenir-se entre ells amb esperit de fraternitat.

Tots naixem lliures. Tots tenim els nostres propis pensaments i idees. Tots hem de ser tractats de la mateixa manera.

---

¹ The Universal Declaration of Human Rights (UDHR), 10 December 1948, 217 A (III). New York (NY): United Nations; 1948. Disponible a: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> [consulta: 2 febrer 2017].

² The Universal Declaration of Human Rights 1948 (versió simplificada elaborada per Amnistia Internacional del Regne Unit) [publicació en línia]. London: Amnesty International UK; 2013. Disponible a: http://www.amnesty.org.uk/sites/default/files/udhr_simplified.pdf [consulta: 2 febrer 2017].

Article 2

Qualsevol persona pot prevaler-se de tots els drets i de totes les llibertats que aquesta declaració proclama, sense cap distinció de raça, de color, de sexe, de llengua, de religió, d'opinió política o d'altra mena, d'origen nacional o social, de fortuna, de naixement o de qualsevol altra classe. Hom no farà tampoc cap distinció fonamentada en l'estatus polític, administratiu i internacional del país o territori del qual depengui jurídicament la persona, tant si es tracta d'un país o territori independent, com si està sota la tutela, encara que no sigui autònom o que estigui sotmès a qualsevol limitació de sobirania.

Aquests drets són per a tothom; tant si som rics o pobres, sigui quin sigui el país on vivim, sigui quin sigui el nostre sexe o color, sigui quin sigui l'idioma que parlem, sigui quina sigui la nostra opinió o sigui quina sigui la nostra creença.

Article 3

Tot individu té dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de la persona.

Tots tenim dret a la vida, i a viure lliurement i amb seguretat.

Article 4

Cap persona no està sotmesa a esclavitud o servatge; l'esclavitud i el tràfic d'esclaus són prohibits en totes llurs formes.

Ningú té dret a convertir-nos en esclaus. No podem convertir a ningú en el nostre esclau.

Article 5

Cap persona no serà sotmesa a tortura ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants.

Ningú té dret a fer-nos mal o a torturar-nos.

Article 6

Tothom i en tot lloc té dret al reconeixement de la pròpia personalitat jurídica.

Tots tenim el mateix dret a fer servir la llei.

Article 7

Tothom és igual davant la llei i té dret d'obtenir-ne la mateixa protecció contra qualsevol discriminació que violi la present declaració contra tota provocació a una tal discriminació.

La llei és la mateixa per a tothom. Ens ha de tractar a tots per igual.

Article 8

Tota persona té dret a un recurs efectiu prop de les competents jurisdiccions nacionals, contra aquells actes que violin els drets fonamentals reconeguts per la constitució o la llei.

Tots podem demanar ajuda a la llei quan no se'ns tracta d'una manera justa.

Article 9

Ningú no pot ser arrestat, detingut ni exiliat arbitràriament.

Ningú té dret a enviar-nos a la presó sense un bon motiu, a mantenir-nos empresonats ni a fer-nos fora del nostre país.

Article 10

Tota persona té dret, en règim d'igualtat, que la seva causa sigui portada equitativament i imparcialment en un tribunal independent i imparcial, el qual decidirà tant sobre els seus drets i les seves obligacions com sobre el fonament de tota acusació adreçada contra ella en matèria penal.

Si s'acusa algú d'infringir la llei, aquesta persona té dret a un judici just i públic.

Article 11

1. Hom presumeix innocent tota persona acusada d'un acte delictuós fins que la seva culpabilitat hagi estat establerta legalment en el curs d'un procés públic, en el qual totes les garanties necessàries per a la defensa hagin estat assegurades.

2. Ningú no serà condemnat per accions o per omissions que quan foren comeses no constituïen acte delictuós d'acord amb el dret nacional i internacional. Tampoc no s'imposarà cap pena superior a la que era aplicable quan l'acte delictuós fou comès.

No s'ha de culpar ningú per haver fet alguna cosa fins que no es demostrï que ho ha fet. Si ens acusen d'haver fet alguna cosa incorrecta, tenim dret a demostrar que no és cert. Ningú ens ha de castigar per alguna cosa que no hem fet o per fer alguna cosa que no era il·legal quan ho vam fer.

Article 12

Ningú no serà objecte d'intromissions arbitràries en la seva vida privada ni en la de la seva família, en el seu domicili ni en la seva correspondència, ni d'atemptats contra la seva fama o reputació. Tota persona té dret a la protecció de la llei contra aquestes intromissions o aquests atemptats.

Ningú ha d'intentar perjudicar la nostra reputació. Ningú té dret a entrar a casa nostra, a obrir la nostra correspondència ni a molestar-nos a nosaltres ni a la nostra família sense un bon motiu.

Article 13

1. Tota persona té dret a circular i a escollir el seu lloc de residència a l'interior d'un estat.

2. Aquest dret no podrà ésser invocat en cas de persecució basada realment en un crim de dret comú, o actes contraris als principis i fins de les Nacions Unides.

Tots tenim dret a anar allà on volem dintre del nostre país i a viatjar a l'estranger si volem.

Article 14

1. En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil i a beneficiar-se'n en d'altres països.
2. Aquest dret no podrà ésser invocat en cas de persecució basada realment en un crim de dret comú, o actes contraris als principis i fins de les Nacions Unides.

Si tenim por que ens tractin malament en el nostre propi país, tots tenim dret a anar a un altre país i demanar protecció.

Article 15

1. Tot individu té dret a una nacionalitat.
2. Ningú no pot ésser privat arbitràriament de la seva nacionalitat ni del dret a canviar de nacionalitat.

Tots tenim dret a pertànyer a un país.

Article 16

1. A partir de l'edat núbil, l'home i la dona, sense cap restricció per raó de raça, nacionalitat o religió, tenen dret a casar-se i a fundar una família. Ambdós tenen drets iguals al matrimoni, durant el matrimoni i en el moment de la seva dissolució.
2. El matrimoni només pot realitzar-se amb el consentiment lliure i ple dels futurs esposos.
3. La família és l'element natural i fonamental de la societat, i té dret a la protecció de la societat i de l'estat.

Tota persona adulta té dret a casar-se i a formar una família si vol. Els homes i les dones tenen els mateixos drets quan es casen i quan se separen.

Article 17

1. Tota persona, individualment i col·lectiva, té dret a la propietat.
2. Ningú no pot ésser privat arbitràriament de la seva propietat.

Tota persona té dret a tenir coses o compartir-les. Ningú ens les ha de prendre sense un bon motiu.

Article 18

Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret comporta la llibertat de canviar de religió o de convicció i la de manifestar-les individualment o en comú, en públic i en privat, mitjançant l'ensenyament, la predicació, el culte i l'acompliment de ritus.

Tots tenim dret a creure en allò que volem creure, tenir una religió o canviar-la si volem.

Article 19

Tot individu té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; això comporta el dret a no ésser inquietat per causa de les opinions i el de cercar, rebre o difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà d'expressió i sense consideració de fronteres.

Tots tenim dret a prendre les nostres pròpies decisions, pensar el que creiem, dir el que pensem i compartir les nostres idees amb altres persones, visquin on visquin, a través de llibres, la ràdio, la televisió i per altres mitjans.

Article 20

1. Tota persona té dret a la llibertat de reunió i d'associació pacífiques.

2. Ningú no pot ésser obligat a pertànyer a una determinada associació.

Tots tenim dret a reunir-nos amb els nostres amics i a treballar-hi de manera pacífica per defensar els nostres drets. Ningú pot fer que ens unim a un grup si no volem.

Article 21

1. Tothom té dret a prendre part en la direcció dels afers públics del seu país, sigui directament, sigui per mitjà de representants elegits lliurement.

2. Tota persona té dret a accedir a les funcions públiques del país en condicions d'igualtat..

3. La voluntat del poble és el fonament de l'autoritat dels poders públics; aquesta voluntat ha d'expressar-se mitjançant eleccions sinceres que cal celebrar periòdicament per sufragi universal igual i secret, o seguint qualsevol procediment equivalent que asseuri la llibertat del vot.

Tots tenim dret a participar en el govern del nostre país. Tota persona adulta ha de poder escollir els seus líders de tant en tant i ha de poder votar en secret.

Article 22

Tota persona, com a membre de la societat, té dret a la seguretat social; té la facultat d'obtenir la satisfacció dels drets econòmics socials i culturals indispensables a la seva dignitat i al lliure desenvolupament de la seva personalitat, per l'esforç nacional i la cooperació internacional, segons l'organització i els recursos de cada país.

Tots tenim dret a un habitatge, a tenir prou diners per viure i a assistència mèdica si estem malalts. Tots hem de poder gaudir de la música, l'art, l'artesania, l'esport i fer servir les nostres habilitats.

Article 23

1. Tota persona té dret al treball, a la lliure elecció del seu treball i a la protecció contra la desocupació.

La salut mental, la discapacitat i els drets humans

Formació bàsica QualityRights de l'OMS: els serveis socials i de salut mental

2. Tothom té dret, sense cap discriminació, a igual salari per igual treball.

3. Tothom que treballa té dret a una remuneració equitativa i satisfactòria que asseguri per a ell i per a la seva família una existència conforme amb la dignitat humana, completada, si cal, amb els altres mitjans de protecció social.

4. Tota persona té dret, unint-se amb d'altres, a fundar sindicats i a afiliar-s'hi per a la defensa dels propis interessos.

Tota persona adulta té dret a una feina, a cobrar un sou digne per la seva feina i a unir-se a un sindicat.

Article 24

Tota persona té dret al descans i al lleure i, particularment, a una limitació raonable de la jornada de treball i a vacances periòdiques pagades.

Tots tenim dret a descansar de la feina i a relaxar-nos.

Article 25

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri la seva salut, el seu benestar i els de la seva família, especialment quant a alimentació, a vestit, a habitatge, a atenció mèdica i als necessaris serveis socials; tota persona té dret a la seguretat en cas de desocupació, malaltia, invalidesa, viduïtat, vellesa o en d'altres casos de pèrdua dels mitjans de subsistència a causa de circumstàncies independents de la seva voluntat.

2. La maternitat i la infantesa tenen dret a una ajuda i a una assistència especials. Tot infant nascut en el matrimoni o fora d'ell, frueix d'igual protecció social.

Tots tenim dret a una bona vida, amb prou menjar, roba, habitatge i atenció sanitària. Mares i fills, persones sense feina, gent gran i persones amb discapacitat, tots tenen dret a rebre ajuda.

Article 26

1. Tota persona té dret a l'educació. L'educació serà gratuïta, si més no, en el grau elemental i fonamental. L'ensenyament elemental és obligatori. Cal que l'ensenyament tècnic i professional sigui generalitzat, i que s'obri a tothom l'accés als estudis superiors amb plena igualtat per a tots amb atenció al mèrit de cadascú.

2. L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i al reforçament del respecte dels Drets Humans i de les llibertats fonamentals. Ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups socials o religiosos, i la difusió de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.

3. El pare i la mare tenen, amb prioritat, dret a decidir la classe d'educació de llurs fills.

Tots tenim dret a una educació i a acabar l'educació primària, que hauria de ser gratuïta. Hem de poder aprendre una professió o fer servir totes les nostres

habilitats. Hem de saber què és les Nacions Unides i com entendre'ns amb altres persones i respectar els seus drets. Els nostres pares tenen dret a decidir com i què aprendrem.

Article 27

1. Tota persona té dret a prendre part lliurement en la vida cultural de la comunitat, a fruitar de les arts i a participar del progrés científic i dels beneficis que en resultin.

2. Qualsevol persona té dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les produccions científiques, literàries i artístiques de què sigui autor.

Tots tenim dret a la nostra pròpia forma de vida i a gaudir de les coses bones que ens ofereixen la ciència i l'aprenentatge.

Article 28

Tota persona té dret que regni en el medi social i internacional un ordre que permeti d'assolir amb plena eficàcia els drets i les llibertats enunciats en aquesta declaració.

Tenim dret a la pau i a l'ordre perquè tots puguem gaudir dels drets i llibertats en el nostre país i arreu del món.

Article 29

1. Tota persona té dret a uns deures envers la comunitat en la qual, només, li és possible el lliure i ple desplegament de la personalitat.

2. En l'exercici dels drets i en el gaudi de les llibertats ningú no està sotmès sinó a les limitacions establertes en la llei, exclusivament en l'ordre a assegurar el reconeixement i el respecte dels drets i de les llibertats alienes, i a fi de satisfer les justes exigències de la moral, de l'ordre públic i del benestar general en una societat democràtica.

3. Aquests deures i aquestes llibertats mai no podran ésser exercits contra els fins i els principis de les Nacions Unides.

Tenim un deure amb els altres i hem de protegir els seus drets i llibertats.

Article 30

Cap disposició d'aquesta declaració no pot ésser interpretada en el sentit que un estat, un grup o un individu tinguin dret a lliurar-se a una activitat o a cometre un acte encaminat a la destrucció dels drets i les llibertats que s'hi enuncien.

Ningú ens pot prendre aquests drets i llibertats.

Annex 3. La Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat

(versió original amb versió simplificada)^{3,4,5}

Les versions en diferents llengües (incloent-li la llengua de signes) estan disponibles a:
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-withdisabilities.html> [consulta: 5 març 2018].

Article 1. Propòsit

El propòsit d'aquesta Convenció és promoure, protegir i assegurar el gaudi ple i en condicions d'igualtat de tots els drets humans i llibertats fonamentals per totes les persones amb discapacitat, i promoció el respecte de la seva dignitat inherent.

Dins les persones amb discapacitat s'hi inclouen les que tenen deficiències físiques, mentals, intel·lectuals o sensorials a llarg termini que, en interactuar amb diverses barreres, poden impedir la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres.

El propòsit d'aquesta Convenció és garantir que les persones amb discapacitat tinguin els mateixos drets que els altres ciutadans i que tothom respecti aquests drets.

Article 2. Definicions

A les finalitats d'aquesta Convenció:

---

³ Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 5, Article 9, on living independently and being included in the community (document CRPD/C/GC/5, publicació en línia). Geneva: Convention on the Rights of Persons with Disabilities; 2017. Disponible a:
https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fGC%2f5&Lang=en [consulta: 18 novembre 2018].

⁴ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD). United Nations (UN) General Assembly Resolution A/RES/61/106, 24 January 2007. New York (NY): United Nations; 2007. Disponible a:
<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html> [consulta: 20 novembre 2018].

⁵ United Nations (UN) Enable. International agreement on the rights of disabled people (easy-read version) [publicació en línia]. New York (NY): United Nations; 2012. Disponible a:
<https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/6761.pdf> [consulta: 2 febrer 2017].

El concepte *comunicació* inclou els llenguatges, la visualització de textos, el braille, la comunicació tàctil, els macrotipus, els dispositius multimèdia de fàcil accés, així com el llenguatge escrit, els sistemes auditius, el llenguatge senzill, els mitjans de veu digitalitzada i altres maneres, mitjans i formats augmentatius o alternatius de comunicació, incloses la tecnologia de la informació i les comunicacions de fàcil accés;

Per *llenguatge* s'entén 'tant el llenguatge oral com la llengua de signes i altres formes de comunicació no verbal';

Per *discriminació per motius de discapacitat* s'entén 'qualsevol distinció, exclusió o restricció per motius de discapacitat que tingui el propòsit o l'efecte d'obstaculitzar o deixar sense efecte el reconeixement, el gaudi o l'exercici, en igualtat de condicions, de tots els drets humans i llibertats fonamentals en els àmbits polític, econòmic, social, cultural, civil o d'un altre tipus'. Inclou totes les formes de discriminació, entre d'altres, la denegació d'ajustos raonables;

Per *ajustos raonables* s'entén 'les modificacions i adaptacions necessàries i adequades que no imposin una càrrega desproporcionada o indeguda, quan siguin necessàries en un cas particular, per garantir a les persones amb discapacitat el gaudi o l'exercici, en igualtat de condicions amb les altres, de tots els drets humans i llibertats fonamentals';

Per *disseny universal* s'entén 'el disseny de productes, entorns, programes i serveis que puguin utilitzar totes les persones, tant com sigui possible, sense necessitat d'adaptació ni disseny especialitzat'. El disseny universal no ha d'excloure les ajudes tècniques per a grups particulars de persones amb discapacitat quan sigui necessari.

Comunicació significa tots els mitjans emprats per les persones amb discapacitat per parlar i per entendre informació, com ara ordinadors, sistemes augmentatius o braille.

Discriminació significa ser tractat injustament pel fet de tenir una discapacitat; inclou no rebre un suport adaptat raonable.

Llenguatge significa qualsevol mitjà emprat per les persones per comunicar-se amb les altres, incloent-hi el llenguatge de signes.

Ajustos raonables significa les modificacions de l'entorn que permetin a les persones amb discapacitat gaudir dels seus drets (per exemple, la realització d'ajustaments i d'adaptacions en els contextos educatiu, laboral i d'un altre tipus per garantir que les persones amb discapacitat tinguin les mateixes oportunitats que les altres).

Disseny universal significa productes i articles fets per a tothom i perquè tothom, incloent-hi les persones amb discapacitat, els pugui utilitzar.

Article 3. Principis generals

Els principis de la Convenció són:

- a. El respecte de la dignitat inherent, l'autonomia individual, inclosa la llibertat de prendre les pròpies decisions, i la independència de les persones;
- b. La no-discriminació;
- c. La participació i la inclusió plenes i efectives a la societat;
- d. El respecte per la diferència i l'acceptació de les persones amb discapacitat com a part de la diversitat i la condició humanes;
- e. La igualtat d'oportunitats;
- f. L'accessibilitat;
- g. La igualtat entre l'home i la dona;
- h. El respecte a l'evolució de les facultats dels infants amb discapacitat i al seu dret a preservar la seva identitat.

Les idees bàsiques de la Convenció són:

- a. Les persones han de ser respectades pel que són i són lliures de prendre les seves pròpies decisions.
- b. Ningú no ha de ser discriminat (és a dir, no ha de rebre un tracte injust).
- c. Les persones amb discapacitat tenen dret a formar part de la vida comunitària i de la societat i a participar-hi.
- d. Tothom —incloent-hi les persones amb discapacitat— és diferent, i això és una cosa bona. Les persones amb discapacitat han de ser respectades i acceptades com totes les altres.
- e. Totes les persones han de tenir les mateixes oportunitats a la vida.
- f. Les persones amb discapacitat han de tenir accés a tots els serveis i activitats de què les altres gaudeixen.
- g. Els homes i les dones són iguals.
- h. Les capacitats dels infants amb discapacitat per prendre decisions i per fer coses per ells mateixos es desenvoluparan a mesura que creixin, i això s'ha de respectar.

Article 4. Obligacions generals

1. Els estats part es comprometen a garantir i a promoure el ple exercici de tots els drets humans i les llibertats fonamentals de les persones amb discapacitat, sense cap mena de discriminació per motius de discapacitat. Amb aquest objectiu, els estats part es comprometen a:
  - a. Adoptar totes les mesures legislatives, administratives i d'altra mena que calguin per fer efectius els drets reconeguts en aquesta Convenció;
  - b. Prendre totes les mesures pertinents, incloses mesures legislatives, per modificar o derogar lleis, reglaments, costums i pràctiques existents que constitueixin discriminació contra les persones amb discapacitat;
  - c. Tenir en compte, en totes les polítiques i tots els programes, la protecció i la promoció dels drets humans de les persones amb discapacitat;
  - d. Abstenir-se d'actes o pràctiques que siguin incompatibles amb aquesta Convenció i vetllar perquè les autoritats i les institucions públiques actuïn conforme al que s'hi disposa;
  - e. Prendre totes les mesures pertinents perquè cap persona, organització o empresa privada discrimini per motius de discapacitat;
  - f. Emprendre o promoure la investigació i el desenvolupament de béns, serveis, equips i instal·lacions de disseny universal, d'acord amb la definició de l'article 2 d'aquesta Convenció, que requereixin la menor adaptació possible i el menor cost per a satisfer les necessitats específiques de les persones amb discapacitat, promoure la seva disponibilitat i ús, i promoure el disseny universal en l'elaboració de normes i directrius;
  - g. Emprendre o promoure la investigació i el desenvolupament, i promoure la disponibilitat i l'ús de noves tecnologies, incloses les tecnologies de la informació i les comunicacions, ajuts per a la mobilitat, dispositius tècnics i tecnologies de suport adequades per a les persones amb discapacitat, donant prioritat a les de preu assequible;
  - h. Proporcionar informació que sigui accessible per a les persones amb discapacitat sobre ajuts a la mobilitat, dispositius tècnics i tecnologies de suport, incloses noves tecnologies, així com altres formes d'assistència i serveis i instal·lacions de suport;
  - i. Promoure la formació dels professionals i el personal que treballen amb persones amb discapacitat sobre els drets reconeguts en aquesta Convenció, per tal de prestar millor l'assistència i els serveis garantits per aquests drets.
2. Pel que fa als drets econòmics, socials i culturals, els estats part es comprometen a adoptar mesures fins al màxim dels seus recursos disponibles i, quan calgui, en el marc de la cooperació internacional, per assolir, de manera progressiva, el ple exercici d'aquests drets, sense perjudici de les obligacions previstes en aquesta Convenció que siguin aplicables immediatament en virtut del dret internacional.
3. En l'elaboració i aplicació de legislació i polítiques per fer efectiva aquesta Convenció, i en altres processos d'adopció de decisions sobre qüestions relacionades amb les persones amb

discapacitat, els estats part han de celebrar consultes estretes i han de col·laborar activament amb les persones amb discapacitat, inclosos els infants amb discapacitat, a través de les organitzacions que les representen.

4. Res del que estableix aquesta Convenció no afecta les disposicions que puguin facilitar, en major mesura, l'exercici dels drets de les persones amb discapacitat i que puguin figurar en la legislació d'un estat part o en el dret internacional en vigor en aquest estat. No s'han de restringir ni derogar cap dels drets humans i les llibertats fonamentals reconeguts o existents en els estats part en aquesta Convenció de conformitat amb la llei, les convencions i els convenis, els reglaments o el costum amb el pretext que aquesta Convenció no reconeix aquests drets o llibertats o els reconeix en menor mesura.
5. Les disposicions d'aquesta Convenció s'apliquen a totes les parts dels estats federals, sense limitacions ni excepcions.

Què han de fer els països?

1. Tots els països s'han d'assegurar que es respectin els drets de les persones amb discapacitat i que siguin tractades en igualtat de condicions amb les altres. Per aconseguir-ho, han de fer el següent:
  - a. Promulgar o modificar lleis i normes.
  - b. Canviar les lleis, les normes o els comportaments que facin que les persones amb discapacitat siguin tractades injustament.
  - c. Tenir en compte els drets humans de les persones amb discapacitat sempre que posin en marxa una política o un programa.
  - d. Assegurar-se que no facin res que sigui incompatible amb aquesta Convenció i que el govern i les autoritats la respectin.
  - e. Prendre mesures per garantir que les persones, les organitzacions i les empreses tractin les persones amb discapacitat d'una manera equitativa i justa.
  - f. Desenvolupar productes i serveis que tothom pugui utilitzar.
  - g. Desenvolupar i fer servir tecnologia per ajudar les persones amb discapacitat i garantir que hi tinguin accés a un preu econòmic.
  - h. Donar informació accessible a les persones amb discapacitat sobre coses o serveis que els puguin ser útils i els puguin beneficiar.
  - i. Impartir formació a les persones perquè puguin respectar els drets reconeguts en aquesta Convenció.

2. Tots els països s'han d'esforçar al màxim per assegurar-se que les persones amb discapacitat no siguin discriminades.
3. Tots els països han d'implicar les persones amb discapacitat en l'elaboració de noves lleis i polítiques.
4. Quan els països tinguin normes o lleis que siguin millors que els estàndards de la Convenció, no les han de canviar.
5. La Convenció és aplicable a qualsevol àmbit de tots els països.

Article 5. Igualtat i no discriminació

1. Els estats part reconeixen que totes les persones són iguals davant la llei i en virtut de la llei, i que tenen dret a la mateixa protecció legal i a beneficiar-se de la llei en la mateixa mesura, sense cap mena de discriminació.
  2. Els estats part han de prohibir tota discriminació per motius de discapacitat i garantir a totes les persones amb discapacitat protecció legal igual i efectiva contra la discriminació per qualsevol motiu.
  3. Amb la finalitat de promoure la igualtat i eliminar la discriminació, els estats part han d'adoptar totes les mesures pertinents per assegurar la realització d'ajustaments raonables.
  4. No es consideren discriminatòries, en virtut d'aquesta Convenció, les mesures específiques que siguin necessàries per accelerar o assolir la igualtat de fet de les persones amb discapacitat.
-
1. Els països estan d'acord que totes les persones són iguals.
  2. No es permet discriminar persones amb discapacitat i la llei empara les persones contra la discriminació.
  3. Els països s'han d'assegurar que les persones obtinguin els ajustaments raonables que necessitin (és a dir, que es realitzin modificacions i adaptacions en la societat perquè totes les persones, incloses les persones amb discapacitat, puguin accedir a la informació, als serveis, a les activitats i a les oportunitats).
  4. El fet que els països promulguin unes lleis o normes específiques per garantir que les persones amb discapacitat siguin iguals en la pràctica no equival a una discriminació.

Article 6. Dones amb discapacitat

1. Els estats part reconeixen que les dones i les nenes amb discapacitat estan subjectes a múltiples formes de discriminació i, en aquest sentit, han d'adoptar mesures per garantir que puguin gaudir plenament i en igualtat de condicions de tots els drets humans i llibertats fonamentals.
  2. Els estats part han de prendre totes les mesures pertinents per garantir el ple desenvolupament, avenç i potenciació de la dona, amb el propòsit de garantir-li l'exercici i gaudi dels drets humans i les llibertats fonamentals establerts en aquesta Convenció.
-
1. Les dones i les nenes amb discapacitat solen rebre un tracte que fins i tot és més injust. Elles també han de poder gaudir de tots els drets humans.
  2. Els països s'han d'assegurar que les dones i les nenes tinguin prou oportunitats a la vida, i poder i control sobre la seva vida, per gaudir de tots els drets de la Convenció.

Article 7. Infants amb discapacitat

1. Els estats part han de prendre totes les mesures necessàries per garantir que tots els infants amb discapacitat gaudeixin plenament de tots els drets humans i llibertats fonamentals en igualtat de condicions amb els altres infants.
  2. En totes les activitats relacionades amb els infants amb discapacitat, una consideració primordial és la protecció de l'interès superior de l'infant.
  3. Els estats part han de garantir que els infants amb discapacitat tinguin dret a expressar la seva opinió lliurement sobre totes les qüestions que els afectin; aquesta opinió ha de rebre la consideració deguda tenint en compte llur edat i maduresa, en igualtat de condicions amb els altres infants, i a rebre assistència apropiada d'acord amb llur discapacitat i edat per poder exercir aquest dret.
-
1. Els infants amb discapacitat han de gaudir dels seus drets humans, com la resta dels infants.
  2. Quan es facin coses per als infants, el més important és pensar en allò que més els convingui.
  3. Els països s'han d'assegurar que els infants amb discapacitat tinguin dret a dir-hi la seva. El seu punt de vista s'ha d'anar respectant més a mesura

que creixin i tinguin més maduresa. Quan sigui necessari, cal ajudar els infants a expressar la seva opinió.

Article 8. Presa de consciència

1. Els estats part es comprometen a adoptar mesures immediates, efectives i pertinents per:
  - a. Sensibilitzar la societat, fins i tot en l'àmbit familiar, perquè prengui major consciència sobre les persones amb discapacitat, i fomentar el respecte dels drets i la dignitat d'aquestes persones;
  - b. Lluitar contra els estereotips, els prejudicis i les pràctiques nocives respecte a les persones amb discapacitat, inclosos els que es basen en el gènere o l'edat, en tots els àmbits de la vida;
  - c. Promoure la presa de consciència sobre les capacitats i aportacions de les persones amb discapacitat.

2. Les mesures amb aquesta finalitat inclouen:
  - a. Engagar i mantenir campanyes efectives de sensibilització pública destinades a:
    - i. fomentar actituds receptives respecte als drets de les persones amb discapacitat;
    - ii. promoure percepcions positives i una major consciència social pel que fa a les persones amb discapacitat;
    - iii. promoure el reconeixement de les capacitats, els mèrits i les habilitats de les persones amb discapacitat i de les seves aportacions en relació amb el lloc de treball i el mercat laboral;
  - b. Fomentar en tots els àmbits del sistema educatiu, fins i tot entre tots els infants des d'una edat primerenca, una actitud de respecte dels drets de les persones amb discapacitat;
  - c. Encoratjar tots els òrgans dels mitjans de comunicació perquè difonguin una imatge de les persones amb discapacitat que sigui compatible amb el propòsit d'aquesta Convenció;
  - d. Promoure programes de formació sobre sensibilització que tinguin en compte les persones amb discapacitat i els seus drets.

1. Els països han de fer el següent d'una manera immediata:
  - a. Ajudar tothom a comprendre que les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets.
  - b. Combatre idees falses sobre les persones amb discapacitat i sobre les pràctiques que els són perjudicials.
  - c. Demostrar que les persones amb discapacitat poden contribuir i contribueixen a la societat.

2. Per aconseguir-ho, han de fer el següent:
  - a. Organitzar campanyes perquè la gent pensi d'una manera positiva sobre la discapacitat.
  - b. Ensenyar els infants i els adults la importància de respectar els drets de les persones amb discapacitat.
  - c. Encoratjar els mitjans de comunicació a parlar d'una manera positiva i respectuosa sobre les persones amb discapacitat.
  - d. Promoure altres programes de sensibilització.

Article 9. Accessibilitat

1. Amb la finalitat que les persones amb discapacitat puguin viure de forma independent i participar plenament en tots els aspectes de la vida, els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a l'entorn físic, el transport, la informació i les comunicacions, inclosos els sistemes i les tecnologies de la informació i les comunicacions, i a altres serveis i instal·lacions oberts al públic o d'ús públic, tant en zones urbanes com rurals. Aquestes mesures, que inclouran la identificació i l'eliminació d'obstacles i barreres d'accés, s'aplicaran, entre altres coses, a:
  - a. Els edificis, les vies públiques, el transport i altres instal·lacions exteriors i interiors, com ara escoles, habitatges, instal·lacions mèdiques i llocs de treball;
  - b. Els serveis d'informació, comunicacions i d'altre tipus, inclosos els serveis electrònics i d'emergència.
2. Els estats part també han d'adoptar les mesures pertinents per:
  - a. Desenvolupar, promulgar i supervisar l'aplicació de normes mínimes i directrius sobre l'accessibilitat de les instal·lacions i els serveis oberts al públic o d'ús públic;
  - b. Assegurar que les entitats privades que proporcionen instal·lacions i serveis oberts al públic o d'ús públic tinguin en compte tots els aspectes de llur accessibilitat per a les persones amb discapacitat;
  - c. Oferir formació a totes les persones involucrades en els problemes d'accessibilitat a què s'enfronten les persones amb discapacitat;
  - d. Dotar els edificis i altres instal·lacions obertes al públic de senyalització en braille i en formats de fàcil lectura i comprensió;
  - e. Oferir formes d'assistència humana o animal i intermediaris, inclosos guies, lectors i intèrprets professionals de la llengua de signes, per facilitar l'accés a edificis i altres instal·lacions obertes al públic;
  - f. Promoure altres formes adequades d'assistència i suport a les persones amb discapacitat per assegurar el seu accés a la informació;

- g. Promoure l'accés de les persones amb discapacitat als nous sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions, fins i tot a Internet;
  - h. Promoure el disseny, el desenvolupament, la producció i la distribució de sistemes i tecnologies de la informació i les comunicacions accessibles en una etapa primerenca, amb l'objectiu que aquests sistemes i tecnologies siguin accessibles al menor cost.
1. Perquè les persones amb discapacitat puguin estar amb les altres en la societat i fer les mateixes activitats que elles, els països han de donar-los accés al transport, a la informació, als edificis, als serveis i a qualsevol altre element necessari per aconseguir-ho. Els països també han d'eliminar tots els obstacles que dificultin que les persones puguin estar amb les altres a la societat.
  2. Per aconseguir-ho, han de fer el següent:
    - a. Establir normes perquè els edificis i els serveis oberts al públic siguin accessibles a les persones amb discapacitat.
    - b. Assegurar-se que les persones amb discapacitat puguin accedir als edificis i als serveis oferts per empreses privades (o altres organitzacions privades).
    - c. Impartir formació a les persones en matèria d'accessibilitat.
    - d. Escriure els senyals dels edificis oberts al públic en braille i en un llenguatge i format de fàcil lectura i comprensió.
    - e. Posar a disposició de les persones amb discapacitat altres persones que les orientin en els edificis oberts al públic, com ara guies, lectors i intèrprets del llenguatge de signes.
    - f. Promoure altres formes d'assistència.
    - g. Garantir que les persones amb discapacitat tinguin accés a les noves tecnologies de la informació, com ara internet.
    - h. Donar suport a la creació de tecnologies i d'eines que ja són accessibles per a tothom, perquè les persones amb discapacitat les puguin adquirir a un baix cost.

Article 10. Dret a la vida

Els estats part reafirmen el dret inherent a la vida de tots els éssers humans i han d'adoptar totes les mesures necessàries per garantir el gaudi efectiu d'aquest dret per part de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres.

Tothom té dret a la vida. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat gaudeixin d'aquest dret en igualtat de condicions amb les altres.

Article 11. Situacions de risc i emergències humanitàries

Els estats part adoptaran, en virtut de les responsabilitats que els corresponen d'acord amb el dret internacional, i en concret el dret internacional humanitari i el dret internacional dels drets humans, totes les mesures necessàries per garantir la seguretat i la protecció de les persones amb discapacitat en situacions de risc, incloses les situacions de conflicte armat, les emergències humanitàries i els desastres naturals.

Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat estiguin degudament protegides en situacions de perill, com ara guerres i catàstrofes naturals (huracans, terratrèmols, inundacions, etc.).

Article 12. Igual reconeixement com a persones davant la llei

1. Els estats part reafirmen que les persones amb discapacitat tenen dret a tot arreu al reconeixement de la seva personalitat jurídica.
2. Els estats part reconeixeran que les persones amb discapacitat tenen capacitat jurídica en igualtat de condicions amb les altres en tots els aspectes de la vida.
3. Els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per proporcionar accés a les persones amb discapacitat al suport que puguin necessitar en l'exercici de la seva capacitat jurídica.
4. Els estats part han d'assegurar que en totes les mesures relatives a l'exercici de la capacitat jurídica es proporcionin salvaguardes adequades i efectives per impedir els abusos en conformitat amb el dret internacional en matèria de drets humans. Aquestes salvaguardes han d'assegurar que les mesures relatives a l'exercici de la capacitat jurídica respectin els drets, la voluntat i les preferències de la persona, que no hi hagi conflicte d'interessos ni influència indeguda, que siguin proporcionals i adaptades a les circumstàncies de la persona, que s'apliquin en el termini més curt possible i que estiguin subjectes a exàmens periòdics per part d'una autoritat o un òrgan judicial competent, independent i imparcial. Les salvaguardes seran proporcionals al grau en què aquestes mesures afectin els drets i els interessos de les persones.
5. Sense perjudici del que disposa aquest article, els estats part han de prendre totes les mesures que siguin pertinents i efectives per garantir el dret de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a ser propietàries i heretar béns, controlar els seus propis assumptes econòmics i tenir accés en igualtat de condicions a préstecs bancaris, hipoteques i

altres modalitats de crèdit financer, i han de vetllar perquè les persones amb discapacitat no siguin privades dels seus béns de manera arbitrària.

1. La llei ha de reconèixer que les persones amb discapacitat són éssers humans amb els mateixos drets i les mateixes responsabilitats que qualsevol altra persona.
2. Les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets que les altres i els han de poder utilitzar. Les persones amb discapacitat han de poder actuar d'acord amb la llei; això vol dir que han de poder fer transaccions i crear, modificar o finalitzar relacions jurídiques, així com prendre les seves pròpies decisions, i els altres han de respectar aquestes decisions.
3. Quan les persones amb discapacitat tinguin dificultats per prendre decisions per si mateixes, tenen dret a rebre un suport que les ajudi a prendre aquestes decisions.
4. Quan les persones rebin suport per prendre decisions, han d'estar protegides contra possibles abusos. A més a més:
  - El suport que rebin les persones ha de respectar els seus drets i allò que elles vulguin.
  - No ha de ser en interès ni en benefici de cap altra persona.
  - Les persones que donin suport no han d'intentar influenciar les persones perquè prenguin decisions en contra de la seva voluntat.
  - Cal que el suport prestat sigui suficient per a allò que les persones necessitin.
  - El suport ha de ser el més breu possible.
  - El suport prestat ha de ser vigilat amb regularitat per una autoritat fiable.
5. Els països han de vetllar per la igualtat de drets de les persones amb discapacitat pel que fa a:
  - Posseir o rebre béns.
  - Controlar els seus diners.
  - Sol·licitar préstecs.
  - Assegurar-se que ningú no els prengui la casa ni els diners.

Article 13. Accés a la justícia

1. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a la justícia en igualtat de condicions amb les altres, fins i tot mitjançant ajustaments de procediment i adequats a l'edat, per facilitar el compliment de les funcions efectives d'aquestes persones com a participants directes i indirectes, inclosa la declaració com a testimonis, en tots els procediments judicials, amb inclusió de l'etapa d'investigació i altres etapes preliminars.
  2. Amb la finalitat d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés efectiu a la justícia, els estats part han de promoure la capacitat adequada de les persones que treballen en l'Administració de Justícia, inclòs el personal policial i penitenciari.
-
1. Les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets que les altres a anar als tribunals, a portar altres persones als tribunals o a participar en allò que tingui lloc en els tribunals. Les persones amb discapacitat han de rebre suport per garantir que tenen accés a la justícia.
  2. Els països han d'impartir formació a les persones que treballin en els jutjats i els tribunals, així com al personal de la policia i de les presons, perquè puguin ajudar les persones amb discapacitat a tenir accés a la justícia.

Article 14. Llibertat i seguretat de la persona

1. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres:
    - a. Gaudeixin del dret a la llibertat i seguretat de la persona;
    - b. No es vegin privades de la seva llibertat il·legalment o arbitrària i que qualsevol privació de llibertat sigui conforme a la llei, i que l'existència d'una discapacitat no justifiqui en cap cas una privació de la llibertat.
  2. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat que es vegin privades de la seva llibertat en motiu d'un procés tinguin, en igualtat de condicions amb les altres, dret a garanties de conformitat amb el dret internacional dels drets humans i a ser tractades de conformitat amb els objectius i principis d'aquesta Convenció, inclosa l'aplicació d'ajustaments raonables.
-
1. Les persones amb discapacitat tenen dret a:
    - a. Ser tan lliures com les altres persones, i la llei ha de protegir aquesta llibertat.

- b. No veure's privades de la seva llibertat ni a ser empresonades pel fet de tenir una discapacitat.
2. Si les persones amb discapacitat són empresonades, han d'estar emparades per la legislació internacional en matèria de drets humans i han de ser tractades de manera que es respectin els objectius i els principis d'aquesta Convenció.

Article 15. Protecció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants

1. Cap persona no ha d'ésser sotmesa a tortura o altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants. En particular, ningú no ha de ser sotmès a experiments mèdics o científics sense el seu lliure consentiment.
  2. Els estats part han de prendre totes les mesures de caràcter legislatiu, administratiu, judicial o d'altra mena que calguin per evitar que les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, siguin sotmeses a tortures o altres tractes o penes cruels, inhumans o degradants.
-
1. Les persones amb discapacitat no han de ser torturades ni tractades amb crueltat. No poden ser objecte d'experiments per part de personal mèdic ni científic, llevat que hi estiguin d'acord lliurement.
  2. Els països han de fer tot allò que sigui possible perquè les persones amb discapacitat no siguin torturades ni tractades amb crueltat.

Article 16. Protecció contra l'explotació, la violència i l'abús

1. Els estats part han d'adoptar totes les mesures de caràcter legislatiu, administratiu, social, educatiu i d'altra mena que siguin pertinents per protegir les persones amb discapacitat, tant en el si de la llar com fora, contra totes les formes d'explotació, violència i abús, inclosos els aspectes relacionats amb el gènere.
2. Els estats part també han d'adoptar totes les mesures pertinents per impedir qualsevol forma d'explotació, violència i abús i asseguraran, entre altres coses, que existeixin formes adequades d'assistència i suport que tinguin en compte el gènere i l'edat per a les persones amb discapacitat, els seus familiars i les persones que en tinguin cura i, fins i tot, han de proporcionar informació i educació sobre la manera de prevenir, reconèixer i denunciar els

casos d'explotació, violència i abús. Els estats part han d'assegurar que els serveis de protecció tinguin en compte l'edat, el gènere i la discapacitat.

3. Per tal d'impedir que es produeixin casos d'explotació, violència i abús, els estats part han d'assegurar que tots els serveis i programes dissenyats per servir a les persones amb discapacitat siguin supervisats efectivament per autoritats independents.
  4. Els estats part han de prendre totes les mesures pertinents per promoure la recuperació física, cognitiva i psicològica, la rehabilitació i la reintegració social de les persones amb discapacitat que siguin víctimes de qualsevol forma d'explotació, violència o abús, fins i tot mitjançant la prestació de serveis de protecció. Aquesta recuperació i integració tindran lloc en un entorn que sigui favorable per a la salut, el benestar, l'autoestima, la dignitat i l'autonomia de la persona i que tingui en compte les necessitats específiques del gènere i l'edat.
  5. Els estats part han d'adoptar legislació i polítiques efectives, incloses legislació i polítiques centrades en la dona i en la infància, per assegurar que els casos d'explotació, violència i abús contra persones amb discapacitat siguin detectats, investigats i, si escau, jutjats.
-
1. Els països han de promulgar lleis i normes per garantir que les persones amb discapacitat estiguin protegides, a dins i a fora de casa seva, contra la violència i contra l'explotació i els casos d'abús.
  2. Els països han de prevenir els casos d'abús donant suport, informació i formació a les persones amb discapacitat, als seus familiars i als seus cuidadors. Tothom ha d'aprendre a evitar, reconèixer i denunciar els casos de violència i d'abús. S'han d'assegurar que el suport per prevenir els casos d'abús tingui en compte les dones, la gent gran, els infants i les persones amb diferents tipus de discapacitat.
  3. Els països s'han d'assegurar que els serveis que donin suport a les persones amb discapacitat siguin degudament supervisats per un organisme independent.
  4. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat que hagin patit abusos rebin l'ajuda i el suport necessaris per mantenir la seva seguretat i per ajudar-les a recuperar-se dels casos d'abús.
  5. Els països s'han d'assegurar que creïn lleis i polítiques (incloses les centrades en les dones i en els infants) que permetin esbrinar amb eficàcia si es produeixen casos d'abús, per investigar aquests casos i per portar els culpables davant la justícia.

Article 17. Protecció de la integritat personal

Qualsevol persona amb discapacitat té dret que es respecti la seva integritat física i mental en igualtat de condicions amb les altres.

Cal respectar el cos i la ment de les persones amb discapacitat. Ningú no ha de danyar el seu cos ni la seva ment.

Article 18 . Llibertat de desplaçament i nacionalitat

1. Els estats part han de reconèixer el dret de les persones amb discapacitat a la llibertat de desplaçament, a la llibertat per triar la seva residència i a una nacionalitat, en igualtat de condicions amb les altres, fins i tot han d'assegurar que les persones amb discapacitat:
  - a. Tinguin dret a adquirir i canviar una nacionalitat i a no ser privades de la pròpia nacionalitat de manera arbitrària o per motius de discapacitat;
  - b. No siguin privades, per motius de discapacitat, de la seva capacitat per obtenir, posseir i utilitzar documentació relativa a la seva nacionalitat o altra documentació d'identificació o per utilitzar procediments pertinents, com el procediment d'immigració, que puguin ser necessaris per facilitar l'exercici del dret a la llibertat de desplaçament;
  - c. Tinguin llibertat per sortir de qualsevol país, fins i tot el propi;
  - d. No es vegin privades, arbitràriament o per motius de discapacitat, del dret a entrar en el seu propi país.

2. Els infants amb discapacitat han de ser inscrits immediatament després del seu naixement i han de tenir des del naixement dret a un nom, a adquirir una nacionalitat i, tant com es pugui, a conèixer els seus pares i a ser atesos per ells.

1. Les persones amb discapacitat tenen dret a desplaçar-se, a triar on viure i a tenir un país. Els països s'han d'assegurar que:
  - a. Les persones amb discapacitat tinguin dret a tenir una nacionalitat i, si escau, puguin decidir canviar de nacionalitat; no se'ls negui la nacionalitat per raons injustes ni pel fet de tenir una discapacitat.
  - b. Les persones amb discapacitat tinguin dret a tenir documents d'identitat, com ara un passaport, i a utilitzar-los, i tinguin accés als procediments d'immigració.
  - c. Tinguin llibertat per sortir de qualsevol país, inclòs el seu.
  - d. No se'ls impedeixi injustament tornar al seu propi país.

2. Els infants amb discapacitat tenen dret a ser inscrits immediatament després del seu naixement i a tenir un nom, a tenir una nacionalitat i, si és possible, a conèixer els seus pares i a ser atesos per ells.

Article 19. Dret a viure de forma independent i a ser inclòs en la comunitat

Els estats part en aquesta Convenció reconeixen el dret en igualtat de condicions de totes les persones amb discapacitat a viure en la comunitat, amb opcions iguals a les de les altres, i han d'adoptar mesures efectives i pertinents per facilitar el ple gaudi d'aquest dret per part de les persones amb discapacitat i la seva plena inclusió i participació en la comunitat, i especialment han d'assegurar que:

- a. Les persones amb discapacitat tinguin l'oportunitat de triar el seu lloc de residència i on i amb qui viure, en igualtat de condicions amb les altres, i no es vegin obligades a viure d'acord amb un sistema de vida específic;
- b. Les persones amb discapacitat tinguin accés a una varietat de serveis d'assistència domiciliària, residencial i altres serveis de suport de la comunitat, inclosa l'assistència personal que sigui necessària per facilitar la seva existència i la seva inclusió en la comunitat, i per evitar el seu aïllament o separació de la comunitat;
- c. Les instal·lacions i els serveis comunitaris per a la població en general estiguin a disposició, en igualtat de condicions, de les persones amb discapacitat i tinguin en compte llurs necessitats.

Les persones amb discapacitat tenen dret a viure com les altres persones i a gaudir de les mateixes opcions a la vida. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat:

- a. Puguin triar on viure i amb qui; no se les obligui a viure en un lloc en contra de la seva voluntat.
- b. Tinguin accés a molts serveis comunitaris diferents perquè puguin viure amb altres persones en la comunitat; no visquin en llocs que les aïllin o que les separin de la seva comunitat.
- c. Tinguin accés als mateixos serveis comunitaris que totes les altres persones.

Article 20. Mobilitat personal

Els estats part han d'adoptar mesures efectives per assegurar que les persones amb discapacitat gaudeixin de mobilitat personal amb la major independència possible, entre elles:

- a. Facilitar la mobilitat personal de les persones amb discapacitat en la forma i en el moment que desitgin a un cost assequible;

- b. Facilitar l'accés de les persones amb discapacitat a formes d'assistència humana o animal i intermediaris, tecnologies de suport, dispositius tècnics i ajuts per a la mobilitat de qualitat, fins i tot posant-los a la seva disposició a un cost assequible;
- c. Oferir a les persones amb discapacitat i al personal especialitzat que treballi amb aquestes persones capacitació en habilitats relacionades amb la mobilitat;
- d. Encoratjar les entitats que fabriquen ajuts per a la mobilitat, dispositius i tecnologies de suport a tenir en compte tots els aspectes de la mobilitat de les persones amb discapacitat.

Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat es puguin desplaçar tant com sigui possible. Per aconseguir-ho, han de fer el següent:

- a. Ajudar les persones a desplaçar-se quan i com vulguin i a un preu econòmic.
- b. Ajudar les persones a aconseguir ajuts, eines i suports per a la mobilitat que siguin de qualitat i econòmics.
- c. Impartir formació a les persones en habilitats relacionades amb la mobilitat (per exemple, com anar d'un lloc a un altre amb facilitat, rapidesa, seguretat i eficiència).
- d. Encoratjar les empreses que fabriquen ajuts per a la mobilitat a pensar en les diferents necessitats de les persones amb discapacitat.

Article 21. Llibertat d'expressió i d'opinió i accés a la informació

Els estats part han d'adoptar totes les mesures pertinents perquè les persones amb discapacitat puguin exercir el dret a la llibertat d'expressió i opinió, inclosa la llibertat d'aconseguir, rebre i facilitar informació i idees en igualtat de condicions amb les altres i mitjançant qualsevol forma de comunicació que triïn d'acord amb la definició de l'article 2 d'aquesta Convenció, entre elles:

- a. Facilitar a les persones amb discapacitat informació dirigida al públic en general, de manera oportuna i sense cost addicional, en formats accessibles i amb les tecnologies adequades als diferents tipus de discapacitat;
- b. Acceptar i facilitar la utilització de la llengua de signes, el braille, les formes, mitjans, i formats augmentatius i alternatius de comunicació i totes les altres formes, mitjans i formats de comunicació accessibles que triïn les persones amb discapacitat en les seves relacions oficials;
- c. Encoratjar les entitats privades que prestin serveis al públic en general, fins i tot mitjançant Internet, a proporcionar informació i serveis en formats que les persones amb discapacitat puguin utilitzar i als quals tinguin accés;

- d. Encoratjar els mitjans de comunicació, inclosos els que subministren informació a través d'Internet, perquè facin que els seus serveis siguin accessibles per a les persones amb discapacitat;
- e. Reconèixer i promoure la utilització de llengües de signes.

Les persones amb discapacitat tenen dret a dir i a pensar el que vulguin. També tenen dret a rebre i a donar informació. Per aconseguir-ho, poden emprar diferents formes de comunicació. Els països han de respectar aquest dret fent el següent:

- a. Assegurant-se que la informació es proporcioni de tal manera que les persones amb discapacitat la puguin comprendre.
- b. Assegurant-se que les persones es puguin comunicar amb els funcionaris, per exemple, en llenguatge de signes, en braille i d'altres maneres.
- c. Demanant a les persones que treballin en el sector privat que proporcionin la seva informació en un format que permeti a les persones amb discapacitat accedir-hi.
- d. Encoratjant els mitjans de comunicació, incloent-hi internet, a fer que els seus serveis siguin accessibles per a les persones amb discapacitat.
- e. Reconeixent i fomentant l'ús de llenguatges de signes.

Article 22. Respecte a la privacitat

1. Cap persona amb discapacitat, independentment de quin sigui el seu lloc de residència o la seva modalitat de convivència, no ha de ser objecte d'ingerències arbitràries o il·legals en la seva vida privada, família, llar, correspondència o qualsevol altre tipus de comunicació, o d'agressions il·lícites contra el seu honor i la seva reputació. Les persones amb discapacitat tenen dret a ser protegides per la llei davant d'aquestes ingerències o agressions.
2. Els estats part han de protegir la privacitat de la informació personal i relativa a la salut i a la rehabilitació de les persones amb discapacitat en igualtat de condicions amb les altres.
1. Les persones amb discapacitat tenen dret a tenir una vida privada, una família i una llar. També tenen dret a una correspondència privada, com ara trucades telefòniques, cartes o correus electrònics. Ningú no ha d'atemptar contra el seu honor ni contra la seva reputació. Això s'ha de

respectar amb independència del lloc on visquin. La llei ha d'emparar aquest dret.

2. Els països s'han d'assegurar que la informació personal de les persones amb discapacitat es tracti amb confidencialitat, tal com es fa amb la de les altres persones.

Article 23. Respecte de la llar i de la família

1. Els estats part han de prendre mesures efectives i pertinents per posar fi a la discriminació contra les persones amb discapacitat en totes les qüestions relacionades amb el matrimoni, la família, la paternitat i les relacions personals, i aconseguir que les persones amb discapacitat estiguin en igualtat de condicions amb les altres, amb la finalitat d'assegurar que:
  - a. Es reconegui el dret de totes les persones amb discapacitat en edat de contreure matrimoni, a casar-se i fundar una família sobre la base del consentiment lliure i ple dels futurs cònjuges;
  - b. Es respecti el dret de les persones amb discapacitat a decidir lliurement i de manera responsable el nombre de fills que volen tenir i el temps que ha de transcórrer entre un naixement i l'altre, i a tenir accés a informació, educació sobre reproducció i planificació familiar apropiats per a la seva edat, i s'ofereixin els mitjans necessaris que els permetin d'exercir aquests drets;
  - c. Les persones amb discapacitat, inclosos els infants, mantinguin la seva fertilitat, en igualtat de condicions amb les altres.
2. Els estats part han de garantir els drets i les obligacions de les persones amb discapacitat pel que fa a la custòdia, la tutela, la guarda, l'adopció d'infants o institucions similars, quan aquests conceptes es recullin en la legislació nacional; en tots els casos s'ha de vetllar al màxim per l'interès superior de l'infant. Els estats part han de prestar l'assistència apropiada a les persones amb discapacitat per a l'acompliment de les seves responsabilitats en la criança dels fills.
3. Els estats part han d'assegurar que els infants amb discapacitat tinguin els mateixos drets pel que fa a la vida en família. Per fer efectius aquests drets, i amb la finalitat de prevenir l'ocultació, l'abandó, la negligència i la segregació dels infants amb discapacitat, els estats part han de vetllar perquè es proporcionin amb anticipació informació, serveis i suport generals als menors amb discapacitat i a les seves famílies.
4. Els estats part han d'assegurar que els infants no siguin separats dels seus pares contra la seva voluntat, tret quan les autoritats competents, amb subjecció a un examen judicial, determinin, en conformitat amb la llei i els procediments aplicables, que aquesta separació és necessària en l'interès superior del nen. En cap cas no s'ha de separar un menor dels seus pares per raó d'una discapacitat del menor, d'ambdós pares o d'un d'ells.

5. Els estats part han de fer tot el possible, quan la família immediata no pugui tenir cura d'un infant amb discapacitat, per proporcionar atenció alternativa dintre de la família extensa i, si això no fos possible, dintre de la comunitat en un entorn familiar.

1. Les persones amb discapacitat tenen dret a casar-se, a formar una família, a ser pares i a tenir relacions en igualtat de condicions amb les altres.
  - a. Les persones amb discapacitat tenen dret a casar-se i a formar una família, sempre que tots dos membres de la parella hi estiguin d'acord.
  - b. Les persones amb discapacitat tenen dret a decidir quants fills volen tenir i quan els volen tenir. Han de rebre educació sobre reproducció.
  - c. No s'ha d'impedir que les persones amb discapacitat tinguin fills, per exemple, mitjançant l'esterilització.
2. Les persones amb discapacitat tenen els mateixos drets i les mateixes responsabilitats que les altres en matèria d'adopció. Els països han de donar suport a les persones amb discapacitat perquè puguin criar els seus fills.
3. Els països han de protegir els infants amb discapacitat perquè no siguin ocultats, abandonats, descuidats ni apartats de la societat, i han de donar suport i informació a les seves famílies per assegurar-se que això no passi.
4. Els països han de garantir que no se separi els infants dels seus pares pel fet que ells o els seus pares tinguin una discapacitat. Quan se separi un infant dels seus pares, la llei ha de garantir que aquesta separació sigui justa i pel bé de l'infant.
5. Quan els pares no es puguin fer càrrec d'un infant amb discapacitat, aquest s'ha de quedar amb altres familiars. Quan això no sigui possible, ha de viure dins la comunitat en un entorn familiar.

Article 24. Educació

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a l'educació. Amb la intenció de fer efectiu aquest dret sense discriminació i sobre la base de la igualtat d'oportunitats, els estats part han d'assegurar un sistema d'educació inclusiu en tots els àmbits, i també l'ensenyament al llarg de la vida, amb la intenció de:

- a. Desenvolupar plenament el potencial humà i el sentit de la dignitat i l'autoestima i reforçar el respecte pels drets humans, les llibertats fonamentals i la diversitat humana;
  - b. Desenvolupar al màxim la personalitat, els talents i la creativitat de les persones amb discapacitat, i també les seves aptituds mentals i físiques;
  - c. Fer possible que les persones amb discapacitat participin de manera efectiva en una societat lliure.
2. En fer efectiu aquest dret, els estats part han d'assegurar que:
- a. Les persones amb discapacitat no quedin excloses del sistema general d'educació per motius de discapacitat, i que els infants amb discapacitat no quedin exclosos de l'ensenyament primari gratuït i obligatori ni de l'ensenyament secundari per motius de discapacitat;
  - b. Les persones amb discapacitat puguin accedir a una educació primària i secundària inclusiva, de qualitat i gratuïta, en igualtat de condicions amb les altres, en la comunitat on visquin;
  - c. Es facin ajustaments raonables en funció de les necessitats individuals;
  - d. Es presti el suport necessari a les persones amb discapacitat, en el marc del sistema general d'educació, per facilitar la seva formació efectiva;
  - e. Es facilitin mesures de suport personalitzades i efectives en entorns que fomentin al màxim el desenvolupament acadèmic i social, de conformitat amb l'objectiu de la plena inclusió.
3. Els estats part han d'oferir a les persones amb discapacitat la possibilitat d'aprendre habilitats per a la vida i desenvolupament social, amb la finalitat de propiciar la seva participació plena i en igualtat de condicions en l'educació i com a membres de la comunitat. Amb aquesta finalitat, els estats part han d'adoptar les mesures pertinents, entre elles:
- a. Facilitar l'aprenentatge del braille, l'escriptura alternativa, altres formes, mitjans i formats de comunicació augmentatius o alternatius i habilitats d'orientació i de mobilitat, i també la tutoria i el suport entre iguals;
  - b. Facilitar l'aprenentatge de la llengua de signes i la promoció de la identitat lingüística de les persones sordes;
  - c. Assegurar que l'educació de les persones, i en particular els infants cecs, sords o sordcecs s'imparteixi en els llenguatges i les formes i mitjans de comunicació més apropiats per a cada persona i en entorns que permetin assolir llur màxim desenvolupament acadèmic i social.
4. Per tal de contribuir a fer efectiu aquest dret, els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per contractar mestres, inclosos mestres amb discapacitat, que estiguin qualificats en llengua de signes o braille i per formar professionals i personal que treballin en tots els nivells educatius. Aqueixa formació ha d'incloure la presa de consciència sobre la discapacitat

i l'ús de formes, mitjans i formats de comunicació augmentatius i alternatius apropiats, i de tècniques i materials educatius per donar suport a les persones amb discapacitat.

5. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés general a l'educació superior, la formació professional, l'educació per a adults i l'aprenentatge durant tota la vida sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres. Amb aquesta finalitat, els estats part han d'assegurar que es portin a terme ajustaments raonables per a les persones amb discapacitat.
1. Les persones amb discapacitat tenen el mateix dret a l'educació que les altres. Els països s'han d'assegurar que el sistema educatiu les accepti i que puguin aprendre al llarg de la vida per tal que:
  - a. Puguin desenvolupar les seves habilitats i capacitats i puguin ser acceptades i valorades al món.
  - b. Puguin desenvolupar la seva personalitat, creativitat, talent i altres habilitats.
  - c. Puguin fer activitats amb i per a altres persones.
2. Els països s'han d'assegurar que:
  - a. Les persones amb discapacitat no siguin excloses (mantingudes fora) de l'educació convencional; que els infants amb discapacitat puguin anar a l'escola primària i secundària convencionals.
  - b. Les persones amb discapacitat puguin anar a escoles inclusives, de qualitat i gratuïtes i que estiguin prop de casa seva, tal com fan les altres persones.
  - c. Les escoles i les universitats facin canvis en el seu entorn perquè els infants i els adults amb discapacitat hi puguin accedir.
  - d. Les persones amb discapacitat rebin el suport que necessitin per aprendre.
  - e. El suport s'adapti a cada persona.
3. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat puguin aprendre habilitats per a la vida i per al desenvolupament social per tal de garantir que visquin i participin en la societat i en la vida de la seva comunitat en les mateixes condicions que les altres persones. Per aconseguir-ho, els països han d'encoratjar els ciutadans a aprendre tots

els sistemes que les persones amb discapacitat poden utilitzar per comunicar-se.

4. Els països han de contractar professors, incloent-hi professors amb discapacitat, que estiguin qualificats en llenguatge de signes i/o braille. També han d'impartir formació a les persones que treballin en l'àmbit educatiu perquè aprenguin habilitats i tècniques que els ajudin a donar suport a les persones amb discapacitat.
5. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat puguin tenir accés a oportunitats educatives després d'haver acabat l'escola primària i secundària, incloent-hi la formació necessària per aconseguir una feina, per tal d'ajudar-les a tenir una vida millor i a reforçar els seus coneixements i les seves habilitats.

Article 25. Salut

Els estats part reconeixen que les persones amb discapacitat tenen dret a gaudir del més alt nivell possible de salut sense discriminació per motius de discapacitat. Els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per assegurar l'accés de les persones amb discapacitat a serveis de salut que tinguin en compte les qüestions de gènere, inclosa la rehabilitació relacionada amb la salut. En particular, els estats part han de:

- a. Proporcionar a les persones amb discapacitat programes i atenció de la salut gratuïts o a preus assequibles de la mateixa varietat i qualitat que a les altres persones, fins i tot en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva, i programes de salut pública dirigits a la població;
- b. Proporcionar els serveis de salut que necessitin les persones amb discapacitat específicament com a conseqüència de la seva discapacitat, incloses la prompta detecció i intervenció, quan escaigui, i serveis destinats a prevenir i reduir al màxim l'aparició de noves discapacitats, inclosos els infants i la gent gran;
- c. Proporcionar aquests serveis al més a prop possible de les comunitats de les persones amb discapacitat, fins i tot en les zones rurals;
- d. Exigir als professionals de la salut que prestin a les persones amb discapacitat atenció de la mateixa qualitat que a les altres persones, sobre la base d'un consentiment lliure i informat, entre altres formes mitjançant la sensibilització respecte als drets humans, la dignitat, l'autonomia i les necessitats de les persones amb discapacitat a través de la capacitació i la promulgació de normes ètiques per a l'atenció de la salut en els àmbits públic i privat;
- e. Prohibir la discriminació contra les persones amb discapacitat en la prestació d'assegurances de salut i de vida quan aquestes assegurances estiguin permeses en la legislació nacional, i vetllar perquè aquestes assegurances es prestin de manera justa i raonable;

- f. Impedir que es neguin, de manera discriminatòria, serveis de salut o d'atenció de la salut o aliments sòlids o líquids per motius de discapacitat.

Les persones amb discapacitat han de tenir les mateixes oportunitats que les altres pel que fa a gaudir d'una bona salut. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés als serveis sanitaris. En particular, han de fer el següent:

- a. Donar a les persones amb discapacitat accés, en igualtat de condicions amb la resta, a tota mena de serveis sanitaris, de bona qualitat i a preus assequibles.
- b. Assegurar-se que les persones amb discapacitat rebin els tipus de serveis sanitaris que necessitin a causa de la seva discapacitat.
- c. Garantir que els serveis estiguin prop de casa seva, fins i tot si viuen al camp.
- d. Assegurar-se que els professionals de la salut prestin a les persones amb discapacitat una atenció que sigui de la mateixa qualitat que la prestada a les altres; que els professionals de la salut donin prou informació a les persones amb discapacitat, i que hagin obtingut el seu consentiment abans de tractar-les; que els països imparteixin formació al personal mèdic, d'infermeria i a altres professionals per assegurar-se que tractin les persones amb discapacitat amb respecte.
- e. Garantir que les persones amb discapacitat no siguin discriminades en les assegurances de salut i de vida i que hi tinguin accés en igualtat de condicions amb la resta de les persones.
- f. Assegurar-se que no es negui a les persones serveis de salut o d'atenció ni aliments sòlids o begudes.

Article 26. Habilitació i rehabilitació

1. Els estats part han d'adoptar mesures efectives i pertinents, fins i tot mitjançant el suport a persones que es trobin en les mateixes circumstàncies, perquè les persones amb discapacitat puguin assolir i mantenir la màxima independència, capacitat física, mental, social i vocacional, i la inclusió i participació plena en tots els aspectes de la vida. Amb aquesta finalitat, els estats part han d'organitzar, intensificar i ampliar serveis i programes generals d'habilitació i rehabilitació, en particular en els àmbits de la salut, l'ocupació, l'educació i els serveis socials, de manera que aquests serveis i programes;

- b. Donin suport a la participació i la inclusió en la comunitat i en tots els aspectes de la societat, siguin voluntaris i estiguin a la disposició de les persones amb discapacitat al més a prop possible de la seva pròpia comunitat, fins i tot en les zones rurals.
  2. Els estats part han de promoure el desenvolupament de formació inicial i contínua per als professionals i el personal que treballin en els serveis d'habilitació i rehabilitació.
  3. Els estats part han de promoure la disponibilitat, el coneixement i l'ús de tecnologies de suport i dispositius destinats a les persones amb discapacitat, als efectes de llur habilitació i rehabilitació.
1. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat puguin dur una vida independent i de qualitat. Per aconseguir-ho, cal que els proporcionin habilitació i rehabilitació en els àmbits de la salut, l'ocupació, l'educació i els serveis socials.
  - a. Els països s'han d'assegurar que s'avaluïn en una etapa primerenca les necessitats i els punts forts de les persones amb discapacitat perquè puguin disposar dels suports i dels serveis que necessitin.
  - b. Aquests serveis han de facilitar que les persones amb discapacitat siguin incloses en la societat i puguin conviure amb les altres i fer les mateixes activitats que elles. Aquests serveis han de ser voluntaris i han d'estar prop del lloc on visquin les persones, fins i tot si viuen al camp.
2. Els països han d'impartir formació als professionals que treballin en habilitació i rehabilitació perquè prestin aquests serveis a les persones amb discapacitat.
3. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat rebin diferents ajudes i equips per viure en la comunitat.

Article 27. Treball i ocupació

1. Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a treballar, en igualtat de condicions amb les altres; això inclou el dret a tenir l'oportunitat de guanyar-se la vida mitjançant un treball lliurement triat o acceptat en un mercat i un entorn laborals que siguin oberts, inclusivament i accessibles a les persones amb discapacitat. Els estats part han de salvaguardar i promoure l'exercici del dret al treball, fins i tot per a les persones que adquireixin una discapacitat durant l'ocupació, adoptant les mesures pertinents, inclosa la promulgació de legislació, entre elles:

- a. Prohibir la discriminació per motius de discapacitat pel que fa a totes les qüestions relatives a qualsevol forma d'ocupació, incloses les condicions de selecció, contractació i ocupació, la continuïtat en l'ocupació, la promoció professional i unes condicions de treball segures i saludables;
  - b. Protegir el dret de les persones amb discapacitat, en igualtat de condicions amb les altres, a unes condicions de treball justes i favorables, i en particular a la igualtat d'oportunitats i de remuneració per feines d'igual valor, a condicions de treball segures i saludables, inclosa la protecció contra l'assetjament, i a la reparació per greuges soferts;
  - c. Assegurar que les persones amb discapacitat puguin exercir els seus drets laborals i sindicals, en igualtat de condicions amb les altres;
  - d. Permetre que les persones amb discapacitat tinguin accés efectiu a programes generals d'orientació tècnica i vocacional, serveis de col·locació i formació professional i contínua;
  - e. Afavorir les oportunitats d'ocupació i la promoció professional de les persones amb discapacitat en el mercat laboral; i donar-los suport per a la recerca, obtenció i manteniment d'ocupació, i per a la reincorporació laboral;
  - f. Promoure oportunitats empresarials, d'ocupació per compte propi, de constitució de cooperatives i d'inici d'empreses pròpies;
  - g. Contractar persones amb discapacitat en el sector públic;
  - h. Promoure l'ocupació de persones amb discapacitat en el sector privat mitjançant les polítiques i mesures pertinents, que poden incloure programes d'acció afirmativa, incentius i altres mesures;
  - i. Vetllar perquè es realitzin ajustaments raonables per a les persones amb discapacitat en el lloc de treball;
  - j. Promoure l'adquisició, per part de les persones amb discapacitat, d'experiència laboral en el mercat de treball obert;
  - k. Promoure programes de rehabilitació vocacional i professional, manteniment de l'ocupació i reincorporació al treball dirigits a persones amb discapacitat.
2. Els estats part han d'assegurar que les persones amb discapacitat no siguin sotmeses a esclavitud ni servitud i que estiguin protegides, en igualtat de condicions amb les altres, contra el treball forçós o obligatori.
1. Les persones amb discapacitat tenen dret a treballar en igualtat de condicions amb les altres, i a guanyar-se la vida i a triar la seva ocupació. Els països s'han d'assegurar que es respecti el dret a treballar de les persones amb discapacitat. Això vol dir:
    - a. No permetre la discriminació (és a dir, assegurar-se que les persones amb discapacitat tinguin els mateixos drets, normes, salaris i oportunitats laborals que la resta).

- b. Garantir que les persones amb discapacitat tinguin unes condicions de treball que siguin bones i segures, així com oportunitats en igualtat de condicions a l'hora d'aconseguir una feina i la mateixa remuneració que les altres, i que no pateixin abusos en l'entorn laboral.
  - c. Garantir que les persones amb discapacitat tinguin dret a afiliar-se a un sindicat en igualtat de condicions amb les altres.
  - d. Permetre que les persones amb discapacitat puguin participar en programes de treball i de formació laboral.
  - e. Ajudar les persones amb discapacitat a trobar i a conservar un lloc de treball, així com a aconseguir-ne un de millor.
  - f. Ajudar les persones amb discapacitat a crear les seves pròpies empreses.
  - g. Oferir a les persones amb discapacitat una ocupació en el sector públic; és a dir, que puguin treballar, per exemple, en escoles i universitats públiques, en el cos de policia, en els serveis de salut pública, etc.
  - h. Ajudar les empreses a donar feina a les persones amb discapacitat.
  - i. Garantir que es facin ajustaments raonables per a les persones amb discapacitat en el lloc de treball.
  - j. Ajudar les persones amb discapacitat a adquirir experiència laboral ocupant breument un lloc de treball per saber si els agradaria fer aquesta feina.
  - k. Ajudar les persones amb discapacitat a aconseguir un lloc de treball, a reincorporar-s'hi i a conservar-lo mitjançant diferents programes, suports i serveis.
2. Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat no es vegin obligades a fer feines sense cobrar.

Article 28. Nivell de vida adequat i protecció social

1. Els estats part han de reconèixer el dret de les persones amb discapacitat a un nivell de vida adequat per a elles i les seves famílies, la qual cosa inclou alimentació, vestit i habitatge adequats, i a la millora contínua de les seves condicions de vida, i han d'adoptar les mesures

pertinents per garantir i promoure l'exercici d'aquest dret sense discriminació per motius de discapacitat.

2. Els estats part han de reconèixer el dret de les persones amb discapacitat a la protecció social i a gaudir d'aquest dret sense discriminació per motius de discapacitat, i han d'adoptar les mesures pertinents per protegir i promoure l'exercici d'aquest dret, entre elles:
  - a. Assegurar l'accés en condicions d'igualtat de les persones amb discapacitat a serveis d'aigua potable i el seu accés a serveis, dispositius i suports d'altra mena adequats a preus assequibles per a atendre les necessitats relacionades amb la seva discapacitat;
  - b. Assegurar l'accés de les persones amb discapacitat, en particular de les dones, nenes i gent gran amb discapacitat, a programes de protecció social i estratègies de reducció de la pobresa;
  - c. Assegurar l'accés de les persones amb discapacitat i de les seves famílies que visquin en situacions de pobresa a l'assistència de l'estat per sufragar despeses relacionades amb la seva discapacitat, inclosos una adequada capacitació, assessorament, assistència financera i atenció de relleu;
  - d. Assegurar l'accés de les persones amb discapacitat a programes d'habitatge públic;
  - e. Assegurar l'accés en igualtat de condicions de les persones amb discapacitat a programes i beneficis de jubilació.

1. Les persones amb discapacitat tenen dret a gaudir, en igualtat de condicions amb les altres, d'un nivell de vida satisfactori i adequat per a elles i per a les seves famílies. Això inclou l'alimentació, el vestit, l'habitatge i l'aigua potable.
2. Les persones amb discapacitat tenen dret que l'Estat les protegeixi de la pobresa i d'unes condicions de vida inadequades. Per aconseguir-ho, els països han de fer el següent:
  - a. Assegurar-se que les persones amb discapacitat tinguin accés a l'aigua potable, i a serveis i ajudes per a la seva discapacitat, a un preu assequible.
  - b. Assegurar-se que les persones amb discapacitat, en especial les nenes i les dones i la gent gran, rebin ajuda per gaudir d'unes condicions de vida millors.
  - c. Assegurar-se que les persones amb discapacitat que siguin pobres rebin ajuda de l'Estat per comprar les coses que necessitin a causa de la seva discapacitat.
  - d. Garantir que les persones amb discapacitat tinguin accés a programes d'habitatge públic.

- e. Garantir que les persones amb discapacitat rebin pensions de jubilació en igualtat de condicions amb les altres.

Article 29. Participació en la vida política i pública

Els estats part han de garantir a les persones amb discapacitat els drets polítics i la possibilitat de gaudir-ne en igualtat de condicions amb les altres, i s'han de comprometre a:

1. Assegurar que les persones amb discapacitat puguin participar plenament i efectiva en la vida política i pública en igualtat de condicions amb les altres, directament o a través de representants lliurement escollits, inclosos el dret i la possibilitat de les persones amb discapacitat a votar i ser escollides, entre altres formes per mitjà de:
  - a. La garantia que els procediments, instal·lacions i materials electorals siguin adequats, accessibles i fàcils d'entendre i utilitzar;
  - b. La protecció del dret de les persones amb discapacitat a emetre el seu vot en secret en eleccions i referèndums públics sense intimidació, i a presentar-se efectivament com a candidates en les eleccions, exercir càrrecs i ocupar qualsevol funció pública en tots els àmbits de govern, i han de facilitar l'ús de noves tecnologies i tecnologies de suport quan escaigui;
  - c. La garantia de la lliure expressió de la voluntat de les persones amb discapacitat com a electors i amb aquesta finalitat, quan sigui necessari i a petició de les persones amb discapacitat, permetre que una persona de la seva elecció els presti assistència per votar;
2. Promoure activament un entorn en què les persones amb discapacitat puguin participar plenament i efectiva en la direcció dels afers públics, sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres, i fomentar la seva participació en els afers públics i, entre altres coses:
  - a. La seva participació en organitzacions i associacions no governamentals relacionades amb la vida pública i política del país, incloses les activitats i l'administració dels partits polítics;
  - b. La constitució d'organitzacions de persones amb discapacitat que representin aquestes persones en l'àmbit internacional, nacional, regional i local, i llur incorporació a aquestes organitzacions.

Els països s'han d'assegurar que les persones amb discapacitat puguin participar en la política en igualtat de condicions amb les altres. Per garantir-ho, els països han de fer el següent:

1. Prendre mesures que garanteixin que les persones amb discapacitat poden participar en la vida política, incloent-hi la possibilitat de votar i de ser escollides.

Això inclou:

- a. Garantir que el procés de votació sigui fàcil i comprensible per a les persones amb discapacitat.
  - b. Garantir que el seu vot sigui secret i lliure. També cal assegurar que les persones amb discapacitat es puguin presentar com a candidates a eleccions i puguin ocupar una funció pública.
  - c. Permetre que les persones amb discapacitat puguin triar algú de la seva elecció perquè les ajudi a votar.
2. Fomentar la participació de les persones amb discapacitat en els afers públics. Això vol dir que:
- a. Les persones amb discapacitat tinguin dret a formar part d'organitzacions i associacions no governamentals.
  - b. Tinguin dret a crear organitzacions de persones amb discapacitat i a formar-ne part.

Article 30. Participació en la vida cultural, les activitats recreatives, l'esplai i l'esport

1. Els estats part han de reconèixer el dret de les persones amb discapacitat a participar, en igualtat de condicions amb les altres, en la vida cultural i han d'adoptar totes les mesures pertinents per a assegurar que les persones amb discapacitat:
  - a. Tinguin accés a material cultural en formats accessibles;
  - b. Tinguin accés a programes de televisió, pel·lícules, teatre i altres activitats culturals en formats accessibles;
  - c. Tinguin accés a llocs on s'ofereixin representacions o serveis culturals, com ara teatres, museus, cinemes, biblioteques i serveis turístics i, tant com es pugui, tinguin accés a monuments i llocs d'importància cultural nacional.
2. Els estats part han d'adoptar les mesures pertinents perquè les persones amb discapacitat puguin desenvolupar i utilitzar el seu potencial creatiu, artístic i intel·lectual, no solament per al seu propi benefici sinó també per a l'enriquiment de la societat.
3. Els estats part han de prendre totes les mesures pertinents, en conformitat amb el dret internacional, amb la finalitat d'assegurar que les lleis de protecció dels drets de propietat intel·lectual no constitueixin una barrera excessiva o discriminatòria per a l'accés de les persones amb discapacitat a materials culturals.

4. Les persones amb discapacitat han de tenir dret, en igualtat de condicions amb les altres, al reconeixement i al suport de la seva identitat cultural i lingüística específica, incloses la llengua de signes i la cultura dels sords.
5. Amb la finalitat que les persones amb discapacitat puguin participar en igualtat de condicions amb les altres en activitats recreatives, d'esplai i esportives, els estats part han d'adoptar les mesures pertinents per:
  - a. Afavorir i promoure la participació, tant com es pugui, de les persones amb discapacitat en activitats esportives generals en tots els àmbits;
  - b. Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin l'oportunitat d'organitzar i desenvolupar activitats esportives i recreatives específiques per a elles, i de participar en aquestes activitats i, amb aquesta finalitat, procurar que se'ls ofereixi, en igualtat de condicions amb les altres, instrucció, formació i recursos adequats;
  - c. Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a instal·lacions esportives, recreatives i turístiques;
  - d. Assegurar que els infants amb discapacitat tinguin igual accés que els altres infants a la participació en activitats lúdiques, recreatives, d'esplai i esportives, incloses les que es desenvolupin en el marc del sistema escolar;
  - e. Assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés als serveis de les persones que participen en l'organització d'activitats recreatives, turístiques, d'esplai i esportives.
1. Les persones amb discapacitat tenen dret a participar en la vida cultural en igualtat de condicions amb les altres. Això vol dir assegurar-se que:
  - a. Tinguin accés a material cultural, com, per exemple, llibres.
  - b. Tinguin accés a programes de televisió, pel·lícules, obres de teatre i altres activitats culturals en formats adequats per a elles.
  - c. Tinguin accés, entre d'altres, a teatres, museus, cinemes, biblioteques i espais turístics.
2. Les persones amb discapacitat han de rebre suport per expressar el seu potencial creatiu, artístic i intel·lectual.
3. Els països s'han d'assegurar que els drets de propietat intel·lectual no impedeixin a les persones amb discapacitat accedir a materials culturals.
4. Les persones amb discapacitat tenen dret que es respecti la seva llengua i la seva cultura, incloent-hi el llenguatge de signes i la cultura dels sords.
5. Les persones amb discapacitat tenen dret a divertir-se i a participar en activitats esportives i recreatives. Per aquesta raó, els països han de fer el següent:

- a. Fomentar l'accés de les persones amb discapacitat a les activitats esportives i recreatives convencionals.
- b. Garantir que les persones amb discapacitat puguin desenvolupar activitats esportives i recreatives específiques per a elles i que hi puguin participar.
- c. Garantir que els infants amb discapacitat tinguin el mateix accés que els altres infants a l'hora de participar en totes aquestes activitats, en concret a l'escola.
- d. Assegurar que les persones que treballin en els àmbits del lleure, del turisme, de l'oci i de l'esport puguin ajudar les persones amb discapacitat.

Els mòduls de formació i orientació de la iniciativa QualityRights de l'Organització Mundial de la Salut se centren en les aptituds i els coneixements necessaris per proporcionar serveis socials i de salut mental i suports de bona qualitat, així com per promoure els drets de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva.

Mitjançant exercicis, presentacions, estudis de casos i extensos, debats i col·loquis, **els mòduls de formació QualityRights** posen de manifest alguns dels reptes crítics a què han de fer front les parts interessades de diferents països d'arreu del món. Per exemple:

- Com respectem la voluntat i les preferències de les persones, fins i tot en situacions difícils?
- Com garantim la seguretat de les persones i alhora respectem el dret de cada persona a decidir sobre el seu tractament, la seva vida i el seu destí?
- Com posem fi a l'aïllament i a la contenció?
- Com funciona un abordatge basat en el suport a la presa de decisions si algú no pot comunicar la seva voluntat?

Els **mòduls d'orientació de la iniciativa QualityRights** complementen el material de formació. Els mòduls d'orientació *Organitzacions de la societat civil* i *La defensa de la salut mental* expliquen, pas a pas, què poden fer els moviments de la societat civil de diferents països d'arreu del món per impulsar abordatges basats en els drets humans en el sector dels serveis socials i de salut mental per tal d'aconseguir un canvi que sigui impactant i durador. Els mòduls d'orientació *Suport individualitzat entre iguals* i *Grups de suport entre iguals* proporcionen una orientació concreta sobre com crear i dirigir eficaçment aquests serveis tan crucials, però que sovint no es tenen en compte.

L'objectiu final dels mòduls QualityRights de l'OMS és canviar la mentalitat i les pràctiques d'una manera sostenible i empoderar totes les parts interessades perquè promoguin els drets i la recuperació amb la finalitat de millorar la vida de les persones amb discapacitat psicosocial, intel·lectual o cognitiva d'arreu del món.